

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

**Az evangélikus
hitvallásosság kérdései**

**Lelkeszi szolgálat
a teológusok között**

**Fórum az evangélizáció
kérdéseiről**

Értelmiség és vallás

69

1993/6

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázatok magatokra és az egész nyájra...

Megőriztem őket és senki sem veszett el közülük – <i>HK</i> –	201
Így köszöntek el és így készülnek... Szeretlek Uram! – <i>Börönte Mária</i> –	202
Ne aludjunk! – <i>Johann Gyula</i> –	202

Tanuljuk a Krisztust!

Az evangélikus hitvallásosság kérdései – <i>Szabó Gyula</i> –	203
---	-----

Evangélikusok a nagyvilágban

Nagytrcsai evangélikáció 1992. szeptember 18-20. II. rész – <i>Gémes István</i> –	206
---	-----

Kitekintés az ökumené világába

Az Ökumenikus Tanulmányi Központ véleménye Billy Graham műholdas evangélikációjáról	208
Egyházi Világhíradó – <i>D. dr. Nagy Gyula</i> –	209

Lelkész – szemmel

Lelkészi szolgálat a teológusok között – <i>Zászkalicky Pál</i> –	213
Fórum az evangélikáció kérdéseiről	
Az 1945 – 49 közötti ébredés tanulságai – <i>Csepregi Béla</i> –	216
Evangélikáció az evangélikus egyházban 1949-87 között – <i>Pintér Károly</i> –	217
Evangélikációk 1949-87 között a szabadegyházi közösségek szempontjából – <i>Dr. Hecker Frigyes</i> –	219
Evangélikációk 1987 óta egy evangélikus gyülekezeti lelkész szemével – <i>Sztojanovics András</i> –	220

Tanít az egyháztörténet

<i>Dr. Mányoki János</i> könyvtáros: Dömötör Ákos: A magyar protestáns exemplumok katalógusa	222
<i>Thiering Etelka</i> tanárnő: Így is lehet – Német és francia tanárok együttműködése a Saar-vidéken	223
Temetési igehirdetés – <i>D. Koren Emil</i> –	226

A teológia szomszédságában

<i>Dr. Andorka Rudolf</i> : Értelmiség és vallás	227
<i>Dr. Kerényi Dénes</i> : Hogyan szolgálhatja a tehcnika a jövő helyes életmódját	229
Hozzászólás <i>dr. Kerényi Dénes</i> előadásához – <i>Dr. Thamm Frigyes</i> –	231

Fórum

Evangélikus énekeskönyv, 2002 (?) – <i>Ferenczi Ilona</i> –	233
Ismeretadás – hitébresztés – <i>Balla Emőke</i> –	235

Az igehirdető műhelye

Szentháromság ünnepe utáni hatodik vasámap – <i>Kertész Géza</i> –	236
Szentháromság ünnepe után hetedik vasámap – <i>If. Hafenscher Károly</i> –	236
Szentháromság ünnepe utáni nyolcadik vasámap – <i>Szirmai Zoltán</i> –	237
Szentháromság ünnepe utáni kilencedik vasámap – <i>Varsányi Ferenc</i> –	238
Szentháromság ünnepe utáni tizedik vasámap – <i>Gáncs Péter</i> –	238

Gyülekezeti szolgálat – lelkési közélet

<i>Papné találkozó – 1993</i>	
A világban – Jézussal – <i>Zászkalicky Pálné</i> –	239
Lelki környezetvédelem – <i>Dr. Hafenscher Károlyné</i> –	240
Jézus megszólít	Borító III.
Duna-menti ökumené? – <i>ngy</i> –	Borító IV.

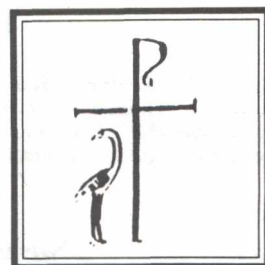
LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkészi Szakfolyóirat

Megjelenik: havonta
Felelős szerkesztő: *dr. Hafenscher Károly*, 1052 Budapest, Deák tér 4.
Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.
Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1447 Budapest, Pf.: 500.
Felelős kiadó: *Tóth-Szóllós Mihály*
Készült a **do-mystic**® Stúdió gondozásával. 93-6.
Előfizetési díj: havi 120,- Ft, fél évre: 720,- Ft, egy évre: 1440,- Ft.
Nyugati terjesztésben: számonként 7 DM.

ISSN 0133-2821

Megőriztem őket és senki sem vett el közülük

Jn 17,12

Jézus főpapi imádságában elhangzott szavait egy fejezettel később az evangélista is megismétli, amikor a Gecsemáné kerti jelenetben az övéit elbocsátó Jézus cselekedetét így indokolja: Mindez azért történt így, hogy beteljesedjék az írás: „akiket nékem adtál, azok közül nem vesztettem el senkit.” (Jn 18,9) Micsoda mondatok! Meditációnk tárgya lehet mindkettő: az imádság és a tanítvány tanúságtétele is.

Az iskolai tanév vége, gyülekezeti munkaév vége júniusban számvetésre készítet. Tudom, nincs óév este, mégis hasznosnak vélem, ha ilyenkor visszatekintünk és mielőtt a jövőt terveznénk, számot adunk a múltból, a mögöttünk levő munkaévről. Ifjaink, gyermekeink, unokáink érettségiznek, szigorlatoznak vagy egyszerűen csak vizsgáznak. – Lelkipásztorok nem vizsgabizottság előtt, nem is csupán embereknek, hanem Uruknek adnak számot, amint Jézus maga is szolgálata végén beszámolt munkájáról.

Számadás idején ismét a Hit Fejedelmére tekintünk. Ezt a mondatot így csak Jézus mondhatta el és csak Jézusról mondhatta el egyik tanítványa. Valóban nem vett el Péter, aki félt, nagyszájúsága ellenére is tagadott, de nem vett el, mert Valaki imádkozott érte, újra szolgálatba állította, hogy erősíteni tudja testvéreit. Nem vett el a kételkedő Tamás, mert bizonyosságot nyert, és ő, a nehezen hívó, másokat térített hitre, talán eljutott egészen Indiáig. Nem vett el Fülöp, aki gyakran értetlenkedett, majd elfogadta, hogy aki látta Jézust, látta az Atyát. Nem vett el János, a legfiatalabb tanítvány, feladatot kapott, gondoskodni kellett Jézus édesanyjáról. Nem vett el Mária, mert nem csak keserű megjegyzés jutott osztályrészéül, hanem gondoskodó szeretet is a kereszttel, ez is hozzásegítette, hogy később higgyen is Fiában, ne csak féltő anyai szeretettel szeresse Őt. Nem vett el sok *tüskös tanítvány* sem, a nikodémusok és hozzá hasonlók. Valóban ilyen merész mondatot csak Jézus mondhatott el hitelesen: „Senki sem vett el azok közül, akiket nekem adtál Atyám”. Ez a kaini mondat ellenkezője: „Őrizője vagyok atyámfiaimnak?.. Valaki bemutatja, mit is jelent őrizőnek lenni.

Számadásként önvizsgálatot tartok és másokat is hasonlóra biztatom. Vajon 35 évi Deák téri szolgálat után elmondhattam-e ugyanezt? Megtartottam-e az egész gyülekezetet? Igazán senki sem vett el miattam? Nem akarom az önmarcangolás pózát felvenni, de komolyan gondolom e kérdéseket és másokat is erre bátorítok. Hol vannak a fiatalok, akiket kereszteltem, konfirmáltam, tanítottam, vezettem? Hol vannak a felnőttek, akiknek prédikáltam – ki tudja hány ezer ember, nagy hangversenyeket és zenés áhitatokat is beleszámítva? Hol vannak az öregek, akiket felkerestem, a betegek, akiket meglátogattam, a kollégák, akikkel együtt szolgáltam és akik nem beosztottaim, hanem Isten által rám bízott testvéreim voltak. Lelkészi szolgálatomra visszatekintve, anélkül, hogy eredményeit lebecsülném, felszakad belőlem a könyörgés: Isten légy irgalmas nekem, bűnösnek! Nem tudtam mindenkit, akit nekem adtál Atyám, megtartani Tenálad! Az egyetemes papság biblikus alapelve szerint kérdezem most a *nem-lelkészetet*, a pedagógusokat, a gyülekezeti felügyelőket, pres-

bitereket: *hát ti?* Az Újszövetségből tudjuk, hogy potenciálisan lehetséges a közöny, a hűtlenség, a „mit-törődöm a másikkal” mentalitás, sőt az árulás is. Uram, csak nem én? – kérdezték az utolsó vacsorán a tanítványok is. Uram csak nem én vagyok, aki nem tudtam megőrizni testvéreimet a gyülekezetben és lelkészemet szolgálata ideje alatt? El tudják-e mondani a jézusi mondatot a szülők, nagyszülők, testvérek, házastársak, gyermekek? Soha senki nem vett el éppen miattatok és örökre? Bizony nem csupán elméleti problémáik vannak gyülekezeti tagjainknak, nevelési, tanítási, iskolai, családi, elvi kérdések, hanem bűneik is. Még a mérgezett környezetet sem lehet okolni mindenért, vagy a kort és a rendszert, amiben élünk.

Mégis evangéliumnak érzem mindenek felett alapigénket: bizakodásra bátorít: „Egyedüli reményem, oh Jézus, csak Te vagy” – éneklek az ismert református ének egy magánváltozatát. Hogy én mégis megmaradtam, ma is Jézus Krisztus vonzó erőterében élek, az nem az én érdemem, sőt tulajdonképpen rejtély. 53 éve konfirmáltam – hányan maradtunk? 1944-ben érettségiztem, hányan maradtunk? 1948-ban avattak lelkésszé, hányan maradtunk? Folytathatnám, folytathatnák a sort. Valóban egyedül Jézus Uruk megtartó ereje nyilvánul meg abban, hogy még hitünk szerint népe közé számláltatunk. Ave crux – spes unica! Uruk, Te ismered gyengeségeinket és mégis megőriztél. Miért? Egykor a tanítványok elhagyták Őt, más és más időpontban és helyzetben, de Ő hű maradt. Mi is elhagytuk különböző helyzetben, de Ő hű maradt. Járunk szárnyaszegett hittel, emmausi tanítványokként, azután mellénk lépett Ő. Tagadtunk Péterként, kételkedtünk Tamásként, értetlenkedtünk Fülöpként, beletartoztunk az egyháztörténet bukdácsoló keresztyéneinek láncolatába. És Ő mégis megtart. Egyik kollégánk nem értette, amikor idéztem neki a középkori sírfeliratot: *Teneo quia teneor* = azért tartok ki, mert engem is tart valaki. Azért nem vész el az életem, mert Valaki nem hagy elveszni.

Velem vándorol utamon Jézus – énekeljük kedves énekünkben (459). Így igaz. Elvisz, elsegít engem a célhoz, Ő a győzelmes hű vezér, Ő az éltető, tiszta fény, irgalmas karja yéd, súlyosak rajtam a terhek, de segít hordani, ott van Ő. – Ezért nevét végtelen áldom én...

Énekeskönyvünk egy dél-indiai testvérünk szavait hozza nagypénteki imádságként (710 o. és k.) – idevág:

„Uruk sokszor elárultunk, nem csókkal, mint Judás, hanem mulasztásainkkal... elmentünk testvérünk mellett szó nélkül, pedig barátságos szóra várt. Ne engedd, hogy életünket Judásként fejezzük be. – Uruk sokszor megtagadtunk, szegyelettünk Téged... Segíts, hogy megbánjunk és Hozzád forduljunk, mint egykor Péter tette. – Uruk, elbizakodottságunk, gőgünk nem kevesebb, mint Kajafásé, félelmünk, mint Pilátusé és kishitűségünk mélyebb sebet ejt rajtad, mint a római zsoldosok szegei. – Jézus ellenségeidért is könyörögtél, bocsásd meg nekünk is, hogy bűnös életünk megfeszíttessék és szent, új életre támadjunk fel...”

Számadáskor hitre bátorít Jézus szava: „Megőriztem őket és senki sem vett el közülük.”

HK

ÍGY KÖSZÖNTEK EL ÉS ÍGY KÉSZÜLNEK...

Szép és jól bevált szokás a Teológián, hogy ballagás előtt az V. évfolyam hallgatói tartják reggeli áhitaton „búcsú-igehirdetésüket”. Ezekből adunk most ízelítőt, egy nőhallgató és egy férjhallgató szolgálatából.

*

Szeretlek Uram!

ApCsel 26,22

Kedves Teológus Gyülekezet!

A hálaadás két egyszerű szavával állok most itt: **KÖSZÖNÖM URAM!** A két szót kimondva egy kitalált történet jut az eszembe a hálaadásról. Isten leküldött a földre két angyalt. Mindkettőjük kezében egy-egy kosár volt. Az egyik angyal a kéréseket gyűjtötte össze nap, mint nap. Az emberi óhajokat, sóhajokat vitte fel kosarában az Isten színe elé. A kosara mindig tele volt. A másik angyal a hálaadó imákat, köszönő szavakat gyűjtötte a kosarába. A kosár üres maradt...

Most szeretném ebbe a kosárba elhelyezni ezt a két szót: **Köszönöm Uram!** De köszönettel tartozom mindazoknak, akik ezidáig segítettek, hogy itt megállhassak, jó és rossz akaróimnak egyaránt. Miért akarom elhelyezni hálaadó szavaimat az elképzelt angyal kosarába? Mert én is így tehetek bizonyosságot, mint Pál: Isten mind e mai napig megsegített...

Hogyan segített meg mind e mai napig? Erre a kérdésre egyszerű rajzok elmondásával tudok válaszolni, a zsolttáros szavaival kiegészítve. A rajzokat nemrég fedeztem fel egy könyvben, címe: Szeretlek Uram és erősségek. A könyv rajzai kifejezik az ember biznyságtételét, így az én érzéseimet is.

Minden képen **Isten keze** látható és egy ember. Az **első képen** ami megragadott: Isten keze a földön nyugodott, körülötte hatalmas kövek. A rajzon lévő ember nem tudott megbirkózni a kövekkel, ezért az Isten kezén haladva győzte le az akadályokat. Isten sokszor híd volt számomra is. Átsegített a nehézségeken. Híd volt a bajokban. Megmutatta a kivezető utat. A zsolttáros ezt így mondta: „Egyengeted az utat lépteim előtt és nem erőtlenednek el a lábaim!”

A **második képen** az Isten keze a mélységből kihúz egy embert. Én is megtapasztaltam már a gondoskodó kezét, amely felemelt és tudtam azt mondani: „Kinyújtotta kezét a magasból az Úr és kimentett engem”.

A **harmadik képen** az Isten keze védő pajzsként borul az emberre és nem engedi, hogy rázuhanjon egy nagy kő. Sokszor éreztem ezt a pajzstot magam körül, mert „Uram Te megáldod az igazat, jóságod pajzsként borul föléje”.

A **negyedik képen** az Isten kezében egy gyermek látható, kifejezi, hogy szeretete születésünktől fogva körbe veszi. A szeretetét nem csak az itt eltöltött 7 év alatt kaptam meg folyamatosan, hanem egész életemben. Mit mond erre a zsolttár: „Születésemről fogva kezdedben tartasz engem, anyám méhétől fogva te vagy az Isten”.

Pál további szavai is kifejezik az életemet. Hirdetni az Igét, bizonyosságot tenni kicsiknek és nagyoknak. Az elmúlt években nem csak előttetek állhattam meg egy-egy áhitat alkalmával, hanem kisebbek előtt is. Sokszor azért nem lehettem itt közöttetek, mert a kisebbek között szolgáltam.

Nekik ezeket a rajzokat még egyszerűbben magyaráztam el a kéz játékaival. Megtanulták, hogy a tenyérral lefelé fordított kéz azt szimbolizálja: az Isten híd a mi életünkben. A lefelé nyúló kéz azt jelenti, hogy kihúz a bajból. Az enyhén behajlított ujjakkal tartott kéz a védő pajzsa emlékeztet. A tenyérral felfelé mutató kéz pedig, amely olyan mint egy bölcső, azt juttatja eszünkbe, hogy születésünktől fogva szeret bennünket.

Voltak olyan napok is az életemben, amikor még csak úton voltam, hogy megtapasztaljam szeretetét. Sójajtoztam csüggedezve. A kemény harc közepette elfáradtam. Azt mondtam: nem bírom már, elég a keresztetekből. Könnyíteni akartam a keresztemen.

Egy vers világosította meg, hogy a próbákra, a keresztetekre szükség van. A vers egy vándorról beszélt, aki a mennyei városba tartott. Az úton ragyogott a mennyei város feléje. Kezében vándorbot, vállán a keresztje. A keresztet vállára az Isten helyezte. Hőség tikkasztotta, a keresztje teher lett. Fáradtan pihent meg az úton egy idegen háznál. Azon gondolkozott, milyen súlyos a keresztje. Könnyebb lenne az út, ha lefűrésznélne belőle. Fűrészt kért és keresztjéből lefűrészelt egy darabot. Könnyen, elégedetten folytatta tovább az útját. Így érkezett meg a mennyei haza kapujához, amelyet egy patak választott el az úttól. Híd azonban nem volt. Most

hogyan megy át? – kérdezte magát. Ekkor eszébe jutott a keresztje. Csakhogy a kereszt rövidnek bizonyult, hiányozott a levágott darab...

Ne akarjunk könnyíteni a keresztünkön, ha nagyon nehéz, inkább gondoljunk arra, Isten híd az életünkben, segítő kéz a bajokban, pajzs a fájdalmak ellen. Így hirdessük az Igét és tegyünk bizonyosságot kicsiknek és nagyoknak. Ámen.

Börönte Márta

*

Ne aludjunk!

1Thess 5, 4-8

Kedves Testvéreim, ne aludjunk!

A nappal gyermekei vagyunk, ezért kötelességünk állandóan ébernek lenni. Ha pedig felébredt már bennünk a Krisztus első ébresztő sugara, úgy az alvásidő véget ér. És ha már sikerült kinyitnod a szemed, csak Krisztusra nézz, senki másra! Ha pedig csak Őt nézzük, akkor szemünk nem tud másfelé kacsingatni, nem vesszítjük Jézust szemünk előtt, mert ha elveszítjük, akkor magunkat tárjuk ki a kísértéseknek, az ördög hatalmának.

A mai „fursza világban” ez könnyen megy. A nehéz, próbákkal teli élet keserű, kemény racionalizmusra készíti az embert. Az ország kénytelen erőt megfeszítve küzdeni a fennmaradásért és ez a helyzet, ez a közeg magában hordozza a kisiklás fokozott veszélyét. Az ilyen időkben mindig erősen hanyatlak az erkölcs, az általános emberi normák a keresztényeségen belül is elhalványodnak. Ahol szegénység, ínség – 700.000 munkanélküli – van, ott könnyen elbukik az ember. Ilyen helyzetet teremthet itt a Teológián a vizsgaidőszak, amikor két kollokvium között elborítja az embert a „vizsgaamőr”. És ebben a régi értékeit elhagyó korban ér minket egy erős amerikanizálódási folyamat is, amely elhozta a „könyvedséget”, a „felszabadulást”. Ez az irány jellegénél fogva sohasem lesz képes megérteni a múltját cipelő kis magyar népet, kis magyar evangélikusságot. Hatása már kiszámítható! Az elvesztett társadalmi, emberi értékeink helyét akarja kitölteni egy sekélyes, gondolkodásellenes életvitel reklámozásával. Ezzel a problémával egyházunkban is szembe kell néznünk! Halogatásra már nincs időnk. Ne aludjunk! – mondja Pál.

Vegyük észre, nem csak az alszik, akinek be van csukva a szeme, nem csak az alszik, aki nem mozdul. Sokkal mélyebben alszanak azok, akiknek a szeme (nagyon is) nyitva van és csak azt figyelik, hogyan lehet minél több pénzt, kívánatos árat kapni meggyőződésükért, hitükért, tisztességükért. Azt figyelik, hogy mikor jön el az idő, amikor a változások, a szerencse vágtató szekerére felugorhatnak. Ez az igazi, mély alvás. Az apostol szavait hallva az alvásról, eszünkbe jut számos eset a Bibliából, mikor az alvás bajt okozott. Saul alvás közben esett Dávid kezébe, Sámson alvás közben fosztják meg csodás erejétől, vagy Eutikhosz, aki Pál prédikációját hallgatva alszik el és esik le az emeletéről Tróászbán. Ezek azonban csak testi elalvások. Eutikhoszt Pál meg is menti. Ha azonban a lelked alszik el, senki sem fog feléleszteni.

Az elalvás veszélye és következménye bennünket fokozott mértékben érinthet. Az igehirdető felelőssége igen nagy, így a mi felelősségünk is, akik az igehirdetői szolgálatra készülünk. Felelősséggel tartozunk családunk felé, akik vállalják tanulmányaink terheit. Felelősséggel tartozunk gyülekezetünk felé, mely elküldött a Teológiára. A legfőbb felelősséggel azonban Urunknak tartozunk, aki erre a szolgálatra elhívott bennünket. Hogy ezeknek eleget tegyünk, annak alapvető lényege az, hogy ne feledjük, a megszerzett ismeretekért felelősek vagyunk! Így olvashatjuk a Hegyi Beszéd végén a példázatot az okos és a bolond emberről. Az okos, aki hallotta az igéket és cselekedte is őket olyan, mint aki a kősziklára építi a házat. Aki pedig hallja az igéket, de nem cselekszi azokat, az bolond ember, annak össze fog dőlni a háza. Amiket hallunk, tanulunk, azokkal kell nekünk is felvértezni magunkat, nincs más lehetőségünk. Mi csak ebben a vértben léphetünk Urunk elé.

Ne aludjunk, ébressztesünk!

Egyházunk nagy része apatikus állapotba süllyedt. Nekünk – a nap gyermekei elnevezéshez méltóan – ébresszgetnünk kell egyházunkban. Ez a feladat ránk vár, Urunk tesz erre alkalmassá, nem szabad a kapott utasítást nem teljesíteni. És akármennyi kudarc, keserűség is ér minket, álljunk fel és menjünk tovább, mert az egyház gyermekei vagyunk, ami hiba van benne, az visszamutat a saját tökéletlenségünkre. Kapott feladatunkat csak úgy tudjuk teljesíteni, ha folyamatosan örködünk, nehogy lelkünk elálmósodjék. Csak egy ilyen ébrenlét után állhatunk Krisztus elé az utolsó napon. Testvéreim, ne aludjunk!

Johann Gyula

TANULJUK A KRISZTUST!

Az evangélikus hitvallásosság időszerű kérdései

1.

Először megpróbálom a lehetetlent! Inkább kevesebb, mint több sikerrel összetett, közvetlen világunk többféle megosztottságát a lehető legrövidebben áttekinteni és áttekintetni. Vallásilag, hitbelileg, világnézeti, kulturális, társadalmi, gazdasági, politikai tekintetben és még nemzetiségileg is, nagyon plurális viszonyok között élünk. Törtet, törekszik, remél, elcsügged, kesereg, szorong, panaszkodik, szitkozódik, kiborul, mert néha nagyon beborul, pótörömöket hajszol kortársaink legtöbbször. Az ökumenikus mozgalom megtorpant vagy stagnál, olyan helyen is, mint Debrecen, ahol a korábbi protestáns ökumenének országos híre volt, sőt, számos külföldi látogató örömmel vitte hírét hazájába.

A hitvallásosság a nagy felekezetekben is megrokkant, elszíntelenedett, még azoknál is, akik kitartottak vagy visszaszavárogtak az egyházba, bár az domináns külsőségek jórészt ellentételezték, inkább csak a két növekvő katolikus egyházban. Evangélikus egyházunkban híveink hitvallási ismerete, tudata, meggyőződése nagyon kopott, sokaknál meg teljesen hiányzik. Különösen az egyre csappanó szórványokban igaz ez. De, mint sok éven át lelkész-képesítő bizottsági tag és gyakorló esperes, szinte egy lelkészmenzedék hitvallási fogyatéknak voltam családotti tapasztalója. A hitvallásaink tömény lecsapódásának bizony vérünkkel kellett volna válnia! Csak úgy érvényesülne azok igazsága, és úgy érvényesülne erőltetés nélkül, szinte magától, azok ellenőrző szerepe, kontrolláló tekintélye, felszabadító, látást és új képzeteket teremtő hatása. Sokok igehirdetést hallottam vagy még inkább olvastam és nem a gnézió-lutheránusság kísértésével találkoztam, hanem inkább a filippistasággal, tehát a krütopápistasággal, vagy a krüptokálvinizmussal, ilyen meg amolyan irányok felé való elhajlással, talán nem mindig tudatos irányváltoztatás révén. A kultúrprotestáns, a fundamentalista, a biblicista veret, a gnosztikus bájoság vagy éppen a skolasztikus avultság bizony árnyékot vetett a hitvallásosságra. Ahogyan az alapigék parafrázisa nem pótolja azok alapos, időszerű egzegézisét, megértését, még az igehalmozás sem pótolja, hitvallási alapításunkat. Azt meggyőződéssel vallom, hogy az idős és idősebb kollégák kétségtelen alapos Kis Káté-ismerete sok tévedést kivédett, és nagy mértékben biztosította üzenethirdetésük igeiségét.

A híveknél háromszorosan tapasztaltam a hitvallásosság hiányát.

1. Idegen egyházi vagy csak vallási hatás sokkal előbb leszdedte a lábukról a hitvallásilag gyenge-lábban állókat vagy az annak teljes hiányában gyengélkedőket. 2. A fiatal szülők evangélikus veret hiányában könnyen engedték át a gyermeküket vagy gyermekeiket a „fizikailag” közelebbi egyháznak, és házasság esetén harc nélkül adtak nem kevesen reverzálist. Indok volt: a papáék-mamáék igen buzgó római katolikusok és ragaszkodnak ahhoz, hogy az esküvő rk. templomban történjék, a gyermekek pedig római katolikusok legyenek. 3. Túl „népi” eszhatológiánál kötötték ki az öregek is hitvallási alap hiányában. Két dolgot jelentett ez! Vagy azt, hogy az üdvösségért csak

meg kell halni. Vagy azt: a gyarló test porrá lesz, de a halhatatlan lélek elszáll a mennybe és ez eleve dukál mindenkinek. A hitvallási meggyőződés nélküli vallás tehát csak az Isten, az egyház, és a lelkész iránti valamilyen igények támasztására elég, de nem kötelez semmire a világon. Különösen nem evangéliumi hitre, áldozatos helytállásra, hűségre, szeretetre. A hitvallás-hiányos vallásos emberek igen könnyen beveszik a babonát, és az ilyen hívek sorsukat a csillagokkal kapcsolatos tudománytalan tudakosság labilis kampójára akasztják.

Külön kell szólnom arról, hogy a hitvallásilag gyengélkedők kevésbé képesek ellenállni a lassanként dömpingszerű vadászó, halászó szektacsábításnak. Bizonyára ismerős a 4. számú ökumenikus tanulmányi füzet. Negyvenkét prot. (ev. és ref.) egyházmege esperesétől kért tájékoztatást a tanulmányi központ. Huszonketten válaszoltak is, és igen komoly anyag alapján emeli ki a füzet az igazán veszélyes 3 magyarországi szektát: a Hit gyülekezetét, a Jehova tanút és a mormonokat. Személyes tapasztalat alapján említtem meg negyedikként a Krisna-hívőket. A hindu brahmanista mitológiában Visnu isten megtestesítője, Krisna gonoszt legyőző istenember. Őt propagálják az utcán, a lakásokban egyre sűrűbben becsengető Krisna-hívő hölgyek és urak. A Krisna-jelvény is egy győztesnek tűnő alakot ábrázol. Ajándékba kaptam egy 1992-ben Németországban megjelent füzetet, amelyik az indiai eredetű mozgalmakat, az ifjúság között hódító vallásokat, és az új világnézethez hódító csoportokat ismerteti. Csak a nevüket sorolom fel egy-egy megjegyzéssel, már csak azért is, mert éppen a volt kommunista országokban ügködnek és terjednek. A Mun-szekta, amelyikben a koreai alapító azt ígéri: megváltóként történő visszatérésekor megvalósítja mindazt, ami Abrahámnak, Mózesnek, Jézusnak nem sikerült. Vagyis Krisztusként hozza az üdvösséget. A „Szeretet családja” szekta tökéletes engedelmisséget követel az alapító és csoportja iránt, az amerikai David Berg, és a szeretet családja iránt. Így remélik az üdvöt. A „Transzcendentális meditáció” szektát egy hindu szerzetes alapította és ígéri: az előírt és elvégzett meditációk boldogságra vezetnek. A „Rajneesh mozgalom” az egyén egyénisége megszüntetésében látja az üdvöt.* Az „Ananda Merga” (út a boldogságra) szekta szerint (indiai) az előírt lelkigyakorlatok biztosítják a boldogságot. Jelvényük hatágú csillagban takaros horogkereszt tündököl. (Nyugat-Bengália) Az „Isteni mester, Isteni világosság missziója” szervezte Maharaj Ji indiai ember alapítása. Egy bizonyos meditációs technika révén ígéri követői békeességét. A technika főként a mester tisztelete a vak szófogadás útján. „A megvilágosodás-tudományművelő egyház” keresztyén szekta alapítója Lafayette tudományos-fantasztikus író. Szerinte a teljes szabadság igen kemény szellemi és fizikai feladatok, próbák fegyvermezett teljesítésével érhető el. A jelvényükben ott a kereszt, de az igei keresztyénséghez kevés köze van akkor is, ha céljai között ott van az emberi kapcsolatok javításának szándéka.

* A szexuális kiélés is az üdvösség útja.

A hitvallások egykori, folyamatos és mai jelentősége

A keletkezésükkor szinte egzisztenciális volt az igével összecsengő világos tanítás megfogalmazása, és szembe-ötölően megkülönböztető volt mindattól, ami az ige mérlegén hamisnak bizonyult. Ez mind az igehirdetés, mind a tanítás, mind pedig a mindennapi keresztyén életvitel dolgában fontos volt. Noha elkülönülést is eredményezett, a közös hit új és tartós közösséget szerzett a lutheri evangélikus egyházban. A hitvallások segítették a Szentírás helyes értését, a Szentírás helyes értése pedig növelte a hitvallások tekintélyét. A norma normanz a Szentírás maradt, de a norma normata szerepe is folyamatossá vált az egyház élete, tanítása és jövője érdekében.

A hitvallások jelentősége persze nem tűnt el a századok múlásával. Fontosságát a jelenre nézve is emeljük ki néhány vonással! – Tanításuk ma újra történő figyelembe vétele azért szükséges, hogy növelje a hívek jó lelkiismeretét a tekintetben, hogy helyes úton járnak a Szentíráshoz, az ősök hitéhez képest. Összekötik folyamatosan a hitestvéreket, életkorra, nemre és több más emberi különbségre való tekintet nélkül. A hitvallásoknak az Írással való összecsengése elkötelez, fegyelmez, felszabadít vallásra, szeretetre, engedelmségre. Így az egyes tagokat is, meg magát a hitbeli kisebb-nagyobb közösséget is áldássá teheti drága örökségünk. Most 73 évesen gondolok arra, hogy Szabó-elődeim ugyanazzal a Kis Kátéval váltak a lutheri egyház felelős tagjaivá, mint én, pedig ízig-vérig magyarok voltak. A Kis Káténak még sokkal nagyobb szerepet kell szánni egyházunkban, mint eddig. Gondolkodni kell azon, hogyan lehetne legalább tartalmilag azoknak is kincsükké tenni, akik tanításából kimaradtak, de egyre hűségesebbek egyházunkhoz. Akik magukévá teszik és a magukénak vallják áldozat árán is, azok a rájuk bízottak kincsévé is teszik!

Valóban: teológusok teológiai munkájával össze kellene állítani hitvallásaink legfontosabb és időszerű cikkeit vagy cikkrészeit könnyen érthető, rövid, időszerű megfogalmazásban. Ezt a szöszaporítás-mentes összeállítást nagy példányszámban, olcsó kiadásban kellene könnyen hozzáférhetővé tenni. Ezt az ismételések nélküli hitvallás-sűrítményt kátéórákon kellene – a hittanosoknak hittanórán – tanítani azzal a megfontolással és elszánással, hogy a kátéórákat az istentiszteletekkel és bibliaórákkal egyenrangú alkalmakká kell tenni, természetesen bőséges igeanyag bevonásával. Viszonyaink a Luther-korabeli egyházi közviszonyokkal összevetve, hasonlók, súlyra, gondra, a teendők sürgősségére nézve!

A hitvallásaink közül – erről meggyőződhettem – a lelkészárság körében is lényegesen ismertebbek a lutheri káték, az Agostai hitvallás és Apológiája, mint a Schmalkaldeni Cikk vagy az Egységű Irat. (Formula Concordiae) Az utóbiakra nézve aktuális a kérdés, mennyire vettük komolyan lelkési eskünköt? – A keletkezési körülményeik ismerete mindkettőt érthetőbbé tesz.

A hitvallási iratok előbb változtatták célba-vételével összefüggésben olyan helyzetfelmérést is készíteni kellene lelkészenként, az esperességekben, kerületekben és országos összesítésben, amelyekkel szembesíteni lehetne a hitvallások sűrített összegzését vagy a valóságos helyzetet a kívánt teológiai feladattal. – Az említett közös munka révén a régi hitvallásszövegek – mint drága örökség és forrás megmaradnának, érvényben maradnának, de aktuális tartalmuk, eligazító és különböztető tanításuk, üzenetük belekerülne egyházunk vérkeringésébe. Még azt is hozzá kell tennem ezekhez: vannak kiemelkedő, nagyon időszerű szempontok A pápa hatalmáról és elsőbbségéről született Melanchton-féle értekezésben. Példaként megemlítem a Schmalkaldeni Cikk esetét. Ígérgette zsinat összehívását az állami és egyházi hatalom. Erre készült János Frigyes szász választófejedelem megbízásából Luther személyes vallástétele. Luther arra is gondolt látnoki szemmel: legyen kéznél halála utánra is személyes hitvallása. Sejtette: Melanchton már nem ő lesz. Igaza lett. Azért foglalta össze: miből nem engedhetünk és milyen tételekről lehet vitatkozni. Mi a római misét nézzük az ő szemüvegével, mert az a helyes, időszerű, időtálló.

Az Egységű Iratot az a szükség szülte éppen, hogy Luther halála után két irány erősödött meg: 1. a gnezio-lutheránusoké és 2. a filippistáké. Melanchton elég ingatag vezető volt. Így teret nyertek a pápistákkal egyezkedők és a krüptokálvínisták. Ezért az evangélikus egyház egysége érdekében 1577-ben megalkották az Egységű Iratot. A következő cikkek kiemelendők:

1. A peccatum originalezból következnek a peccata actualia.

5. A törvény és evangélium megkülönböztetése és mégis igei összetartozása.

6. Sokat vitatták a törvény 3. használatát, a „tertius usus legis” tételt. Azt ellentétben levőnek látták némelyek a megigazulással.

10. Az egyházi szokásokról azt mondja ez a cikk: Az Isten igéje által nem rendelt vagy tiltott ún. adiaforon dolgokat a jó rend, fegyelem érdekében és a szeretet toleranciájával fenn lehet tartani. De különösen is kár a költséges és botránkozató dolgokért!

11. A predestinációról. – A kálvini kettős predestinációt elveti a hitvallás és az evangéliumot vallja helyette. (Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözljön... (1Tim 2,4)

3.

A legősibb újtestamentumi keresztyén hitvallás

Ezt én kettős fogalmazásban látom az átvizsgált görög szövegek alapján helyesnek: Jézus a Krisztus, és Jézus az Úr! Mt 16,16: Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia. Mk 8,29: Te vagy a Krisztus. Lk 9,20 is névelővel mondja: „Iton Christon tú theú”, amit így kellene mondani: Az Istennek a Krisztusa vagy. Gondoljunk Fil 2,9–11-re: Isten mindenek fölé magasztalta, hogy minden nyelv vallja: „Küriosz Jesus Christosz”. Jn 13,14: „ho didaszkalosz kai ho küriosz”, vagy Urunk ajkáról első személyben; egó ho küriosz. Vagyis: ha Jézus a Krisztus, ha Jézus az Úr, akkor kizárt dolog minden más Krisztus, vagy más Úr! Ezt erősíti ApCsel 2,36 is: kürión auton kai chrizton epojészen ho thoesz! Erről tanúskodtak a 16. században felelős részletesen és tanúságtételük ma is igaz! Legyenek azért a lényegtelen és korhoz kötött szövegrészek történeti dokumentumok! Nekünk pedig a ma embere számára érthető nyelven és módon kell a változatlanul igaz tanúságtételt elmondanunk, kifejtenuk, és bizony ismételnünk! Szerintem nincs szükség – legalábbis nem sürgős ügy – új hitvallás megalkotására, mert az eddiekből mindenképpen kiemelhető az időszerű, időszerű fogalmazásban. Az újnak is a régiekre kellene épülnie, de azt átmeneti időre pótolja a ma aktuális tartalom aktuális kiemelése. Ami fölött meg eljárt az idő, az legyen kincs az egyháztörténezeseknek. Azt hiszem, ilyenek többen vannak, mint az egyéb – ma talán csak másod, harmad vagy ki tudja hányadik helyre felejtett – teológiai ágakat művelők.

4.

Ezek után vessünk néhány pillantást azokra az evangélikus egyházközösségekre, amelyeket a tájékoztató szöveg emleget, és külön is a Barmeni nyilatkozatra

a) Az indonéziai Batak protestáns egyház. Az 1720 gyülekezetért mindössze 310 pásztor a felelős, de minden egyes körzetnek van saját felavatott „vén”-je. A szentségeket azonban csak a pásztorok szolgálhatják ki. A szociális, a szeretetszolgálatot népes munkatársi gárda látja el. 1951-ben alkottak új hitvallást a tévtanítások kivédése céljából, és azt a 3 ökumenikus hitvallás folytatásának tekintik. A készítésénél alapul vették a Bibliát, Luther kátét, és az Agostai Hitvallást. Igazában tehát a névadó hitvallásunkra támaszkodik a Batak protestáns hitvallás. Ennek mértékét nincs módomban megállapítani. Az is ismert ugyanis, hogy noha holland református hatás is érvényesült, a református jellegűek is elfogadták az 1951-es hitvallást. Különben kétségtelen, hogy ez az egyház az LVSZ-hez húzódik. Én helyesen tartom a felvételét! A Református Világszövetség ilyen tekintetben messze nem olyan skrupulus, mint az LVSZ!*

b) Az 1846-ban Hessenben létrehozott erőszakos unióval szemben alakult meg az *Ev.Luth. szabadegyház*. (E század első felében függetlenül a svéd államegyháztól a svéd Szabad Lutheránus Népegyház. Az ev. luth. hitvallásokhoz ragaszkodik.) Később reformátusok is csatlakoztak ehhez a hitvallásilag luth. egyházhoz, miután az úrvacsorához bocsátották őket is. 1945-ben több lutheránus szabadegyház egyesült: „önálló ev. luth. egyház” névvel. Szövetségi egyházközösségként 5 tagú szuperintendens-kollégium vezeti, élén egy elnök-szuperintendenssel. 1946-ban önállósult a Lengyelországból eredő: „Ev. luth. Mene-kült-missziós egyház”. Szoros kapcsolatot tart az USA-beli Wisconsin Zsinat lutheránus egyházával. 1872-ben egyesült 4 önálló lutheránus szabadegyházból a Nyugat-

* Pl. 1947-ben unióra léptek Dél-Indiában az anglikánok, reformátusok, metodisták.

Berlinre, Bajorországra, Hessenre, Westfáliára, Alsó-Szászországra, a Rajnavidékre szétszórta: „Önálló ev. luth. egyház”. Egyházalkotmányra püspöki, zsinati és kongregacionalista (a gyülekezeteknek önkormányzatuk van!) elemeket tartalmaz. Nincs kapcsolata sem az Egysült Ev. Luth. Egyházzal, sem az LVSZ-szel, de van kapcsolata az USA-beli Missouri Zsinat lutheránus egyházával.

c) *A Missouri Zsinat Lutheránus Egyháza*. Az eredetileg németnyelvű egyház ma már angolnyelvű. A közel 3 millió luth. egyház 35 körzetben él. Kereken 4800 lelkész gonddozza. Poppant kiterjedt iskolahálózattal rendelkezik. A más evangélikus, sőt lutheránus egyházakkal szemben is elzárkózik szószéki és úrvacsorai közösség dolgában. Nincs kapcsolata az LVSZ-szel. Ennek a merev elzárkózásnak a jege azonban enged. Ma már több mint 20 ország luth. egyházával van kapcsolata. Missziói munkája igen jelentős. Kedves emberek voltak. A verbális inspirációt vallják és erről viszonylag sokan tudnak sorainkból.

d) *Az Evangélikus Lutheránus Wisconsin Zsinat egyháza*. 1892-ben három önálló luth. egyház összezárkózásából született ez a lutheránus egyháztest. A nagy luth. családhoz való felzárkózását nehezíti, sőt akadályozza merev konfesszionizmusa. Egyháztörténetük is tulajdonképpen az evangélium célbatalálásának története. 1057 gyülekezetét több mint 850 lelkész pásztorolja Wisconsin, Michigan, Minnesota államokban. Igen jelentős missziót végeznek Dél-Afrikában, Nigériában, Peruban, Kelet-Azsiában, az USA-beli indiánok között. Szervezetük kongregacionalista. (A gyülekezeteknek önkormányzata van.) Neves teológusok kerültek kis soraikból (pl. Franz Pieper).

e) *Az „Ólutheránus Egyház”-at az erőszakos porosz unióval szembeni ellenállás szülte 1817-ben. 1830-ban csatlakozott a Poroszországban megmaradt lutheránusokhoz. III. Frigyes Vilmos király elnyomása elől sok ólutheránus emigrált. Sokan Ausztráliában kötöttek ki és úttörői lettek az ausztráliai lutheránus egyháznak. Mások az USA-ba menekültek és az ottani lutheránus egyháznak és a Missouri Zsinat lutheránus egyházának is előfutáiraivá váltak. IV. Frigyes Vilmos alatt mintegy 50 ezer taggal elismerést nyert ez az egyház 1860-ban, de az Odera-Neisse határ révén tagjai felét elvesztette. Sok segítséget kaptak a Missouri Zsinattól.*

f) *A Barmeni Nyilatkozat* a német náciizmus egyházellenes politikájával szemben született 1933-ban. A 6 pontos nyilatkozatban az első szöveg arról, hogy Krisztus evangéliuma a Szentírásban található. A 2. arról, hogy: Krisztus Isten egyetlen igéje. A 3. a bűnbocsánat lehetőségéről. A 4. az egyházról. Az 5. az államról. A 6. az egyház szolgálatáról. (Hirdeti az ígét és kiszolgáltatja a szentségeket). Az ev. lutheránus hitvallások alapján különösen 2 kifogást emeltek a nyilatkozat ellen. Az első így fogalmazták, különösen Paul Althaus: erősen Barth krisztomonizmusát tükrözi. A 2. kifogás volt a törvény és evangélium összekeverése, sőt összemossága. Werner Elert a törvényre vonatkozó nyilatkozatot törvényellenes eretnységnek minősítette. Sok kár származott abból, hogy a barthianizmus teológiája elzárkózott Luthernek Isten kettős kormányzásáról szóló tanítása elől. Luthert azzal vádolta Barth, hogy etikai dualizmust honosított meg tanításával és annyira szétválasztotta Isten országát és a világi hatalmat, hogy az utóbbit kiszolgáltatta a bűn korlátlan érvényesülésének. Ez a támadás is a törvény és evangélium összekeveréséből következett. A hitvallásos luth. teológusok révén persze kifejezték a nyilatkozattal kapcsolatban: „Különböző hitvallásainkhoz hívek maradjunk, de nem hallgathatunk, mert hisszük, hogy a közös szükségben és kísértésben közös szó adatott a szánkba.”

Ha most hitvallásaink felől gondolunk ezekre az eseményekre, azt kell mondanunk: Igenis ismételtlen következhettek olyan helyzetek, amikor a cél érdekében szó lehet olyan kompromisszumról, amelyik nem jár együtt a hitvallások és a hitvallásos meggyőződés feladásával. A felsorolt lutheránus jellegű egyházakhoz a hitvallásaink felől akkor közeledünk helyesen, ha nem csak látjuk, de határozottan ki is mondjuk: hitvallásaink nem a betűhöz, hanem ahhoz a Krisztushoz kötnek minket magyar evangélikusokat is, akiről a Szentírás világosan és félreérthetetlenül tanúskodik. Jézushoz, aki a Krisztus és az Ur. Óröla már részletesebben vallanak és tanítanak az ökumenikus hitvallások, és akiről az igével egyezően még sokkal részletesebben tanúskodnak, tanítanak sajátos evangélikus hitvallásaink. A bennünket velük összekötő szálak alaposak és erősek. Azért izmosabb közeledésük

kivárása nélkül az LVSZ-nek, vagy az LVSZ egy-egy tekintélyes – nagy vagy kicsi – egyházán keresztül intenzívebb és bővíthetőbb kapcsolatot kell keresni és találni velük, áldozat árán is! Tanulni valónk van ezen a téren a más felekezetek világszövetségeitől, a reformátustól is. Sokkal erősebb szálak kötik össze velük az LVSZ egyházait, mint az elválasztók. Erre nagyon fel kell használni azokat az ev.luth. egyházrészeket, amelyeknek már van kapcsolatuk az előbb felsorolt egyházakkal. A gyarapodás pedig növelné a közös hitet és az egymásért való kölcsönös felelősséget. Ne adjuk fel ezt a feladatot és látásom szerint, nagy lehetőséget. Ebből a célból is hangoztatom: talán kamatoztatható hitvallásaink sok időszzerű tanítása a hitébresztésnek és az identitásunk áldásos megélésének hatalmas területén. Hitvallásainkat csak üres hordóként görgetjük, döngetjük, ha belőlük nem hozzuk napvilágra sok időszzerű és az ige központját a Krisztust magasra vetítő örökségünket.

Szólom kell még az 1973-ban született *Leuenbergi Konkordiaról*. Meghökkenem, amikor az egyik lelkészvizsgás kolléga jelezte, hogy erről még nem is hallott. Az evangélikus lutheránus, az uniált és a református egyházak megegyezését jelenti a konkordia. Mégpedig az igehirdetésre és az úrvacsorai közösségre nézve úgy, hogy immár nincs akadály a szószék-cseréknek és az egyház úrvacsorai közösségében való részvételnek. A megegyezéshez azt is ki kellett mondani, hogy 16. századi hitvallások damnamusai érvénytelenek és az azokban egymáséitól eltérő értelmezések, tanítások nem elválasztó és közösséget kizáró tényezők az elfogadó és aláíró felekezetek között. A magyar evangélikus és református egyházak elfogadták a konkordiat. Emlékezetem szerint azonban a finnek nem írták alá. Én a magam részéről – visszaemlékezve arra, hogy az egyezés igazában még az úrvacsorára nézve sem sérti hitvallásos meggyőződésünket, helyeslem, helyeslem az egyezséget! Jórészt eredeti reformációi örökséget visz tovább a konkordia. Mind a keleti, mind a nyugati római egyházak, mind az iszlám, mind pedig a sokmilliós ifjabb egyházi és szekta közösségek előretörésével szemben nagyon kívánatos volna a megkezdett összezárkózás és felzárkózás folytatása! – Ne felejtsük: ebben az évben már 20 éves múltra tekinthet vissza a konkordia.

Szólhatnék még az ún. *Limai dokumentumról*. Benne közös nevezőre jutottak a római kat. egyház és a történelmi prot. egyházak teológusai az egyházi hivatalra nézve, valamint a két szentségünkre nézve. Születésekor úgy port vert fel a dokumentum. Folytatása azonban úgy látszik nincs, ami sajnálatos. Látásom szerint fontos volna tovább lépni azon az úton, amelyiken ez a teológiai szótértés megszületett. A megtorpanás az említett két dokumentumhoz képest csak erősíti azokat az egyházellenes mozgalmakat és csoportosulásokat, amelyeknek ma már se szeri, se száma.

Azzal, hogy a magyarországi evangélikusok zsinati nyilatkozata, továbbá egy-egy LVSZ nagygyűlés üzenete tekinthető-e hitvallásnak, nem kívánok részletesen foglalkozni. Rövid válaszom: ezek nem hitvallások! Akkor sem valózna a véleményem, ha doktorok sokasága másként látná és állítaná. Az említett nyilatkozatok lehetnek a hit alkalmi megvallásai, de nem hitvallások a hitvallás kritériumait figyelembe véve.

Az AC VII. cikkét alaposan újra át kell gondolniok egyházunk teológusainak. Az AC szerint a keresztyén egyház valódi egységéhez elegendő, hogy az evangéliumot egyetértőleg és helyesen prédikálják és a szentségeket Urunk rendelkezése szerint nyújtják az arra elhivatottak. Ez a cikk hatalmasan kitágítja az egység lehetőségét, de legalább annyira feltételekhez is köti az egységet. Mindenestre az őszinte egységkeresésben mindenképpen előremutató és időszzerű ez a tanítás.

Dolgozatom terjedelme nem bír el több fejtegetést. Az elősoroltak igazában felhívás arra, hogy ezeket a dolgokat halogatás nélkül gondolják, fejtsék, szólják, írják tovább azok a számbavehető teológusok, akiket még olyan megszegyenítés sem terhel, mint minket, nyugdíjasokat. Sapienti sat! Ezzel a dolgozattal úgy látszik, be kell fejeznem minden egyházi szolgálatomat! Lassan kiderül majd a sokat szidalmazottól: hiányzik valami ebből az utcából! Aki beveheti, vegye be!

Evangelikusok a nagyvilágban

Nagytarcsai evangelizáció

1992. szeptember 18–20.

II. RÉSZ

Ézs 50,4–9

Amikor éppen készülni kezdtem ezekre a nagytarcsai esti szolgálatokra, megszólalt a telefon. Egy 22 éves fiatal közölte, hogy abbahagyja egyetemi tanulmányait, mert úgy érzi, Isten nagyobb feladattal akarja megbízni, s ő ezért teológiát akar tanulni. Azon túl, hogy a véleményemet kérte, szeretett volna jó tanácsokat kapni tőlem. Persze telefonon nehéz az ilyen létfontosságú ügyben dönteni, sőt még tanácsolni is, ám ehelyett néhány szempontra hívtam föl a figyelmet azzal kapcsolatban, hogy mit jelent Isten hírnökének lenni. Mondataimban kevesebb volt 40 éves szolgálatom tapasztalatainak felsorolása, mint – ahogy azt el is mondtam neki – figyelés az ézsaiási istenszolgálat üzenetére. Mi is ez az üzenet? – ez a mai kérdésünk.

1.

Mielőtt ezeket a hírnöki vonásokat kimelem, ne vegyék rosszszéven, ha beállok a legősibb keresztény hagyomány vonalába és elmondom, hogy milyen fontos nekünk krisztushívőknek a mai igénk és Ézs. 53. fejezetének tanítvány-ábrázolása. Mert ugye milyen nehéz az ilyen mondatoknál: „engedtem verni a hátamat, hogy kitépjék arcom szakállát, sőt arcomat gyalázkodás és köpdösés elől sem takartam el” – nem arra a pörre vagy látszatpörre gondolni, amelynek előterében a mi Urunk Jézus Krisztus szenvedett?! Így tudósít erről Márk evangélista: „És kezdték őt némelyek köpdösni, arcát betakarni és ütlegelni őt és ezt mondták: most profétáj!... (15,65) Diadalt ül a gonoszság fölött, győztes vádlónak és egyúttal bírónak érezheti magát az elnöklő főpap, halálra méltónak ítéli őt meg mindenki. S hogy az így már eleve elítéltet még kínjában meg is forgassák, arra való a tettleges bántalmazása – s melyik zsoldos katona ne ütne nagyot rajta a megígért jó zsold és az elítélt értéktárgyainak rá eső része reményében? De hogy még teljes megvetésüket is kifejezzék, arra való a megköpdösés és – talán zsidó férfi számára a legelviselhetlenebb megalázás – haja és szakálla megtépdesése.

Bizony itt nem sok látszik az Isten dicsőségéből. S ha a Názáreti Jézus még olyan jól tudja is előre a sorsát, mégis megszólal benne az ember-hírnök: „Atyám, ha lehetséges, múltjék el tőlem ez a pohár” (Mt 26,39). Mintha csak a gecsemáni jelenet illusztrációja lenne ez a mi ézsaiási igénk. De ha nem is látszik sok az Isten dicsőségéből, akkor is tudjuk, hogy Isten a dicsőségét a szenvedésben, a keresztben rej-

tette el. Csoda-e, ha az első, aki ezt a maga igaz mélységében fölfogta és hitbelileg földolgozta, így igazolta egész munkáját egy szétzilálódóban levő gyülekezet előtt: „Amikor hozzátok mentem, testvérek, nem azzal mentem oda, hogy nagy ékesszólással vagy bölcsességgel hirdessem nektek az Isten bizonyosságát. Mert úgy döntöttem, hogy semmi egyébről ne tudjak köztetek, mint csak Jézus Krisztusról, mégpedig mint a Megfeszítettől...” (1Kor 2,2–3). Ide rejtette el Isten az Ő dicsőségét. Sőt a szeretetét is. Ahogy azt Kierkegaard megfogalmazta: „Hogy Isten szeret, az szenvedést jelent.”

Am mai szakaszunk még ezen is túlmegy. Figyelmes olvasásánál észrevevesszük, hogy ez a szenvedő szolga (talán tényleges) bírósági tárgyaláson a jogért harcol. Hiszen a tragédiája nem a megköpdösésben, szakálltépésben és testi bántalmazásában van. Hanem abban, hogy éppen őt ítélték el, aki népének akart jót, s pontosan ennek a népnek a vezetői akarták őt ebben a jótéteményben megakadályozni. Valaki mentőövet dobott a tengerbe a süllyedő hajó menekülni akaró utasainak, de a parton állók megölik a menteni kész idegent. Micsoda áttekinthetetlen és fonák összekuszálódása ez a történelemnek! S mégis micsoda erőt merít ebből a keresztyén gyülekezet. Hallgassuk csak meg ezt a rendíthetetlen hangot: „Aki az Ő tulajdon Fiának nem kedvezett, hanem őt mindnyájunkért odaadta, mi módon ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk? Kicsoda vádolja az Isten választottait? Kicsoda kárhozza? Ki szakaszt el minket Krisztus szerelmétől? De meg vagyok győződve, hogy sem élet, sem halál... semmi el nem szakíthat az Isten szerelmétől, a Jézus Krisztusban”. (Róm 8,32–39)

2.

Nos, ha tovább is az Isten hírnökéről akarunk beszélni, ezt a „hátteret” nagyon elevenen tudatosítanunk kell magunkban. És a Péter levél himnuszára is figyelünk, amely szerint: „... hiszen Krisztus is szenvedett érettetek, néktek példát hagyván, hogy az ő nyomdokait kövessétek, aki bűnt nem tett, hazugság sem volt a szájában, akit bár szidalmaztak, ő nem tette ugyanezt, szenvedvén sem fegyedetődött, hanem ráhagyta az igazságosan Ítéltre...” (1Pt 2,21–25).

Mit is mondhattam tehát ennek ismeretében az Isten hírnöke pályájára induló fiataloknak? Hadd fogljaljam ez most össze néhány pontban.

a) Aki az Ur szolgálatába szegődik, annak a teljes függőségi helyzetet vállalnia kell. Nemcsak abban jut ez kifejezésre, hogy a füle és a nyelve egészen speciálisan az Ur tulajdona. Szövegünkben a szolga nyomatékosan beszél a hallásra képesített fülről és a be-

szédre megtanított nyelvről. Hiszen ugye különbség van fül és fül között, hallás és meghallás között. Lehet egy életen át hallani és nem meghallani valami üzenetet. Az útfél, a madarak, a bogáncs elretentő például szolgálhatnak minden hallgató, de az üzenetet nem meghalló embernek. És ugye lehet beszélni dolgokról, anélkül, hogy mondanánk is valamit. Korunk ilyen sokbeszédű és mégis keveset mondó világ. Az egészen speciális nyelv nem mindenkinek adatik meg, tanult nyelvnek kell annak lennie. Sőt ezen túl azt is meg kell tanulnia a szolgának, hogy mai kenyérrel nem lehet holnap is élni. A manna csak egy napra való: a mi mindennapi kenyérünket (vagy a mai kenyérfejadagunkat) add meg nekünk ma. A speciális fület naponként nyitogatja az Úr, hogy egészen friss, életet tápláló legyen a mai üzenet. Nem ott keresendő éppen a mi legfőbb mulasztásunk, hogy lemaradtunk, mert még évek múlva is abból akarunk élni és éltetni, amit igen régen kaptunk szétosztásra, aztán ezt is elfelejtettük megtenni? Minden istenhírnök nem csak annyiban korszerű, „up to date”, hogy aktuális kérdésekhez tud hozzászólni, hanem sokkal inkább abban, hogy a ma hallott, kapott válasszal tud előhozakodni. Sőt még ezen túl is megmutatkozik függősége, a feladat pontos körülírását is megkapja a szolga: szavát, üzenetét teljesen a fáradtak felé kell irányítsa. Isten nem légvárat akar általunk építeni; még világjobbításra sem hatalmazott fel, mint ahogy az emberi igények szócsovévé sem tett minket. Abból indul ki azonban, hogy igen sok megfáradt, reménytelen, céljavesztett, eltévedt és tanácstalan ember jár ezen a világon. S a szolga és hírnök nem maga válogatja össze a pácienseit. Azokat Isten küldi hozzá.

Ugye, hogy milyen önállótlan a szolga? De hát ezt a függőséget sem szabad azon a háttéren szégyellnie, amelyet a Nagy Szolga mutatott neki: „az Úr Lelke van rajtam... hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy a megtört szívűeket meggyógyítsam, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek és a vakoknak szemeik megnyitását, hogy szabadon bocsássam a megtörtöket, hogy hirdessem az Urnak kedves esztendejét” (Lk 4,18-19). S ha ez a Szolga nem szégyellte, hogy nem a maga ura, hanem azé, aki őt elküldte, akkor miért félné egy mai szolga attól, hogy elveszíti a vélt szabadságát? Igaz, szabadság abban állhat, hogy engedetlen is lehet a megbízatással és a megbízóval szemben, sőt, meg is hátrálhat. De akkor kérdés, hogy szolga-e még a szolga?

b) Ne akarjon az Úr hírnöki szolgálatára vállalkozni az, aki elismerésre, babusgatásra, sikerekre és karrierre vágyik. Nem azért, mert értelmetlen és hálátlan feladatra vállalkoznék. Hiszen itt-ott felbukkan egy-egy hálás és köszönő ember is és teljességgel lehet értelmét is találni a munkánknak. Nem erről van szó. Hanem arról a furcsa viszonyról, amelybe munkánk által kerülünk az emberekhez. Mert ahol „gyakorlott füllel” hallgattunk a ma aktuális üzenetre, ott igen hamar ellentmondásra, sőt ellenállásra bukkanunk. Isten igazán időszerűen hirdetett üzenete a porondra hívja egyszerre az ellenállókat. Milyen kár, hogy lelkész – szokták ilyenkor mondani, amikor rájönnek arra, hogy itt már nem az egyébként olyan szimpatikus embertárs, hanem az Istenszolga beszél, viselkedik és cselekszik. Vannak egyházak, ahol a nem konform viselkedő szolgáltól megvonják a szimpátiát, szeretetet, sőt az anyagi támogatást is. Ilyenkor nem tehet mást a szolga – amennyiben hű akar maradni megbízójához és megbízatásához –, mint azt, hogy nem azon elmélkedik, hogy hogyan másszák ki a csávból, hanem emlékezetébe idézi az eredeti megbízatást.

Az ézsaiási szolga ezt így fejezte ki: kovakemény-ségűre keményítettem arcomat. Nem kerestem alibiket, önigazolásokat, nem menekültem magyarázkodásokba. Kemény maradtam. De a hírnök-sors erre a

keményiségre is megtanított. Csak arra vigyázzak, ne-hogy éppen egy küldöthöz nem méltó magatartással, viselkedéssel provokáljam ki az okokat, amelyek megkeményítenek! Hogy mondta ezt Pál apostol? „Megganyargatom testemet, és szolgálává teszem, hogy míg másoknak prédikálok, magam valamiképpen méltatlanná ne legyek” (1Kor 9,27.)

c) Végül az, aki az Úr szolgálatára vállalkozik, annak sajátos feszültségben kell élnie. Egyrészt hiszi, tudja, vallja, hogy bizhat Istenben és az Ő ügyét mindig Rá bízhatja, sőt a maga életét is. Mennyi erő és bizalom árad a mi hírnökünk szavaiból, ahogy szinte túllicitálja a saját mondatait: „Az Úr megsegít engem, nem szégyenülök meg... Isten megsegít engem... nem vallok szégyent.” Másrészt viszont tudnia kell, hogy ő soha nem lehet az, aki sajátmagának szolgálat igazságot. Ézsaiási szolgánk sem akarja a maga kezébe venni a saját sorsát. Ezt is rábízta arra, aki „közel van, aki igazságot szolgált nekem.” S mivel ez bizonyos, szilárd meggyőződése, ezért a hányavetinek látszó, kihívó kérdései: „Ki mer perlekedni velem? Kicsoda vádol? No lépjen már elő!”

*

Erre a szolgálatra hív bennünket az Úr. Nem kecsgetet ma sem sikerekkel, nagy eredményekkel, inkább rámutat a feladat nagyságára – „hogy megtanuljak felelni a fáradtaknak” – veszélyességére. S csak az jöjjön, aki el tudja viselni a bizalom és a szenvedés közötti feszültséget. De éppen ilyeneknek ígéri Isten az Ő Szentlelkét. Könyörögjünk érte! Amen.

(Folytatjuk)

Gémes Istán
Németország

Amit a felelős szerkesztő örömmel olvasott a Budapesti Evangélikus Gimnázium végzőseinek ballagásakor

„Hogyan is adhatnánk eléggé hálát Istennek érte, hogy mindazért az örömet, amellyel megörvendeztetek minket a mi Istenünk előtt...”
1. Thémz 3,9.

A Budapesti Evangélikus Gimnáziumban a múlt gazdag öröksége testalódott ránk. Istentől kivaló mestereket kaptunk, akik bölcs szívvel, türelmes szeretettel vezettek bennünket és szolgáló életük példájával jártak előttünk. A mi Urunk kegyelme – érdemeinket sokszorosán felülmúlva – adott ránk az itt töltött négy esztendő alatt hálát adunk Istennek mindazokért a szellemi, lelki javakért, amelyeknek e falak között lehettünk részesei az érlelő évek során. Isten áldja és őrizze meg iskolánkat, erősítse meg a hitben, növelje olyan naggyá a jövőben, amilyen volt a múltban, hogy kitöltse hálátései egyházunk és nemzetünk javának szolgálatában.

*Hálánk és szeretetünk jeléül
ajándékozuk iskolánknak e festményt –*

a IV. E közössége

Budapest, 1993 május 14.

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

Az Ökumenikus Tanulmányi Központ véleménye Billy Graham műholdas evangélizációjáról

1. Különleges és többszörösen ökumenikus jellegű és jelentőségű esemény-sorozatra került sor ez év március 17–21. között. A világszerte ismert amerikai evangélizátor, Billy Graham műholdas közvetítésű igehirdetéseit láthaták és hallhatták az érdeklődők Magyarországon is. Budapesten három helyszínen: a Deák-téri evangélikus és a Nap utcai baptista templomban, valamint a MOM Székházban és vidéken mintegy 20 helyen.

„A reménység üzenete” címet viselő evangélizáció-sorozat szándékát – remélhetőleg hatását is tekintve – a korábban ismeretlen formában megjelenő vállalkozás különlegessége abban állt, hogy a Német Szövetségi Köztársaság esseni (Ruhr-vidék) sportcsarnokában elhangzott igehirdetéseket, és az amerikai stílusban összeállított elő- és utóprogramokat 44 európai országba, 55 nyelven, ezer helyen közvetítették. Ökumenikusnak minősíthető ez az újszerű vállalkozás azért is, mert az igehirdetések felekezeti különbség nélkül mindenkihez szóltak, sőt legfőbb céljuk az volt, hogy Európa legkülönbözőbb országaiban a különböző fokon elvilágiasodott, a keresztyénségtől elidegenedett tömegeknek, különösen pedig a nagy fordulat után a sok bizonytalansággal és zavarral küzdő, sőt tragikus eseményekkel terhes Közép- és Kelet-európai népeknek hirdesse a Krisztusban elnyerhető isteni kegyelemnek, a hitnek, reménységnek és szeretetnek evangéliumát, örözüzenetét.

2. Ez tehát nemcsak újszerű, de merész vállalkozás is volt: egy amerikai baptista igehirdető, Nyugat-Európából szólította meg Európa különböző részein a legeltérőbb, és sok esetben homlokegyenest ellentétes körülmények között élő embereket. Most arról is essék szó, hogy az evangélizációnak egyik fontos elemét, nevezetesen az igehirdető- és hallgató közötti közvetlen, személyes kapcsolatot a műholdak és semmiféle más technikai csoda sem tudja teljesen helyettesíteni. Ez a merész vállalkozás valószínűleg abból a bibliai szemléletű meggyőződésből is fakadt, hogy Krisztus evangéliuma, a Krisztushoz-térésre hívó üzenet lényege nemcsak időben – „Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz” (Zsid 13,8), hanem térben is mindenütt érvényes, ahogy egyik evangéliumi énekünk szépen mondja: „Krisztusban nincs sem Kelet, sem Nyugat, abban sem Dél, sem Észak nincs”.

3. Ami az igehirdetések közvetítését bevezető táncos, dalos, énekes jeleneteket, és a döntésre, megtérésre felszólító, pódium előtti, látványos felsorakozást illeti, mindez a különböző ízlések szerint különbözőképpen ítéltető meg. Minden esetre ez a merész, újszerű keret nemcsak szokatlan, hanem idegen is az európai keresztyén hagyományból táplálkozó, korosabb és fiatalabb nemzedékek tagjai számára. Bár a szabadegyházi háttérűek (baptisták, metodisták, adventisták, pünkösdisták stb.) és a fiatalok

számára lehetséges, hogy éppen ez bizonyult újszerűen vonzóan a nálunk megszokott egyháziassághoz és keresztyén szokásokhoz képest.

4. Ami pedig az igehirdetés érdemi részét illeti, jó lelkiismerettel és ökumenikus érzülettel a következő teológiai jellegű megállapításokat szükséges tennünk:

a) Ha eltekintünk az „amerikai show” jellegzetes vonásaitól, megállapítható, hogy az igehirdetések lényegében véve bibliai megalapozottságúak, és teológiailag korrektek voltak abban, ami elhangzott. Hiányérzetek atekintetben merülhettek fel, ami nem hangzott el, ami viszont az evangéliumi igehirdetés elengedhetetlen része. Ezért az erre vonatkozó véleményt konkrétan az egyik igehirdetésre kivetítve fogalmazzuk meg úgy, hogy ezek az észrevételek a sorozat többi részére is alkalmazhatók.

b) A március 18-i igehirdetésének alaptextusa (Jn 3,16) a közismert és a keresztyénség leglényegét kifejező jézusi tanítás volt: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy engem Fiát adta, hogy aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”. Billy Graham prédikációjának alaptételeként a theodicea nagy és örök kérdését fogalmazta meg, egy hétköznapi, személyes tapasztalatára hivatkozva: ha Isten szeretet, ha Isten jóság, akkor miért van rossz, miért van annyi szenvedés és fájdalom, kín, sőt pusztítás és öldöklés a világban? Az irracionális okokra visszavezethető és érthetetlen szenvedések valóságát az igehirdető a világ különböző tájain, pl. a volt Jugoszláviában zajló tragikus események felsorolásával megrázóan ecsetelte. Ezt követően arról szólt – teológiailag helyesen –, hogy miként van Isten jelen a világban, és hogyan jelenti ki magát közöttünk. A válasz: a természetben, a lelkiismeretben, a Szentírásban és Jézus Krisztusban. Ezt követte Isten tulajdonságainak felsorolása: Isten mindenható, ítélő, de kegyelmes és irgalmas Isten, aki Krisztusban, az ő váltságáért árán felajánlotta megbocsátó kegyelmét és az üdvösséget mindenkinek. Fogadd be Jézust a szívedbe, és akkor minden gondod és bajod megoldódik – hangzott a konklúzió.

c) Éppen ezen a ponton támadhatott homiletikai kérdés, sőt hiányérzet az elhangzottakra vonatkozóan – különösen a Bibliában jártas, teológiailag valamennyire képzett hallgatókban. Először is azért, mert a prédikáció alaptételeként felvetett kérdésre végül sem adott választ – legalábbis nem kifejezetten és nem közvetlenül. A válasz kb. ez lehetett volna: igaz, hogy a rossz és gonosz erői jelen vannak és néha megrázó módon működnek a világban, de mégsem övök az utolsó szó. Krisztus a mi bűneinkért halt meg a keresztfán, de fel is támadott! Győzött a bűn és a halál felett. Ezért lehet reménységünk arra, hogy nem a rosszé, a gonoszságé, a bűné az utolsó szó. Ezért mondhatja Pál apostol a Rómabeliekhez írt levelében (16,19–

20): „... szeretném, ha bölcsek lennétek a jóra, és képtelenek a rosszra. A békeesség Istene pedig összezúzza a Sátánt lábatok alatt hamarosan.” Sőt, azért írhatja újjongva; „... hála az Istennek, aki a diadalt adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által” (1Kor 15,17).

d) Egy további hiányérzet azért támadhatott, mert bár Billy Graham a Krisztushoz való megtérésre hívott, de azt nem mondta ki, hogy ez a hívás a Krisztus testébe, az egyházba való hívást is jelenti. Persze lehet ezt pozitívan is értékelni, mondván, hogy a prozelitizmusnak még a látogatást is kerülni óhajtotta éppúgy, mint a felekezetieskedést. Viszont egy általános, de szinte mágikus jellegű hívásra adott válasz oldana meg – szerinte – mindent, elfelejtve azt a hosszú és gyötrelmes utat, a bűn elleni naponkénti harcot, amit a Szentírás a megszentelődés útjának nevez. (2Kor 7,1.)

Ezek és hasonló kérdések tovább erősödhetnek a hallgatókban azért, hogy a prédikációt megelőző és azt követő programokban mágikus jellegű változásokról tettek bizonyosságot Billy Graham korábbi igehirdetési folyamán megtért személyek: egy kínai tenisz bajnok, egy operatőr, egy cseh katonaszerelő stb.

e) Billy Graham Európának szánt műholdas igehirdetési a amerikai protestantizmus egy részére annyira jellemző neo-fundamentalista nézeteket tükrözték. Míg a hagyományos fundamentalisták a Szentírás szó szerinti ihletettséget vallják (verbális inspiráció), azt, hogy minden szó, az utolsó betűig szó szerint veendő a Bibliában, és hogy a történelem és a világ mindenestől a Sátán hatalmában van – Billy Graham és az új-fundamentalisták nem utasítják el a modern kor vívmányait, pl. a telekommunikációs eszközöket, és nem idegenkednek a nagy politikától sem. Köztudott, hogy Billy Graham Eisenhower elnöksége óta (1952) egészen Clintonig az amerikai elnököknek szinte udvari prédikátoraként szerepel. Az elemzett igehirdetésében is bőven tett utalást a legmagasabb szintű politikai környezetre: a Fehér Házra, Gorbacsova

asszonyra, von Braun-ra a rakéták atyjára, vagy éppen Kim Ir Szen-re (a legzártabb társadalom, Észak-Korea vezetőjére). Köztudott az is, hogy Billy Graham a 70-es évek közepétől kezdve többször megfordult evangélizációs sorozataival „a létező szocializmus” országaiban, beleértve az egykori Szovjetuniót is. Emiatt, illetve az ezekben az országokban szerzett „pozitív” tapasztalatai következtében sok támadás is érte annakidején Amerikában.

5. Összefoglalva, jó lelkiismerettel megállapítható, hogy Billy Graham evangélizációs sorozata ezúttal is nemes célokat szolgált: a sok bajjal és gonddal küzdő népeknek Isten örömmüzenetét hirdette. Hisszük, hogy az általa hirdetett Ige – a Szentlélek ereje által – sokakat elért, olyanokat is, akiket a történelmi egyházak szava nem ér el. Mindazonáltal nem tagadhatjuk el azt sem, hogy erőfeszítései némelykor túlságosan emberközpontúnak látszanak és az amerikai siker-optimizmust tükrözik. Tudjuk, hogy nem csupán emberi erőfeszítésektől függ az, hogy ki mikor, hogyan dönt Krisztus mellett. Krisztus elfogadása nem garantálja automatikusan a gyógyulást, az egészséget és a biztos sikert. Mindenképpen jó azonban, hogy a kereszténység széles palettáján található egy ilyen szín is.

6. Nyilván ízléstől, hajlamtól, beállítottságtól függően különbözőképpen ítélik meg a különböző egyházakhoz tartozók, vagy az egyházhoz-nem tartozók az Európának szánt „Reménység Üzenetét”. Hisszük azonban, hogy ez a magvetés sem volt hiábavaló. Mert igaz és érvényes az Isten Igéjéről szóló prófétai ígélet: „Mert ahogyan az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, termővé és gyümölcsözővé teszi: magot ad a magvetőnek, és kenyeret az éhezőknek, ilyen lesz az én Igém is, amely számból kijön: nem tér vissza hozám üresen, hanem véghezviszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem” (Ézs 55,10–11).

**Az Ökumenikus Tanulmányi Központ nevében:
Dr. Tóth Károly
elnök**

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Letelt a Világtanács német főtítkárnak első száz napja az ökumenikus világszervezet élén. Az új vezető eddigi szolgálatában az egyházi sajtó főleg három „jó pontot” emel ki. Érezhetően javult a feszült légkör az EVT genfi központjában. Kialakult az új vezetői gárda Raiser főtítkár körül. És rendeződni látszanak az eddigi pénzügyi nehézségek is a világszervezetben.

Az első száz nap végén Raiser főtítkár a szokás szerint részletesebb nyilatkozatot adott az Egyházak Világtanácsa munkaprogramjáról. Egyfelől hangsúlyozza a kontinuitást: a keresztyén egység és a világrét való keresztyén etikai felelősség fogják meghatározni ezután is annak fő tevékenységeit. A keresztyén egységet azonban nem annyira az egyházak szervezeti „egyesülésében”, hanem az egyházak belső közössége („koinóniája”) fokozatos

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1993. április –

Az egyházak élete legújabb híreinek világméretű, színes kaleidoszkópjából különösen három hírre szeretném felhívni lapunk olvasóinak figyelmét. Először is Konrad Raiser, az Egyházak Világtanácsa főtítkára, fontos nyilatkozatára a 320 tagegyházat magába foglaló ökumenikus világszervezet fő célkitűzéseiről az ezredforduló előtt. Az első száz nap hivatali ideje után a német főtítkár új hangsúlyokat jelöl meg az Egyházak Világtanácsa programjában. De látható a kontinuitás megőrzésére megőrzése is, mind az ökumenikus közeledés, mind a kereszténység világméretű etikai felelőssége két fő területén.

Az utóbbi évek egyik legmegrázóbb híre volt világvizonylatban is az észak-amerikai Koresh-szekta tragédiájának borzalmas befejezése, a sekta-közösség tűzhalála, amelyet az egész világ láthatott a televízió képernyőjén. Ez a tragédia a vallási eltávolodások mélységeire figyelmeztet mindenütt a világon, de körülöttünk is. Nem minden „egyház” és „hitt”, ami ennek nevez magától. Ez a veszély fokozott figyelmet kíván a hazai ökumené életében is.

A véres sekta-tragédiával szinte egyidőben érkeztek a hírek a Holocaust Múzeum megrázó kiállításának megnyitására Washingtonban és a varsói gettó elpusztításának félévszázados évfordulójáról. Ezek viszont arra intenek mindenkit, hogy hová vezethetnek a világnézeti eltávolodások, a jobb vagy baloldali szélsőségek, a „felvilágosultságra” oly bűzke XX. századunkban.

(A hírfanyag lezárása: 1993. április 30.)

erősítésében látja. A római katolikus egyházhoz való viszonyban nem fél a teológiai vitáktól sem. A felszínes látszat-egység helyett a dialógust, a különbségek őszinte megvitatását látja szükségesnek. A tagegyházakban a „bázis-ökumenizmust”, a gyülekezetek helyi összefogását hangsúlyozza, az eddigi pusztá „vezetők ökumenizmusa” helyett, a laikusok, a nők és a fiatalok erősebb bevonásával.

Változatlanul előtérben kívánja tartani az Egyházak Világtanácsa erős etikai elkötelezettségét, főleg az igazságosság, a béke és a teremtett világ megőrzése vonatkozásaiban (JPIC-program). Szerinte az Egyházak Világtanácsa ezredforduló előtti feladatai között nyilvánvalóan az ekkleziológia (az egyházak közötti egység és közösség), valamint az etika lesznek a fő témák.

Az Egyházak Világtanácsa Végrehajtó Bizottságának márciusi ülése Genfben felhívta a volt Jugoszlávia

egyházait békét és kiengesztelést célzó aktivitásuk erősítésére. Elhatározta, hogy segítséget ad Afrika egyházainak az emberi jogok terén végzendő munkájukban.

lwi e – epd

*

Az Egyházak Világtanácsa kinevezte a főtitkár új helyettesét és a genfi központ négy fősztályának vezetőit. *Todor Sabeu* bulgár ortodox főtitkár helyettesét *Wesley Ariarajah* sri-lankai metodista lelkész váltja föl. Még egy évig megmarad a román *Ion Bria* ortodox teológus az ökömenikus fősztály élén. *Ana Langerak* costaricai evangélikus pedagógus a gyülekezeti élet, nevelés és misszió fősztálya új vezetője. *Samuel Kobia* várostervező (Kenya metodista egyházából) az igazságosság, béke és a teremtett világ megőrzése fősztályának új igazgatója. Végül *Myra Blyth* brit baptista női igazgató irányítja a „Keresztyén Szolgálat az Egyházban és a Világban” fősztály munkáját. Nyilvánvaló a „harmadik világ” megnövekedett szerepe az EVT legfelső vezetésében. A Sajtósztály új vezetője az USA-ból származó, református *Marlin van Elderen*.

lwi e – epd

*

Szenzációs régészeti lelet került elő a genfi ökömenikus világközpont területén, egy új épület alapjainak kiásásakor. Mintegy negyven, 1500 éves sírt tártak föl, amelyek egy tóparti halászfalu temetőjét alkották. A csontvázakból és a sírok tartalmából a genfi archeológusok új ismereteket remélnek Genf korai múltjából.

epd

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

A Lutheránus Világszövetség elnöke, *Gottfried Brakemeier* brazil egyházi elnök, a jövő év tavaszán másnak kívánja átadni a Brazil Evangélikus Egyház elnöki tisztségét. Elnöki szolgálata a világszövetségben, amelyet folytatni kíván a következő világgyűlésig (1997) annyira igénybeveszi minden erejét, hogy nem tudja tovább vállalni hazai

egyháza vezetését. Bejelentette azt is, hogy 1997 után megelőző, teológiai tanári szolgálatába kíván visszatérni. Mielőtt egyháza elnökévé választották, 17 éven át tanított a Brazil Evangélikus Teológiai Főiskolán Porto Alegreben.

lwi e

EURÓPAI EGYHÁZAK

Európa protestáns-reformációi egyházainak eddig nem volt külön szervezete. Az elmúlt év tavaszán éppen Budapesten tartották meg emlékezetes első, történelmi jelentőségű ülést, anélkül azonban, hogy azon külön szervezetet hoztak volna létre. Ott is elhangzottak már javaslatok, hogy Európa reformációi egyházai legalább egy közös, állandó titkárságot állítsanak föl. Ezek a javaslatok azonban – az ökömenikus folyamat veszélyeztetésének esetleges lehetősége miatt és főleg az Európai Egyházak Konferenciájára való tekintettel – nem kapták meg a delegátusok többségének támogatását.

Legújabbban *Rudolph von Thadden* neves göttingeni egyháztörténész terjesztette elő Hannoverben azt a javaslatát, hogy Európa reformációi egyházai is hozzanak létre állandó közös szervezetet „Európai Protestáns Zsinat” formájában. Ez a zsinati szervezet szorosabb kapcsolatokat létesítené Európa nagy reformációi népegyházai (Németország és a skandináv országok) és Európa nagyszámú protestáns kisebbségi egyházai (Kelet- és Dél-Európa) között. *Thadden* professzor azzal is érvel, hogy az Európai Közösség államaiban a 340 milliós lakosságból jelenleg mintegy 190 millió lesz római katolikus (56 százalék). A reformáció egyházai 40 millióval a második, az anglikánok 32 millióval a harmadik és az ortodoxok 10 millióval a negyedik helyet foglalják el. *Thadden* javaslatának háttere nyilván az a félelem, hogy a kialakuló Európai Közösségben a reformáció egyházainak a szerepe, megosztottsága miatt, háttérbe szorulhat a Vatikán és Canterbury mögött.

lwi d

NÉMETORSZÁG

Mire ezek a sorok napvilágot látnak, már végbement a német protestantizmus szokásos, kétévenkénti nagy találkozója, a 25. Német Egyházi Napok Münchenben, június 9–13. között. Erre a „jubileumi seregszemlére eddig 117 ezer állandó résztvevő jelentkezett Németországból, többségük a fiatalok közül. De sok lesz a vendég Európa más részeiből és a többi világrészről, közöttük a Dalai Láma is.

Az Egyházi Napok központi témája ez lesz: *Nehmet einander an!* (Fogadjátok be egymást!) Fontos részlettemák lesznek: az egyházon belüli közösség, az egyházak közti ökömenikus közösség, főleg a katolikusok és protestánsok között, továbbá a keletnyugatnémet feszültségek feloldása, valamint az idegenek, menekültek befogadása a mai német társadalomban. Mert Krisztus egyházának egyik legfontosabb mai feladata a kiengesztelés, a szeretet és egység szolgálata mai, ezerszeresen megosztott társadalmainkban és világunkban.

Az Egyházi Napok Münchenben 55 evangélikus, református és ökömenikus istentisztelettel veszi kezdetét. Ezt követően 2500 külön rendezvényt, fórumot, előadást tartanak a legkülönbözőbb időszerű kérdésekről. Egészen különleges alkalom lesz, hogy június 10-én az Úrnapja megünneplése után a római katolikusok az Egyházi Napok protestáns résztvevőivel közös menetben vonulnak végig a városon és együtt egy nagy ökömenikus ünnepséget tartanak. Ezen lesz szó *Wetter* kardinális, a protestáns és római katolikus laikusok szervezeteinek vezetői, és *Johannes Hanselmann* bajor evangélikus püspök hirdeti az ígét. *Hanselmann* püspök szerint a katolikus Úrnapja-körmenet és mise után a közös felvonulás és ökömenikus ünnep a „megélt ökömené jele” lesz reménységünk szerint.

epd

*

Küszöbön álló órségváltások a német protestan-

tizmus vezető tisztségeiben: erről számolnak be a legújabb hírek Németországból. A jövő év tavaszán nyugalomba vonul *Martin Kruse* berlini evangélikus püspök (63), a Németországi Protestáns Egyház (EKD) vezető püspöke. Utódát júniusban, ezen a nyáron választják meg. Ugyancsak megválik vezető szolgálatától *Gerhard Müller*, a Német Egyesült Evangélikus Egyház (VELKD) vezető püspöke is. Utódát októberben választják meg a zsinat ülésén. A VELKD nyolc lutheri-evangélikus tartományi egyház szövetsége Németországban 12 millió evangélikus hívővel, tehát lélekszámra nézve a legnagyobb evangélikus egyházszerkezet az öt világrészben. Hírt adunk *Heinz Joachim Held* német külügyi püspök nyugalomba vonulásáról. Az EKD Tanácsa most *Rolf Koppe* göttingeni szuperintendenzt választotta meg új külügyi püspökké Németországban.

lwi d – epd

*

„Kommunikáció a változó Európában” – ezzel a témával foglalkozott Európa keresztyén média-szakembereinek Berlinben tartott idei találkozója. Az egyházak lehetőségei a tömegkommunikáció új vívmányainak felhasználására, a keresztyének súlyos felelőssége a „média-nagyhatalom” felhasználásáért, építő vagy romboló hatásaiért, végül az egyházak tömegkommunikációs szakembereinek a képzése, nevelése – ezek voltak a legfontosabb témák ezen a fontos nemzetközi egyházi tanácskozáson.

lwi e

*

Egyre nagyobb hullámokat ver Németország egyházi életében is a tiltakozás az elhatalmasodó durva erőszakhullám, pornó- és bűnözéscinéma áradata ellen, főleg a kereskedelmi televíziós társaságok programjaiban. Ezek egyedül a minél nagyobb profitot tartják szem előtt, az erkölcsi értékek rombolásával, mérhetetlen károkat okozva elsősorban a gyermekek és a fiatalok lelki világában.

Legújabbban a Szász Evangélikus Tartományi Egyház zsinata hozott határozatot a televízió hatalmá-

val való visszaélés ellen. „Felháborít bennünket az erőszak-ábrázolások mértéke, melyek napokonként elárasztják a képernyőket” – mondja ki az egyház vezető testülete, mely csatlakozott az országos aláírás-akcióhoz a „médiakeresztény” ellen. A Sziléziai Tartományi Egyház viszont a parlamenteket és az Európa Tanácsot szólította föl, hogy tegyenek hatékony lépéseket a televíziós társaságok erkölcsromboló, visszataszító programjai ellen. Hasonló tiltakozást jelentett be Angela Merkel, a német ifjúsági ügyek miniszter-asszonya, az erőszak visszaszorítására a televíziós programokban és felhívta a szülőket is nevelői felelősségre gyermekeikért.

epd

*
A lelkészek hivatásuk végzése közben a heti 40 óra helyett átlagban heti 63 órát dolgoztak – erre az eredményre jutott a Württembergi Tartományi Egyház lelkészegyesületének vizsgálata. Ez volt az átlag 1991-ben az 1964 lelkészi állásban – állapítja meg a jelentés. A lelkészi munka az egyházi élet demokratizálódása miatt, az igehirdetés és a diakóniai munka egyre újabb ágainak bevezetése során fokozatosan növekedett. A legtöbb időt a lelkészi munkában az igehirdetői és a hitoktatási szolgálat igényelte – közli a jelentés, s egyúttal javasolja annak megvizsgálását is, hogyan lehetne könnyíteni a lelkészek növekvő munkaterhén.

epd

ITÁLIA

Négyéves tárgyalás után ünnepélyesen aláírták Rómában az Olasz Állam és az Itáliai Evangélikus Egyház közötti államszerződést. Ez a mintegy 7 ezer lelket számláló kis egyháznak törvényes jogot biztosít arra, hogy „az evangélikus-lutheri hitet az Agostai Hitvallás szerint minden formában szabadon gyakorolja, a magán- és közéletben, egyedül és közösen, istentiszteleteken és ünnepeken”. A szerződést Itália miniszterelnöke és az Itáliai Evangélikus Egyház zsinati elnöknője írta alá sok vendég,

köztük a Vatikán képviselője, jelenlétében. „Az államszerződés egy kisebbségi egyházi elismerésével hangsúlyozza a vallási kisebbségek értékét és méltóságát nemcsak Itáliában, hanem egész Európában” – mondja az Evangélikus Egyháznak az aláírást követő nyilatkozata. Hasonló államszerződések biztosítják már a valdensék, a baptista unió, az adventisták és a pünkösdi gyülekezetek teljes vallásszabadságát.

lwi de – epd

HOLLANDIA

A holland protestánsok – a két református és az evangélikus egyház – közös folyóirata (Uniting – Egyesülés) beszámol az unió tárgyalásokról állásáról. A közös egyházalkotmány és az új, közös egyházszervezet kialakítása folyamatban van. A három egyesülő egyház közös neve valószínűleg ez lesz: A Reformáció Egyesült Egyháza Hollandiában (UCRN). Az integrációs folyamat még néhány évet igénybe vesz.

Egy másik hír szerint a holland katolikusok és protestánsok még az ezredforduló előtt elkészülnek az első közös bibliafordítással, az eredeti bibliai nyelvek alapján.

uniting 1993/3

OROSZ ÁLLAMSZÖVETSÉG

Hetven év óta először tarthatott Húsvét ünnepén istentiszteletet a moszkvai Kreml egyik, eddig múzeumnak használt katedrálisában II. Alexy ortodox pátriárka. Utána a Kreml valamennyi híres székesegyházának ünnepi harangzúgása közben hatalmas körmenet vonult végig a Kreml főterén. Ugyanezen az ünnepen az Orosz Államszövetség képviselői 2 ezer ikont és más kegytárgyat adtak vissza a pátriárkának.

epd

*
Egyes jelentések szerint Oroszországban jelenleg „heves röplap- és sajtóhadjárat” van folyamatban egyes szabadegyházak igen erős missziói tevékenysége ellen. Az Orosz Ortodox Egyház számos felhívásban figyelmezteti híveit az „ide

gen misszionáriusok” aktivitásának veszélyeire a sajtóban, a rádióban és a személyes kapcsolatokban.

epd

LENGYELORSZÁG

Lengyelország protestáns, ortodox és ókatolikus egyházai félnek a lengyel társadalom egyre növekvő „katalizálódásától” – ezt nyilvánították ki a Lengyel Ökumenikus Tanács képviselői egyházaik részéről a varsói közös Keresztyén Teológiai Akadémián. Jan Szarek varsói evangélikus püspök, az Ökumenikus Tanács elnöke, szerint a lengyel protestánsok és ortodoxok részt vesznek az új lengyel alkotmány parlament vitájában is, mivel elejét kívánják venni annak, hogy a készülő alkotmány Lengyelországot mint „katolikus országot” jelölje meg, megfélemlítve arról, hogy több mint egymillió protestáns és ortodox hívó él az országban.

lwi d

*
A római katolikus püspöki konferencia egyhangú határozatot hozott arról, hogy zsidó professzorokat hívják meg az Egyesült Államokból a héber Biblia (Ószövetség) magyarázására katolikus teológiai főiskolákra. Viszonzásul – hasonló megbízással – lengyel katolikus teológusok kapnak meghívást az Egyesült Államokban lévő zsidó rabbi-képző főiskolákra.

epd

SZLOVÁKIA

Csaknem huszonöt évi előkészítés után a Német Egyesült Evangélikus Egyház (VELKD) anyagi támogatásával 75 ezer példányban megjelent az első, mai szlovák nyelvű Evangélikus Énekeskönyv. Hét-száz egyházi éneket tartalmaz, első ízben a dallamokkal együtt. De belefoglalták a szlovák istentiszteletek rendjét, Luther Kiskátéját és imádságokat is. Az új énekeskönyv kiadását a Suttgarteri Bibliatársulat nyomdájára vállalta.

epd

ROMÁNIA

Az erdélyi száz evangélikus egyház püspöke Christoph Klein, a „gettóból való kitérésre” hívta föl a mintegy 25 ezer főre fogyatkozott, nagymultú kisebbségi egyház híveit. A németajkú evangélikusoknak szerinte a bezárkózás helyett a diakóniai felelősségvállalást kell megerősíteniük, elsősorban az idősek és a betegek között. A közelmúltban négy új „idősek otthona” nyitotta meg kapuit és további kettő van épülőben. Aktivizálódnunk kell a szociáldiakóniai, kiengesztelő szolgálatban is az ország többségi román lakossága és az etnikai kisebbségek között – mondta többek között a püspök egyháza nagyszabeni országos közgyűlésen.

epd

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Két fontos ökumenikus javaslatról folynak ma viták az Amerikai Evangélikus Egyházban (ELCA). Ezek szerint a következő évek során teljes „egyházközösségeket” (szószék- és úrvacsorai közösséget) kellene létesítenie egyfelelő az Amerikai Episcopális (Anglikán) Egyházzal, másfelől a Presbiteriánus és a Református Egyházzal, valamint Krisztus Egyesült Egyházával Amerikában. William Rusch, az ELCA Ökumenikus Osztályának vezetője szerint gondos teológiai munkával 1997-ig elő lehetne készíteni azt a rendkívül jelentős ökumenikus eseményt, amely így méltó lezárása lenne „ökumenikus évszázadunknak” és igazi ökumenikus megünneplése lenne a harmadik keresztyén évezredbe lépésnek Amerika egyházaiban. Herbert Chilstrom az ELCA vezető püspöke, „egész szívvel támogatja ezt a tervet”, hangsúlyozva egyháza ökumenikus elkötelezettségét a testvéregyházak iránt.

lwi e

*
Jelenleg igen széleskörű, jelentős teológiai munka folyik az amerikai Evangélikus Egyházban (ELCA), többek között az egyház szolgálati területeinek

és a szolgálatok végzőinek kérdésében, a XX. század új kihívásainak figyelembevételével. Ötévi munkával elkészültek egy teológiai munkabizottság ajánlásai az országos zsinat elé az egyházi szolgálatról (Amt), annak ágairól, valamint az ordinációról az egyház szolgálatára. Az 55 ajánlás között szerepel az a legtöbb vitát kiváltó javaslat is, hogy az ELCA az igehirdetés és szentségkiszolgáltatás lelkészi hivatala mellett iktassa törvénybe a diakónusok-diakonisszák hivatalát is, külön ordinációval (ordained ministry of witness and service – a bizonyítástétel és szolgálat ordinált hivatala). Ez tehát az egységes lelkészi-püspöki ordináció mellett egy második, „diakóniai ordináció” bevezetését jelentené.

A zsinati munkabizottság e javaslatát két oldalról érték heves kritikák. Azok részéről, akik a laikusok egyházi szolgálatának „lebecsülését”, gyengítését látják benne. És azok részéről, akik a lelkészi (igehirdető-szentségkiszolgáltató) szolgálat jelentőségének, a lelkészi ordinációnak a gyengítését kifogásolják.

Chilstrom püspök erőteljesen támogatja a „diakóniai egyházi hivatal” bevezetését és ordinációja valamilyen formában való elismerését, „változó, modern világunkban”. A vitatott kérdésekben az augusztusi országos ELCA-közgyűlésnek kell majd döntenie.

lwi e d

*

A tragikus wacoi tűzhálal, David Koresh és fanatikus szektájának a világ televízió-állomásai által is közvetített pusztulása, nemcsak megdöbbentette a világot, hanem újra felidézte a vitákat is a „korlátlan vallásszabadság” körül. Mert a „dávidiak” kis csoportja csak egy a nagyszámú amerikai „világvégyváró” szekták közül. Ezek egy része jobboldali, faji megkülönböztetés hirdetője is, és felfegyverkezve készül a „kiválasztottak” és a „hitetlenek” végső nagy csatájára. Ilyen fanatikus közönség volt a Koresh-szekta is. Vezetője Isten országa földi megvalósításának a vezére, Messiása akart lenni, legyőzve minden más királyságot, uralmat a Földön.

Tragédiája figyelmeztető jel volt arra, hogyan végződhetnek a fanatikus vallási eltévelyedések.

epd

*

A washingtoni híres „múzeumok sugárútja” a Capitoliumentől a hatalmas Washington-obeliszkiig a Holocaust Emlékmúzeummal gyarapodott. Világméretű részvétellel nyitották meg április végén ezt az egyedülálló múzeumot, amely hatmillió zsidó és sokmillió más áldozat megemlékeztetésére nyitották meg Amerikát és a világot. Azt mutatja meg – hangzott el a megnyitáskor – „mi történhet akkor, ha egy társadalom felelős vezetői elveszítik lábuk alól az erkölcsi alapokat”. A háromemeletes, hatalmas épület termei bemutatják a megsemmisítő táborok berendezéseit, a halottak – felnőttek és gyermekek – ruhadarabjait, írásait, fényképeit. Filmek és felvételek sejtetik meg az elképzelhetetlen gyötrelmet, amelynek a „leghaladottabb évszázadban” milliók estek áldozatul. Az emlékműzeum megépítésére még Jimmy Carter elnök hozott létre egy Holocaust Emlékbizottságot 1978-ban. A múzeum megnyitása egybeesett a varsói gettó kegyetlen elpusztításának fél évszázados évfordulójával.

epd

ERITREA

Új állam született Afrika térképén: Eritrea. Ez az első afrikai ország, amely lakóinak népszavazásával nyerte el függetlenségét. A hazánknál valamivel nagyobb ország olasz, majd brit uralom alatt élt. 1952-ben az ENSZ döntése alapján Etiópia anektálta. Harminc éven keresztül harcoltak nagy veszteségek közt függetlenségükért, míg győztek az etióp központi hatalom hadserege ellen. A súlyos véráldozatok évtizedei után Eritrea népe most csaknem százszázalékos többséggel választotta a függetlenséget és a küzdelmet a gazdasági megerősödésért.

epd

HAITI

A Karib-tengeri sziget-

országban tovább tart a katonai kormányzat rémuralma. Duvalier kegyetlen diktatóri hatalmának megdöntése után a koldusszegény ország szabad választásokon Jean-Bertrand Aristide római katolikus lelkész választotta köztársasági elnökévé. A hadsereg azonban 1991-ben elűzte az új elnököt és demokratikus kormányát, saját embereit juttatva hatalomra. Azóta – a világ tiltakozása, az ENSZ és az amerikai államok szervezte szankciói ellenére, a katonai junta kegyetlen hadjáratot folytat Aristide hívei és a junta ellenzéke ellen. Most érkezett hírek szerint ismeretlen „halásvadronok” elraboltak és megölték két ismert baptista egyházi vezetőt és egy római katolikus diakonust. Az elmúlt napokban hat ellenzéki politikus szitává lőtt holttestét találták meg. Az 1991-es hatalomátvétel óta legkevesebb 1800 embert öltek meg ilyen módon Aristide elnök hívei közül, anélkül, hogy egyet is elfogtak volna a gyilkosok közül. Haiti sokat szenvedett népe az Egyesült Nemzetek segítségével reménykedik szabadsága elérésére.

epd

HÍREK A TEOLÓGIAI VILÁGÁBÓL

Érdekes és tanulságos cikket írt a *Reformiertes Forum* (Zürich) egyik áprilisi számában Pierre Bühler teológiai professzor (Neuchatel) a mai, francia nyelvű *rendszeres teológia* előterében álló kérdésekről. Négy ilyen kérdést említ. Barth-tól eltérően, aki élesen szembenállt a kultúr-protestantizmussal, ma fontos témává lett a keresztyén hit és a kulturális-szellemi kontextus, környezet kérdé-

se. Ugyancsak Barth felfogásával ellentétben ma az egész teológiában alapvető fontosságot nyert a hermeneutika, a Szentírás magyarázatának teóriája. Nemkülönben a barthianizmus ellenhatásaként nagy fontosságot tulajdonít ma a rendszeres teológia a természettudományokkal való dialógusnak. Végül általános ma az ökumenikus teológia kiemelkedő szerepe a rendszeres-teológiában, valamint a dialógus más vallásokkal – írj a svájci rendszeres-teológus.

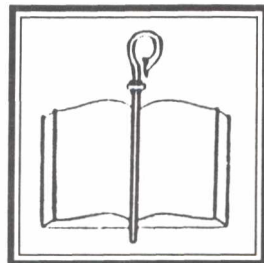
ref forum

*

Ugyanebben a számban ad áttekintést a mai teológiai etika fő problémáiról Denis Müller etika-professzor (Lausanne-Svájc). Barth nem ismerte el a teológiai etika önállóságát, azt beleépítette dogmatikai rendszerébe. Ma már általános a teológiai etika önállóságának elismerése. Sőt a teológiai etika két vonatkozásában is fokozott szerephez jutott: egyfelől a filozófiai etikával folytatott párbeszédben. Másfelől tovább nőtt a szociáletika, a gazdasági és a politikai etika ágazatainak a jelentősége. A tanulmány szerint protestáns területen megnőtt Luther és Kálvin teológiai etikájának a befolyása. Új területek is megjelentek a keresztyén etikában, mint a *bioetika* (a cikk megfelel a bioetika etika ugyancsak új munká-ágáról, amely egyre fontosabbá lesz). Kár, hogy az értékes tanulmány ugyanakkor nem hangsúlyozza a keresztyén hit és az etikum, a dogmatika és teológiai etika szoros belső összefüggését is, ami éppen a reformatori teológia jellegzetes vonása.

D. Dr. Nagy Gyula

A II. Protestáns
 Posztgraduális Teológiai Tanfolyamot
 neves előadók közreműködésével
 1993. július 5-től 16-ig tartják
 az Evangélikus Teológiai Akadémián

Lelkeszi szolgálat a teológusok között

Két évvel ezelőtt megpróbáltam felvázolni elképzeléseimet arról a feladatról, mellyel egyházam megbízott. („Lelkésznevelő Intézet vagy Teológus Otthon?” – Szolgálatom a teológusok között, Lp. 1991. 259–261. lpk). Itt az ideje, hogy újra megszólaljak s beszámoljak az Otthonban folyó munkáról, az Otthon mindennapjairól.

Nem tudok, nem is akarok „eredményekről” írni. Az „otthon-lelkész” feladata első rendben az Ige hirdetése az Otthon szószékén és az igazgatói iroda csendjében. Mint igehirdetőnek, nincs is lehetőségem szolgálatom gyümölcseit felmérni. Az Ige sincs a mi hatalmunkban, bármennyire is kérjük a Lélek erejét és áldását. Az elvetett mag pedig kikerülve kezünkől, ki van téve esőnek vagy szárazságnak, szándékos vagy véletlen behatásoknak..., kerülhet rossz talajba is. A jó földben pedig a vetés magától nő, a növekedést az Isten adja. S övé az eredmény is, de az ítélet is.

Istenen kívül természetesen vizsgálhatja és vizsgálja igyekezetemet és munkámat a megbízó egyházi hatóság, a Teológia Tanári Kara, maguk a teológusok is, sőt nem utolsósorban egyházunk lelkészei. A nyílt és őszinte bírálatot nemcsak elviselem, de kérem is. Szükségem van rá, sőt hiányolom is. A gyülekezetek felől sok minden másképpen látszik, látszódnak. Testvéri kérdést, bírálatot vagy javaslatot szívesen elfogadok. Biztosra veszem, hogy hasznosan egészítené ki vagy igazítaná helyre munkámat.

A TEOLÓGUSOK ÉS A TEOLÓGUS OTTHON

A már említett írásomban részben a teológusok véleményére vagy inkább közösen kialakított konszenzusra hivatkozva a „Teológus Otthon” elnevezés mellett érveltem. „Otthon” vagyunk – vagy legalábbis nagyon szeretnénk „Otthon” lenni, igazi otthon lenni, részben az otthoni otthont is pótolni, a teológusok „Otthonává” válni. S persze fontos a nevelés is. A „Lelkésznevelő Intézet” névben az intézet szó tetszett a legkevésbé, túlságosan hivatalos, rideg. Talán akkor találnánk meg a legpontosabb kifejezést, ha azt mondanánk: a teológusok lelkésznevelő otthona. Végülis lelkésznevelés, lelkésszé nevelés is folyik. Próbálkozik a fiatalok nevelésével egy idősebb szolgatárs, aki harminc éven keresztül sok mindent megpróbált már a lelkeszi szolgálatban. De nevelés folyik, mert az Otthon falai között – éppúgy, mint minden családi otthonban – egymást is nevelik a családtagok. Nevelődve nevelnek a „teológus családtagok” egymásért elmondott imádsággal, szószékről vagy beszélgetésben elmondott testvéri figyelemzetéssel, de kamaszos-fiatalos ugratással, kifigurázással, olykor még a kicsüfölással is. A mindenkori fiatalok halatlan érzékkel veszik észre a másokban a neveléses vonásokat, a szerepjátszást, az őszinteség hiányát vagy a modorosságot, s ezek egy részét a fenti módon le is tudják nyesegetni egymásról. Nevelés ez a javából, s ha kell, az életre való felvértezés is. Jobb, ha fiatalon megszokják a teológusok a bírálatot, a jogosan vagy méltatlanul ért bántást, hiszen az élet tele van kellemetlenséggel, sőt igazságtalansággal. Ezeket sem lesz könnyű elviselniük.

Vallom, hogy a Teológus Otthonban, ezt a fiatalos légkört is beleszámítva, az Isten házanépe lakik. S ez a háznép – lelkiületében-hitében, szokásaiban és erkölcsében – épp-

oly vegyes, mint egyházunkban bármelyik gyülekezet. Van nekünk „csecsemők”, akik mindig csak kapni akarnak, követelnek és vádolnak, számonkérnek a lakóktól a közösség – az általuk elképzelt közösség – hiányát. Vannak „dackorszakban” élők, akik válogatnak a lehetőségek között, sora eltolják maguktól mindazt, amit felkínálunk, mondván: „majd szólnak, majd jönnek, ha szükségük lesz valamire...” Vannak lelki „kamaszokban” élők, akik mindennel elégedetlenek, a testvéri szóra sem reagálnak, legfeljebb a vállukat vonogatják. De – hála Istennek, a legnagyobb létszámban – „felnőttek”, akik adni is tudnak mindabból a szellemi-lelki-erkölcsi kincsökből, amivel az Úr már elhalmozta őket. Adnak a megszorított talentumaikból, s így szaporítják tovább azokat.

Éppen emiatt a számtalan családi otthonban is fellelhető „tarkaság” miatt egyszerűen nem lehet megmondani, milyen is a mai teológus. Bármit fogalmaznék az „átlag-teológusról”, annak az ellenkezője is igaz lenne. Vannak, akik minden napjukat, hetüket, egész életüket gondosan előre megtervezik, s vannak „pillanatemberek”, akikkel a dolgok csak úgy „történnek”, mert előre semmit el nem terveznek... Vannak elfoglaltak, cserkészorsót vagy gyermekbibliakört vezetnek, bárkamunkát vagy utcamissziót végeznek, míg mások lazálnak (vagy ahogy ők becézik: „lazukálnak”), s nem győznek futni a feladatok és a határidők után. Vannak széles látókörűek, akik számára a teológia nem az egyetlen tudomány, s talán nem is mindig a legfontosabb, s vannak beszűkültek, akik csak vég-szükség estén vesznek könyvet a kezükbe. Vannak, akik végigdolgozzák az évet, míg mások erejüket a tanév végi hajrára tartogatják. Vannak hűségesen imádkozó, az Igéből táplálkozó fiúk és leányok, s vannak, akik számára mindez csak a hivatásból fakadó kötelezés. Vannak, akik odafigyelnek a másokra, a búcsúszolgálatot végző ötödéves is, az elfoglaltan-félénken bemutatkozó elsőre, s vannak – ha nagyon kevesen is, akik semmiben nem vesznek részt, csak „ágyrajárók” az Otthonban... Nem hiszem, hogy különösebben túloznék. De azt sem hiszem, hogy húsz-harminc vagy negyven éve is ne így lett volna. „Átlagteológus” soha sem volt. A maiak nem rosszabbak s nem jobbak a régiéknél. Nálunk sem. Mások. Bizonyára szekularizáltabbak hozzánk képest, de ezért eredményesebben érhetik el kortársaikat, mint mi. De, mert vannak közöttük lazálók és beszűkültek, késlekedők és hajrázók, egyházunk minden tagjának és papjának mindennapi imádságában szerepelnie kellene az értük elmondott imádságnak: „Uram, tartsd meg őket s készítsd fel őket szolgálata-
tadra!”

Lehet, hogy e tarkaságnak, az Isten világa sokszínűségének köszönhetően is, az Otthonnak vonzása, a bentlakásnak értéke van. Az Otthon rendje ma még elő is írja a kötelező bentlakást, s azoknak kell kériük a felmentést, akik – budapestiek lévén – nem akarnak beköltözni. Jelenleg mégis őt bentlakónk van Budapestről. (Egyéb-

ként a jelen tanév II. félévére beiratkozott 116 hallgató + 7 hittanárszakos nappali hallgató. A bentlakók száma: 93, ebből 3 külföldi). A legközelebbi kari ülésen meg kell változtatnunk az Otthon rendjét ebben a vonatkozásban, a budapestieknek haza kell költözniük, s ósztól egészen biztosan elhelyezési gondjaink lesznek. Írnom sem kellene, hogy a megfelelő megoldáson folyamatosan gondolkodunk.

Az Otthon vonzása nemcsak a kényelem miatt van, de azért is, mert az Otthon az esti áthitaton kívül is, a fórumokon és az otthonórákon többféle lehetőséget nyújt a teológusok érdeklődésének felkeltésére és kielégítésére.

Csak példaképpen említek néhány témakört. Tartottunk fórumsorozatot: „Lelkésznevelés a Magyarországi Evangélikus Egyházban” (Keveháziné Czégényi Klára, Lászlóné Házi Magdolna, Piri Magdolna, Szabóné Mátrai Mariann). Egy másik sorozat lelkesíti karunk idősebbjei közül szólaltatott meg néhányat: „Lelkesítő szolgálatom csomópontjai: teológia, gyülekezet, evangélicizáció” (Csepregi Béla, Győri János, Scholz László, Balikó Zoltán, Laborci Zoltán). Igen változatos stb. elkötelezettjei). Fontosnak tartottuk megismerni egyházunk csoportjainak célkitűzéseit, munkáját, így megszólaltattuk a MEVISZ, a FÉBÉ, az Ordass Lajos Baráti Kör, az EKE és Külmisszió Egyesület képviselőit is. Egy alkalommal Szabik Imre püspök, egy másik alkalommal dr. Frenkl Róbert országos felügyelő szölktek egyházunk közérdekű kérdéseiről. Legújabbban elkezdett sorozatunk pedig: „Ismertük meg a másként hívőket”. Köztünk volt a mormonok képviselője, az agykontroll művelője, s valaki, aki a „Hit Gyülekezete” teológiai főiskoláján tanít. Az így megrendezett alkalmak – előzetes közös döntés eredményeként is – jó érdeklődés mellett zajlanak. Ifjaink érettségét bizonyítja, hogy jó kérdéseket tesznek fel, s tapintatos, de célratoró módon szállnak vitába a megkérdojelezhető álláspontokkal.

A teológusok közösségét erősíti a rendszeres közös igehallgatás, a kéthetenkénti úrvacsorás nagykönyörgés, a tanév- s a félévnyitó csendesnapok. Amikor a gyermekkeresztség témája napirenden volt közöttünk, a csendesnap összefoglaló tematikája ez volt: „Ahogyan hozzánk érkezett az Isten kegyelme: az evangélium, a keresztség és az úrvacsora”. Ezen Bohus Imre és Madocsai Miklós szölktek, rajtuk kívül más alkalmakon Gáncs Péter, Győri Gábor, Bence Imre, Koskai Erzséget, ifj. Cserháti Sándor voltak előadóink a „hazaiakon” kívül. 1992. őszén Balikó Zoltán sorozata: „Megkérdezettek vagyunk” címen hangzott.

AZ OTTHON ÉS A GYÜLEKEZETEK

Valljuk, hogy a Teológus Otthon – s a lelkeszképzés általában – ott él valahol országos egyházunk szívében, közepén. A lelkeszutanpótlás nem lehet egy-két ember hobbija, nem magánügy, hanem országos ügy, mindnyájunk ügye. Faluról származva, már gyermekkoromban megtanultam – s hozzá a legszölkösebb időben –, hogy a vetőmag fontosabb, mint a fejadag, a jövő fontosabb, mint a jelen. Gondoljunk Jézusnak a toronyépítésről szóló intelmére (Lk 14,28–30). Ezzel a példázattal Jézus senkit sem akar lebeszélalni arról, hogy tornyot építsen, hogy nagy vállalkozásba kezdjen, ellenkezöleg: azt akarja, hogy átgondoltan és megalapozottan építsük a holnap egyházának tornyát. A holnap egyházáért, a holnap lelkeszeiért mindnyájan felelősek vagyunk!

A gyülekezetekkel való kapcsolatunk az évi kb. 170 szuplikációval, a mintegy 20 teológusnappal és a passió körúttal realizálódik. Szuplikációra a II. évtől kezdve küldjük a teológusokat, de – tekintettel a nagy létszámra – már csak évente kétszer van szuplikációs időszak, böjtenben, valamint október-novemberben, s csak akkor jut évi 2 (csak kettő!) alkalom ifjainknak, ha valamennyit fogadják a gyülekezetek (a lelkeszek). Ott van a kérölevélben: a szuplikációra nem elsölsorban az anyagiak miatt van szükségünk, hanem azért, hogy teológusaink lehetőséget

kapjanak a szölgálat gyakorlására, a lelkeszekkel és a gyülekezetekkel való találkozásra... Az sem baj, ha csak az útiköltségre való gyülik össze itt vagy ott, még a teológus jutalmának fedezetét is biztosítjuk, csak mehessen a teológus! Mi az a négy év alatti 8–10 lehetőség?! Mire elég?! (Én annakidején 53 gyülekezetben szuplikáltam, akkor negyedannyi volt a teológus, s a mainál több volt a gyülekezet!) Lelkesztestvérek! Kérlek, vegyétek komolyabban a szuplikációt, s a vele kapcsolatos levelezést. Az idén is február 3–5-én kiment a 80 kérölevél, aztán amikor eljött a kért vasárnapot megelőző hétfő, kiderült, hogy 2–3 gyülekezetből nincs még válasz. „Készüljek, Pali bácsi?” – kérdezte sorba Timótheus vagy Timóthea. Kedden mennek a táviratok: „Szuplikációs választ vár Teológus Otthon”... Az idén 2–3 esetben táviratra sem jött válasz. Volt úgy, hogy a kijelölt vasárnap után szerdán jött a levél, várjuk a teológust... S azóta sem jött magyarázat, de megjött az offertórium... („A lelkeszképzés országos ügy, mindannyiunk ügye!”)

Szándékosan írom a kérölevélben azt is, hogy „kérlek, javasolj utazási lehetőséget!” Meg tudnánk nézni a menetrendet (bár a költségek miatt az összes megyei autóbuszmenetrendet nem vesszük meg!), de a fenti félmondat értelme mégsem ez. Annak a válasznak örülünk: „jöjjon a teológus már szombaton délelött, nyitva a házam, a szívem előtte... s ha lenne, ne siessen vissza!” Így talán lenne idő arra, hogy megbeszélésre kerülne az igehirdetés, a teológus forgolódása és magatartása a gyülekezetben, s a szölgálat tucattnyi öröme és gondja. Kikerülnek fiataljaink a hátuk mögött 8–10 szuplikációval, tehát minimális gyakorlattal, kevés őszinte testvéri megmértetéssel, s egyszerre rájuk szakad – talán segédlelkeszi évek nélkül – egy-egy gyülekezet s a szölgálat minden terhe. Mindnyájan felelősek vagyunk értük, a szuplikációra fogadó (és nem fogadó) gyülekezetek és lelkeszek is!

15–20 alkalommal tartunk teológusnapot szerte az országban. Vannak évente sörakerülő gyülekezetek, vannak, akik két évente hívnak, s vannak, akik alkalmilag. A teológusnap igen jó lehetőség arra, hogy a vezető professzor vagy otthon-lelkesz és az összeállt teológus csapat összeforjon a szölgálatban. A gyülekezetben együtt eltöltött idő testvéri megbeszélése is alkalmat ad a tapasztalatok rögzítésére, a későbbi felhasználás reményében. Nagyszerű dolog látni egy-egy gyülekezet vitalitását, a szölgálatok sodrásait, s még jobb, ha a nap végén nemcsak a gazdagon terített asztal, de lelkeszcsaláddal s a gyülekezet vezetőivel való testvéri beszélgetés az utolsó programpont. Örömmel jelentem, hogy az elmúlt évben teológusnapot tarthattunk a szlovákiai Sajógömörön, s ebben az évben az erdélyi-romániai Krizbán.

A nagyheti passió körútat külön kell említenem. 1991-ben a tragikus baleset miatt félidőben megszakadt a fejrkomáromi körút, 1992-ben négy gyülekezetet pótolva már Tolna-Baranyát jártuk (Baranya tkp. – remélhetőleg egyenlőre – kimaradt, Deo volente jövöre pótoljuk!), az idén már teljesen bepótoltuk Fejr-Komáromot, s végigjárhattuk Somogy-Zalát. A közös szölgálat öröme túlségítette a csapatot a fáradság holtpontjain. Az 1991/92-es passió énekszövegeit maguk írták a szereplők (Lénárt Viktor, Bakay Bea, Hegedús Attila, Aradi György), muzsikáját pedig Aradi György, de legnagyobbbészrt Smidéliusz Gábor szerezte. Az idei passióra spontán szervezkedett a II. évfolyamból 7 fiú és 7 leány, írói Haga Éva, Loós Zsuzsa és Labossa György voltak. A gyülekezeteket először megdöbentette a „vita és veszekedés” arról, mi szükséges egyáltalán ahhoz, hogy előadjuk Jézus szenvedésének történetét. A passiójáték szándékát így értette meg a Zalai Hírlap újságírója: „... (a teológusok) érdekes ko-reográfiával öltöztették színház főpróba keretbe (a passiót), amikor is a mindenáron sikerelöadásra törekvö „társulat” a rendezövel összekülönbözve, magára maradvá birközik meg a képek színrevitelével. Végül lehull rölük a színész jelmez s kimondatták magukat kell megmutatni, nem szerepet játszani... S a kérdés: vajon a mi lelkeszünkben hol áll Jézus keresztsje...” A „szereplők” szölgálattevökké váltak, visszasugárzott rájuk a gyülekezetek imádságos várakozása, befogadó hite. A gazdagerök megzagdagodtak. Alkalmanként 1-1 szereplö 3-4 percet bizonyoségtétele se-

gített a gyülekezetek tagjainak is megválaszolni a Golgota tövében megfogalmazódott kérdést, így: „Én vagyok oka e nagy szenvedésnek...”

A TEOLÓGUSOK ÉS A GYÜLEKEZETEK

A fenti „hivatalos” kapcsolaton túl fontos fiataljaink saját kapcsolata is a gyülekezetekkel, az otthonival is, budapestiekkel is.

Vannak, akik rendszeresen hazajárnak. Otthon – Győr-Sopronban vagy Nyíregyházán hetente besegítenek a gyülekezeti munkába, ifjúsági órát tartanak, cserkészörsöt vezetnek, sőt prédikálnak. Egyik-másikért okkal aggódom. Megterhelő a rendszeres utazás, a sok szolgálat, a felkészülési idő a tanulás rovására mehet. Gyorsan elmúlik az öt év, s a budapesti lehetőségek közül az illető semmit sem tudott kihasználni. Meg kellene találniuk a helyes arányt: kevesebbet – alaposabban.

A másik véglet azonban még elgondolkodtatóbb. Vannak, akik hónapszámra nem mennek haza. Lehet, hogy a családi otthonban sincs minden rendben, de az otthoni gyülekezet sem jelenthet számukra sokat. Jó lenne lelkészükkel hármásban beszélgetni erről, jó lenne göröcsöt oldani, régi tüskéket kihúzni imádságos légkörben. Időben meg kell tanulnunk a feszültségek és a nézeteltérések krisztusi fel- és megoldását.

Örömmel látom, pl. a győr-soproniak összetartását, egészséges lokálpatriotizmusát, az egyházmegyei ifjúsági munkában („Mustármag”) való aktivitását. A nyíregyháziak is jó csapatot alkotnak. Vannak jó híreim másokról is. Örülnek annak, ha minden egyházmegye összefogná teológusait, egyszer-egyszer meghívná őket LMK ülésre, lelkési csendesnapra, ifjúsági táborozásra... Élő gyökerekre, lelki háttérre mindenkinek szüksége van. (A legnagyobb létszámú egyházmegyei „együttesek”: Győr-Sopron 13 fő; Pesti, Pestmegyei, Budai Egyházmegyéek: 12–12 fő; Vas 10 teológus, stb.).

Többeknek van jó kapcsolata pesti gyülekezetekkel. Ifjúsági munkát, gyermekmunkát vagy cserkészmunkát végeznek, s egyébként is beépülnek, oda járnak, oda tartoznak. Ezeknél a teológusoknál egy-két év alatt jól felmérhető, mennyit jelent fellépésben, nyilvános szereplésben, mondanivalójuk pontosabb megfogalmazásában a szolgálat gyarkolásának lehetősége. Éppen ezért erre a kapcsolat-lehetőségre gyakorta biztatom ifjainkat.

A TEOLÓGUSOK ÉS A SZOLGÁLAT

A fenti szerteágazó feladatok adminisztrálásán túl természetesen elsőrendű feladatomban a teológusok áhitatainak és gyülekezeti igehirdetéseinek felügyelete. Elsősorban bábkodásnak tartom ezt. Arra törekszem, hogy a szupplikációs időben hétfő esténként tartott rendszeres igehirdetési előkészítők egyre inkább bibliakörökké formálódjanak, amikor is az eredeti szöveg többlete és az egzegéták véleménye mellé odakerüljön: mit mond a textus nekünk, a szolgálatra készülőknek.

A már elkészült igehirdetés „bírálata” a klasszikus megfogalmazás szerint igyekszem végezni. Eszerint „a bírálata a jó felmutatása, a hiba kiigazítása és a hiány kipótlása”. Aki elkészített egy igehirdetést, valameddig már eljutott, néhány oldalt teleírt. Ami abban a szövegben elfogadható, azt meg kell tartani, esetleg át kell rendezni. Lehet, hogy más bevezetést kell írni hozzá vagy pontosabban kell summázni. A tömény mondatokat oldani kell, „népszerűsíteni”, az elvont fogalmakat egy-egy hasonlattal közérthetővé tenni. Igyekszem példákra, esetekre, versekre és novellákra felhívni a figyelmet. Fontosnak tartom, hogy ne csak a textus, illetve annak mondanivalója, de az igehirdető is „benne legyen” az igehirdetésben, hiszen az igehirdetés saját lényünkön, hitünkön és szívünkön átszűrt, tehát személyes bizonyásgtétel. Nem hideg tárgyilagosággal fogalmazott elméleti fejtegetés egy közömbös – történelmi vagy tudományos – témáról, antik textusról, de örömmel és szenvedéllyel elmondott híradás arról, hogy Jézus Krisztus története, szavai és tettei milyen változást jelentenek földi-mennyei sorsunkban, milyen eseményt indítottak el és motiválnak folyamatosan életünkben.

Meg vagyok győződve arról, hogy ezzel a módszerrel nemcsak megbecsülöm a már elvégzett munkát, de a kis asztal másik oldalán velem egymagasságban ülő testvér ezzel tanul a legtöbbet, hiszen elvégzett munkájára épül rá a kipótoló, izmosított javaslatom. Ugy tűnik, az érintettek meg is barátkoztak ezzel a módszerrel, s csak ritkán fordul elő, hogy valaki „akadékoskodásnak” érzi javító szándékomat.

KÉRÉSEK A LELKÉSZTESTVÉREKHEZ

1. A teológust küldő, lelkési ajánlólevelet kiállító kollégákat arra kérem – hiszem, hogy a Felvételi Bizottság minden tagja ezzel egyetért –, hogy írjanak őszinte, tárgyilagos és részletes ajánlólevelet. Az elmúlt három évben egyszer az is előfordult, hogy valaki az egyik felvételizőt nem ajánlotta. Ezt meg is indokolta. Az illető nem is felelt meg, egyébként sem a felvételi vizsgán, de nem is lett volna értelme annak, hogy „megkönyörüljünk” rajta.

Vannak, akik pszichikailag terhelt családból érkeznek. Milyen jó lenne ezt is tudnunk. Bármennyire is sajnálatra méltóak, nem valók lelkésznek. Jobb, ha ez előre kiderül, s nem az itt töltött egy-két év után. Aki saját életének terheit még Krisztus segítségével sem tudja hordozni, fel dolgozni, hogyan tudna segíteni másokon?!

2. A helyettesítést kérő lelkészeket kérjük, hogy a rendelkezések szerint nekünk is írják meg, kit és mikor kérnek kiegészítésre. Nem hiszem, hogy sokszor fordulna elő 1–1 ilyen szolgálati engedély megtagadása. Nem is akarjuk túladminisztrálni ezt a dolgot, inkább szívesen segítünk a felkészülésben.

3. A szupplikánst fogadókat pedig arra kérjük, írják meg, ha valami rendellenességet, nyugtalanítót tapasztalnak kiküldöttünkkel kapcsolatban. Két és fél évvel ezelőtt megszüntettük azt a kérdőívet, amelyik rendszeresen kérte a lelkész véleményét... Most viszont ne essünk bele a másik végletbe. Ha baj van, ha veszeltyt kell elhárítani, írjátok meg időben!

4. Imádkozzatok értünk és értük, jöjjetek és szóljatok! Neveljük együtt minden jóra és szépre, félelmetesen gyönyörűséges szolgálatunkra a teológusokat! Legyen egész egyházunk a teológusok lelkésznevelő otthona!

Zászkaliczky Pál

POSTA

Budapest, 1993 febr. 12.

Kedves Károly!

*Legnagyobb felelősséget kapcsolatom
bajnálatával kell köztudni, hogy egészségem
állapotom nyomonlása miatt törési tanácsa
- előzetes, igéretem és elbírálom - mégsem tu-
dom vállalkozni a mekkora bizottsági tagként,
amiben továbbra is közösséggel a legrem-
eltekészére állom egyházi jogi kérdésekben.*

*Legközelebb irányomban meggyőződés-
bizalmadat, szívesen kövöltem:*

Dr. Zászkaliczky Pál

AZ EVANGELIZÁCIÓ KÉRDÉSEIRŐL*

Az 1945–49 közötti ébredés tanulságai

Nehéz feladatnak érzem a fenti témáról rövid idő alatt kielégítő elemzést adni valamelyes történeti ismertetés nélkül, mivel a hallgatóság nagy része nem ismeri az értékelendő eseményt.

A Magyar Evangélikus Egyházban századunkban ható ébredés első munkásai mozgalmi, egyesületi háttérből indultak (Bethánia, CE-szövetség, Pro Christo Diákszövetség, KIE stb.). Egy emberöltő alatt érett be kifejezetten evangélikus egyházi, gyülekezeti ébresztő munka szükségességének a felismerése és felvállalása. *Gáncs Aladár* 1931. szeptember 30-án indítja el többed magával a Baráti Mozgalmat. (Túróczy Zoltán, Németh Károly, Rimár Jenő, dr. Molnár Gyula stb.), akik imádságos és szolgáló felelősséget éreznek az evangélikus gyülekezetek lelkiállapotáért. Ezzel kezdődött a havi körlevéllel összefogott egyéni és lehetőség szerint közösségi *imádságos előkészítés* a gyülekezeti evangélizációra.

Hét évi ilyen koncentrált imádkozás után érkezik el az első gyülekezeti evangélizáció megtartásának ideje (Osagárd, 1937), ami aztán megfontolt térhódítással és fokozódó imádságos támogatással nyilvánvaló ébredést hoz a gyülekezetekben. A Baráti Mozgalom tagjai néhány tízről 150 fölé emelkednek, és a megtartott evangélizációk nyomán gyülekezeti imaközösségek keletkeznek. Az ezekben résztvevők létszáma is 8–10-től 150 hívő fölé szaporodik.

Az evangélizációs munka terjedésével továbbra is eleven kapcsolat marad az *imádkozó háttérrel*. Eleinte stencilezett értesítések, később nyomtatott sajtó szolgálja ezt. Imavezérfonal, a szolgálatok előzetes bejelentése, azokról szóló beszámoló elmaradhatatlan rovata marad lapunknak. Gyakran egy időben húsz gyülekezet eseményéről is tudósítunk. Minden megtartott evangélizáció mögött *nagyon sok imádság* is volt.

Az evangélizációk kellő előkészítését a *gyülekezetek határáig* terjedő hivatással igyekeztünk elérni (röplapokkal, címre küldött meghívókkal, háziról-házra járással). Nem ritka esetben a munkások is többedmagukkal szálltak ki egy-egy szétesőbb területen fekvő vagy nagyvárosi gyülekezetbe, hogy Isten hívó szava a lehető legközelebb juthasson minden gyülekezeti taghoz, sőt a terület minden lakosához. Hadd érzékeltessem ezt egy

beszámoló-részlettel: „Nyáregyházán 1946. nov. 17–24-ig munkaközösség látta el az evangélizáció szolgálatát: Balikó Zoltán, Bencze Imre, Ferenczy Zoltán, Lupták Gyula lelkészek, Kárpáti Emma diakonissza-testvér és dr. Riecsánszky Endre egyházfelügyelő. A mintegy 20 km átmérőjű szórványgyülekezet minden istentiszteleti helyén naponként tartottak evangélizációt és minden házat végiglátogattak. A vasárnapi iskolában a gyermekek, csoportokban a leányok, fiúk, férfiak, nők külön evangélizációja is folyt. Minden csoportban ugyanaz az ige, közös téma adta meg a lelki egységet.” (Ev. Evangélizáció 1947. II. sz. körlevele).

Igy folyt az evangélizáció Győrben és filiáiban is 1946. okt. 6–13-ig 6 lelkész és 6 nem-lelkész szolgálatával. A város minden részében falragaszok hirdették az igehirdetési alkalmakat. A munkások egy nappal korábban érkeztek és a helyi lelkészekkel, gyülekezeti munkásokkal bibliatanulmányozásban, közös imádságban és úrvacsorában készültek a szolgálatra. Az ifjúságnak külön is tartottak egész hetes sorozatot. Együttal itt is minden filiában is volt evangélizáció.

Önkímélést nem ismerő munka volt az evangélizáció. Sokszor hihetetlennek tetsző szellemi, lelki, idői igénybevétel jelentett a szolgálattevőnek. *Sréter Ferenc* már budavári lelkészként három hónapi szabadságot vett ki gyülekezeti munkájából (1946. jan. 1-től), s azt nagyon kevés megszokással úton töltötte evangélizációkkal és utómunkában. Hánta, Bakonyszombathely, Nagyveleg foglalta le január hónapját. Februárban alföldi körutat tett: 10–16 Csorvás, hitmelyítő napok 10-én Békéscsaba, 18–20 Orosháza, 22 Pusztaföldvár, 24 Nagymágocs, 25 Rákóczitelep, 26 Szentetornya, 27 Tótkomlós, majd újra Orosháza, ahol James Stewartot helyettesítette, aki két-hetes budapesti evangélizáció után vidéki körutat is tett, s Orosházán több mint 2000 ember hallgatta. *Sréter máciusi programja*: 1–3 Hódmezővásárhely, 4–5 Békéscsaba, 17–24 Sikátor, 25–31 Szend.

Ebben az időben magam is töltöttem egész hónapot egymást követő evangélizációkkal: febr. 10–17 Csóvár, 17–24 Acsa, 25.–márc. 3. Erdőkürt, 4–10 Galgaguta. Nappali látogatásokkal főleg a templomban nem járó családokat kerestem fel, lelkibeszélgetésekre is biztosítottam alkalmat, s készülésre gyakran csak az éjszakai órák jutottak. De voltam így úton megszokás

nélkül 1941 nyarán is (jún. 10. – júl. 10-ig), amikor evangélizációk mellett (Gérce, Mesteri), kerékpáron fél Dunántúlt bejárva (Mórichidától Barlahidáig) volt népfőiskolások látogatam és a következő tanfolyamokra toboroztam.

Sorolhatnám Kovács Géza, Tekus Ottó, Józsa Márton, Balikó Zoltán, Káldy Zoltán, Zászkaliczky Pál, Túróczy Zoltán programját is, akik sok saját feladatuk mellett vállaltak egymást követő evangélizációs szolgálatokat is. Hasonlóan áldozatosak voltak a nem-lelkész segítőtársak, akik közül a Fébé és a győri diakonisszákat emlitem meg, akiket anyaházuk teljesen felszabadított az evangélizáció végzésére (Túrmezei Erzsébet, Kárpáti Emma, Rónay Lenke, Malaga Elza, Bartos Piroska, Németh Júlia stb.).

Ökumenikus rendezésben is tartottunk evangélizációkat.

„*Karácsonyi meglepetésként*” reklámoztuk 1947. dec. 23-án a Rákóczi-út forgatagában, hogy a Vas utca 2/c alatt a KIE-ház templomában reggel 8-tól este 8-ig hangzik az evangélium egy egyház negyven igehirdetője ajkán. Az ehhez kapcsolódó utcamisszió és röplaposztogatás becsalogatott 20–40 hallgatót a karácsonyi örömszerzés gondjával elfoglalt emberek tömegéből az igazi karácsonyi öröm elé. S közben az orgonapadon is változtak a kántorok, s hangzottak mindegyik egyház legszebb karácsonyi énekei. A vállalkozást az Ökumenikus Egyetemi Ifjúsági Bizottság szervezte Dezséry László egyetemi lelkész vezetésével (ÉLO VIZ, 1948. 3. sz.)

Ökumenikus rendezésűek voltak *Nagy-Budapest evangélizációi* is. 1944. május 21–28-ig, a pünkösöd előtti héten *32 templomban* hangzott a tékozló fiú története avatott igehíretők ajkán. Nehéz időben a Szentlélek felkészítése volt ez még nehezebb idők számára. Ostrom után *budapest 10 templomában* rendeztünk ökumenikus evangélizációt. „*Miért maradtál meg?*” állította meg a kérdés eszmélésre a járókelőket a romváros hirdetőszlopai előtt.

Ugyancsak ökumenikus evangélizáció volt a betértek evangélizációja. „*Kereszténységről a zsidóknak – zsidóságról a keresztyéneknek*” címen Ordass Lajos, Bereczky Albert, Eliás József és Kádár Imre tarták a Szentírás nem könnyű kérdéseit ellenkező területekről verbuválódó hallgatóság elé. A Fasori evangélikus templomban is tartot-

* A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa rendezésében, Kispeszt, 1993. április 23.

tunk betértek számára evangélicizációt 80–100 tagú hallgatóság előtt Kemény Lajos, Sréter Ferenc, Galát György, Benes Miklós, Hájós Alfrédné és a magam szolgálataival.

Nagy-budapesti evangélicizáció volt 1948. április 4–10-ig nagyhéten „Krisztus feltámadt!” központi üzenettel 21 templomban: 12 ref. 6 ev., 1-1 metodista és baptista templomban és az Udvhadsereg imatermében. Az evangélicizáció egy hetes imádságos előkészítés után 15 napon át 15 helyen (főként a pályaudvarok érkezési oldalán) *röplapok osztogatásával* kezdődött. Mintegy 300 önkéntes vállalkozó 900.000 kétperces prédikációt, bizonyágtételt adott munkába siető emberek kezébe. Nagy segítség volt ez legtöbbjüknek napi gondok és munka előtt. Általában szívesen fogadták, sokan megköszönték, napról-napra várták, s némelyek többet is kértek belőle, hogy másoknak is továbbadhassák. Persze voltak olyanok is, akik közönyösen eldobták, sőt néhol inzultus is támadt a Krisztusról való tanúságtétel miatt. De ez se riasztotta vissza a bizonyágtévőt, a következő napokon újra a helyén volt. Óvatos becslés szerint a 21 templomban hét végére 8–9000-re növekedett az igehallgatók száma. Húsvét után még folytatódott az evangélicizáció a fasori református templomban, ahol a hét végén a melléktermek és az udvar is megtelt a mintegy 5000 igehallgatóval. Enekük az utcán se akart elcsendesedni: „Halld, az ég harangi hívnak...” (Élő Víz, 1948. 9. sz.)

Több ökumenikus evangélicizáció közül már csak az 1948. május 2–9-én tartott *Nagy-miskolci evangélicizációt* említjük meg, ahol az összes protestáns felekezetek összefogásával 10 templomban hangzott egy időben a megtérésre hívó szó jelentős visszhangot keltve. A szolgálatot végző lelkesek itt is összegyűltek egymás hitén való erősödére.

Konferenciák, csendeshetek, iszákosmentő- és külmiszió.

A gyülekezetekben végzett evangélicizációkkal kapcsolatban jelentkezett az igény találkozásokra, továbbtanulásra, munkába állásra. A vágyakozás, keresés magától értődően fordít a másik felé, s a hit közösséget épít. A hívő közösségnek pedig mindig újabb és újabb igényei vannak.

Elsőnek talán a *gyülekezeti közösségek konferenciáit* kell megemlítenem. Eleinte 1 helyen tartottuk: 1939 Piliscsaba, 1940 Orosháza, 1941 Szarvas, 1942 Hódmezővásárhely, 1943 Békéscsaba, Nagytarcsa, majd egyre több helyen. 1950-ben már 12 helyen volt ilyen konferencia, s a nagyvobakra 500-an is összegyülekeztek 40–50 gyülekezetből.

A *csendeshetek Gyenesdiáson* kezdődtek a soproni lányok kez-

deményezésére 1940-ben. A résztvevők száma és összetétele évenként növekedett: lányok 48, 67, 109, 202 (már 62 gyülekezetből), asszonyok 1941-től 25, 87, 153 (38 gyülekezetből), férfiak csendeshete 1943-tól 57-es kezdőlétszámból 1947-re már 70-re növekedett. A tagolódás azután megszűnt nem, kor, hivatás és érdeklődés vagy szükséglet szerint (pl. iszákosmentő konferencia). 1947-ben már nemzetközi főiskolák konferencia is volt, amelyen 50-es létszámmal 12 országból gyülekeztek össze. Hamarosan szűk lett a Kapernaum, és az épület jelentős bővítése mellett is ki kellett bérelnünk a szomszédos villákat is, s így is csak szalmazsákokon, sátrakban lehetett elhelyezni a többszázas egybeseregülőket. A csendeshetek szünet nélkül váltották egymást előbb koranyártól őszig, majd később egész éven át. Új konferencia helyek is létesültek: Fót, Répcelak, Szilvásvárad stb., s ugyancsak kiterjedt a Klotildligeti Fébé egyesület konferenciai kínálata is. A konferenciai naptárak már 60 alkalmat is kínáltak egész évi programként.

A felébredtek feladatokat kerestek a gyülekezet különösen is sebezhető pontjain. Ráterelődött a figyelem a szenvedélybetegekre, hátrányos helyzetűekre (iszákosmentő, cigánymiszió), bizonyágtételt tettek úton-útfélen (vonatmiszió), létesült külmisziói tanfolyam (s csak a háborús helyzet állta útját az elhívottak munkába állásának). Meggyökerezett a népfőiskolai munka (Nagytarcsa, Orosháza, Húvösvölgyi Fébé-leánynépfőiskola, Fót, Dunántúli fiú és leánynépfőiskola, népfőiskolai tanfolyamok). Terebélyesedett az evangélicizációs sajtó: *Élő Víz*, Evangéliumi énekek, Levelező bibliaiskola, könyvkiadás, iratterjesztés. A szolgálatnak színes bősége! A háború szenvedései, veszteségei szomjassá tették a szíveket a gyógyító, az újjáformáló Ige után, s Isten adta is az ő igéjét gazdagon, sokféle formában. Hiszük, hogy az Ige nem hangzott hiába és nem tért vissza üresen.

Az Úr készített bennünket a még nehezebbre...

Csepregi Béla
ny. lelkész

Evangélicizáció az evangélikus egyházban 1949–87 között

Ezt az időszakot – nem mint az evangélicizáció munkása, de mint annak gyermeke – élő emlékként hordozom. Teológusként Nógrádban ugyan két alkalommal tartanom kellett evangélicizációs hetet, de fiatalságom és a hamarosan bekövetkező változások miatt, valójában az ébredésnek ebben a nagyszerű szakaszában igazán nem vehettem részt.

Az 1949 és az 1950-es esztendő egyházunkban az evangélicizáció „fényes éveit” voltak. Mind intenzitásában, mind számszerűségben elmélyült, kiszélesedett ez a munka.

Amint az az előző beszámolóban is kiderülhetett, ezt a munkát egyházunkban az Evangélikus Evangélicizáció és az azt létrehozó Baráti Mozgalom koordinálta és szervezte. Sajtója a Csepregi Béla által szerkesztett *Élő Víz* című, kéthetenként megjelenő lap volt. A lapot a magyarországi Evangélikus Egyházegyletem adta ki, az evangélicizáció szolgálata tehát a magyarországi evangélikus egyház hivatalos szolgálata volt. Az *Élő Víz* c. újság ébredési körökben országos hírvé vált.

Két püspök állt ennek a szolgálatnak az élén. A karizmatikus ébresztő igehirdető Túrörczy Zoltán s a nem kisebb talentumokkal megáldott Szabó József, a Dunáninneni egyházkerület püspöke. Mindketten az ébredésben és az evangélicizáció szolgálatában látták egyházunk megújulásának az útját.

Az *Élő Víz*et átlapozva, 1949-ben mintegy 106, 1950-ben pedig 99 meghirdetett gyülekezeti evangélicizációs alkalmat számoltam össze. Egy korai-

beli jelentésből tudjuk, hogy Magyarországon ebben az időben 323 evangélikus gyülekezet volt és kb. 450 lelkész végezte a szolgálatot. Ez azt jelenti, hogy évente gyülekezeteink 1/3-ban rendeztek evangélicizációt. Ez igen jelentős szám.

Az *Élő Víz* minden száma közölte az evangélicizációs naptárt abból a célból, hogy az ébredés népe hordozni tudja imádságban ezeket az alkalmakat.

Egy kis szemelvény hadd álljon itt ebből a naptárból: „1949. január 16–23. – Nagysimonyi (Laborci Zoltán), 27–30. – Bakonyzombathely (Veöreös Imre), január 30. – február 6. – Gyöngyös (Túrörczy Zoltán), január 31. – február 6. – Vácbotyán (Józsa Márton).” (Gyöngyös soha nem volt önálló gyülekezet, hanem Hatvan szórványja. Ennek ellenére püspök végezte a hétnapos evangélicizáció szolgálatát. Ez a tény is pontosan tükrözi az evangélicizáció helyét és súlyát egyházunk életében.)

Az *Élő Víz* természetesen nemcsak előre jelezte a tervezett evangélicizációkat, hanem rendszeresen beszámolókat is közölt a megtartott alkalmakról.

Erre is álljon itt egy példa. A lakonikus tömörséggel megírt beszámoló jól érzékelteti az evangélicizációs alkalom struktúráját és részben tükrözi a kialakult módszert is.

„Vérteskethely (Komárom megye). Leánygyülekezet. Lélekszám: 210. Márc. 17–21-ig folyt le az első evangélicizáció. Az esti összejöveteleket mintegy 200 ember – köztük szép számmal ref. és róm.katolikusok – látogatta. Minden reggel templomi istentisztelet volt. Úrvacsorát vettek 100-an.

Utösszejövetelen, amely döntés mellett bizonyágtétel volt, 60-an jelentek meg, akik közül 20-an szólaltak fel, 8-an pedig imádkoztak. A csendes beszélgetés alkalmát 12 lélek vette igénybe. Az ev. szolgálatát Harmati Béla végezte.”

Az Evangélikus Evangélizáció erősen a finn ébredés hatását hordozta, azonban ez nem volt kizárólagos. Har-

	1949	1950
Gyenesdiáson	11	13
Répcelakon	11	11
Fótón	15	17
Klotildligeten	7	10
FÉBÉ	44	51

Szemléltetésül a fiatalabbaknak egy adat arról, hogy milyen feltételek mellett tartották ezeket a konferenciákat: „Részvételi díj: napi 6 Ft, 30 dkg kenyérliszt, 15 dkg fehérliszt, 3 dkg zsír, 1 tojás. 33%-os vasúti kedvezményt biztosítottunk a résztvevőknek.”

A belmissziói otthonokban rendezett konferenciák mellett 3 napos körzeti evangélizáció és hitméllyítő konferenciák is munkáltak az ébredés ügyét.

1950-ben: Szilvássváradon, Kiskőrösön, Mezőberényben, Nagytarcsán, Acsán, Nyíregyházán voltak ilyen találkozóik. (Szilvássváradon az ózdi gyülekezetnek volt egy lemezátortábor. Itt 1950-ben 7 konferenciát rendeztek.)

Szabó József püspök egyházkerületében, 1950. június 18. és szept. 24. között, 13 konferenciát rendeztetett a kerület gyülekezetei részére: Felsőpetény, Szécsény, Balassagyarmat 3, Levél, Komárom, Fót, Szend, Tordas, Galgaguta, Ipolyvece, Szák, Vanyarc helyszínekkel.

Természetesen belmissziói otthonainkban januárban és februárban is voltak kisebb létszámmal, úgynevezett téli konferenciák.

1951-ben: Gyenesdiáson	5
Győrben	11
Répcelakon	9
	25

Volt egy – talán egyedül az evangélikus egyházunkban gyakorolt – evangélizációs forma, az úgynevezett „Láthatatlan evangélizáció”. Utójára 1951-ben lehetett megrendezni, ez volt a 7. ilyen jellegű evangélizáció. Valaki kidolgozta az evangélizáció témáját s azt az Élő Víz leköszölte. Az ország gyülekezeteiben pedig, ahol ezt megrendezték, a megadott héten, estéről-estére összegyűltek a hívek. Volt olyan gyülekezet, ahol egyazon időpontban több helyen is tartottak összejövetelt. A gyülekezet lelkésze, vagy valamelyik arra alkalmas gyülekezeti munkás felolvasta az az napra kidolgozott igehirdetést. Így az ország különböző pontjain, lélekben együtt voltak a hívek az ige hallgatásában és a közös ismádkozásban.

Személyesen több ilyen alkalmon vettem részt. Bármennyire különös lehet, az esték áhitata még ma is bennem él. Ezek az igehirdetés sorozatok azután külön füzetekben megjelentek és az iratterjesztéseink árulták azokat.

Ezeknek az éveknek „forró lég-

matí Béla (aki ma 93 éves) Németországban és Angliában tanult. Mielőtt gyülekezeti lelkész lett volna, kolportőrként járta az országot. Ő az angolszász ébredés embere volt.

A gyülekezeti evangélizációkat egészítette ki a különböző rétegek részére rendezett téli és nyári konferenciák sora, amelyeket a belmissziói otthonainkban rendeztek.

körét”, atmoszféráját jól érzékelteti egy színes beszámoló a Deák téri ifjúsági evangélizációról. Ennek az időszaknak lezárásaként okulásul és emlékeztetőül közlöm a szövegét:

„Budapest-Deák téren november 27-től december 3-ig volt egyházmegyei ifjúsági evangélizáció Káldy Zoltán szolgálatával. Már az evangélizációt megelőző imahéten is tapasztaltuk az Úr valóságos jelenlétét. A résztvevők száma estéről-estére növekedett. A főváros külterületeiről is csapatokban jött sok ifjú, szomjúhozó szív. A felnőttek, főként szülők száma a párhuzamosan folyó gyermekevangélizáció miatt is igen nagy volt.

Estéről-estére az ifjúság mindennapi vallomásaiban állt elének az ige. (Nem vagyok már gyermek. Nem érdekes. Nincs mese. Majd én. Egyszer vagyok fiatal. Senki sem ért meg.) A teremtő ige sziklazúzó porlye zúdult ránk. Az oltárról visszalopott bűnök súlya elviselhetetlenné vált. Az Úr utolért és csak egy út volt: „Amint vagyok sok bűn alatt... Bárány Jézus jövök.” Az utösszejöveleken a 3-lábú szék (ige, ima, közösség) példája is sok lélekben döntő erejű volt. Ha a szék egyik lábát elvesszük, az egész felborul. Az utolsó estén 227-en vették Jézus testét és véréit.

Az evangélizációs hetet morzsaszedés fejezte be. Sokan tettek bizonyítást, hogy az Úr igéje mindent lerombolt a szívben. Az úrvacsoravétel áldott alkalmá is igen sokat jelentett sok lélek számára. Az énekkari szolgálatot a budavári testvéreink látták el.

*

Minden bejelentés nélkül egyik pilanatról a másikra, 1951-ben az 5. számmal megszűnt az Élő Víz. Beolvasztották az Evangélikus Eletbe, melynek mai napig egy kis rovatkáját alkotja.

Ettől kezdve az evangélizáció ügye már nem kísérhető figyelemmel. De éppen ez volt a cél, az ti. hogy atomizálódjon az ébredés népe. S ezáltal megerősítendjen az ébresztő szolgálat.

Hivatalosan egyházunkban – tudomásom szerint – az evangélizáció soha nem volt betiltva. De az ébredés ellen megkezdődött a tudatos támadás. Lelkészgyűléseken, teológiai konferenciákon az ébredés, mint egy káros, destruktív, életidegen „pietista mozgalom” lett megbélyegezve.

A megfélemlítés eredményesnek bizonyult. A konferenciák rendezése lassan elhalt. A tömegevangélizációk – természetesen nem a mai értelemben vett angolszász missziók – megszűntek. (Ez a ma megszokott „kívülről jött” misszió ismeretlen volt abban

az időben. Az ébredés a történelmi egyházakon belül zajlott.)

Az ébredés lelkészei magukra maradtak. Voltak próbálkozások, egyéniileg szervezett gyülekezeti evangélizációk, de lassan még az evangélizáció elnevezése is megszűnt. Csendeshetekké, reformációi vagy bőjti, ádventi sorozatokká szelidültek.

Az igehirdetők meghívását engedélyhez kötötték. Emlkeztem szerint, 27 évi abaúji és borsodi szolgálatom idején, ennek az engedélykérésnek egyetlen egyszer tettem eleget. Ugy gondolom, lelkészársaim többsége szintén csendesen szabatálta ezt a rendelkezést. Becsületesen meg kell mondani azonban azt is, hogy egyházi vezetésünk ezt elnézte és hallgatólagosan tudomásul vette.

A missziói lelkészeket (7 ilyen függetlenített, az evangélizáció izzásában álló lelkészünk volt a kerületekben és az országos egyháznál) vidékre, különböző gyülekezetekbe szorították.

Több lelkésznek, akik korábban az evangélizáció szolgálatában álltak – csödbe jutott a magánélete. Rendszeren, zavaros ügyeik csüggesztően és nyomasztóan hatottak Isten felébredt népére. A bukások, hűtlenségek egyre tizedelték az ébredésiek sorait.

De zavart okozott és indulatokat kavart fel Sréter Ferenc budavári lelkésznek és közösségének kiszakadása is az evangélikus egyház kötelékéből. Ő valóban az evangélizálás karizmájával megáldott, igen nagyhatású munkása volt Isten ügyének.

Nyilvánvalóvá lett az is, hogy többen divatból sodródtak bele az evangélizáció szolgálatába. Igazán az ébredés soha nem volt szívügyük és Isten-től sohasem kaptak erre a szolgálatra elhívást.

S arra is van példa, hogy az evangélizációs szolgálatban állók közül voltak, akik igen gyorsan alkalmazkodtak a megváltozott körülményekhez. Saját karrierjük érdekében „megfordították a köpönyegüket”. Lojális kiszolgálói lettek az egyházi vezetésnek. Hála Istennek, nem túl sokan voltak ilyenek.

*

A hamu alatti parázs 1957-ben felizzott. Olyan méretű lelki munka nem bontakozott ki nálunk, mint ami a református testvéreinknél, az úgynevezett „szabolcsi ébredés” kapcsán történt. (A „szabolcsi ébredést” idézőjelbe tettem. Néhány lehangoló, személyes jellegű emléket őrzök erről az „ébredésről”. De ebben az óvatosságomban erősített meg Szikszai Béni kéziratban lévő visszaemlékezése is.)

Egyházunkban az 1957-es nyári konferenciák jelentettek újulást. Ezekben már magam is tevőlegesen vettem részt. Valóban, egy új lelki tavasz zsongását lehetett tapasztalni. Ennek a mozgásnak ismét vezető egyénisége, a rövid időre újlag megválasztott Túróczy Zoltán püspök volt.

Sajnos ez az újra induló, kibontakozó munka tisztavirág életnek bizonyult. A Kádár-rendszer is „keményé” vált és csak a 70-es évek közepére „puhult” meg.

Konferenciákat nem lehetett ren-

dezni. Gyülekezeti evangélikáikkal azonban próbálkoztunk. 1957 ádventjén Gerendásom én magam is tartottam nyolc napos evangélikációt, majd Szabó József püspök – akkor már ballasagyarmati lelkes – meghívására Gyarmaton ifjúsági evangélikációt, Ipolyszögön gyülekezeti evangélikációt, és a 70-es évek végén Szegeden szolgáltam. Az volt mindenütt a tapasztalatom – amit a saját gyülekezetemben, az Ozdon rendezett evangélikációkon is érzékeltünk –, hogy ezek az evangélikációk a hívők erősítését jelentették. Missziói hatásuk nem, vagy csak igen elenyésző esetben volt.

*

Két vonatkozásban szeretném summaezni az előadottakat s ezek kapcsán két kérdést vetnék fel:

1. Akik átéltek ezeket az évtizedeket, tapasztaltuk, hogy az evangélikációt nemcsak kívülről támadták, de belülről is megüresedett, és erőtlenné vált. Nem volt vonzása. Elsősorban a régiek, az ébredés népe látogatta ezeket az alkalmakat. Nem vitatható az áldás, a hitbeli megerősödés, amire igen nagy szükség volt ezekben az inséges időkben. De ennek ellenére azt kell tárgyilagosan mondanunk, hogy az igehirdetések erőtlenné váltak. Országos hírű, tüzes, lángelkű evangélikátort hívtam meg egy alkalommal... Az igehirdetés fáradt, az evangélikációs frazeológiát használó erőtlen beszéd maradt...

Az evangélikációnak és az ébredés megerősödésének az okát két dologban látom: A.) a lelkmunkásoknak és a hívő népnek a hitben való meggyengülése, bukása, bűnei. Erre utaltam már korábban; B.) ha Isten nem támaszt ébredést, akkor hiábavaló minden emberi erőlködés. Túróczy Zoltán ezt írja 1949-ben az Új Harangzó c. lapban: „Az ébredést nem lehet csinálni. Semmiféle emberi erőlködés nem tudja a halottat feltámasztani. Felöltöztetni tudja, virágillattal el tudja takarni a hullaszagot, díszes pompát tud a koporsó körül kifejteni, de a halottat nem tudja életre kelteni. Az ébredés Isten ajándéka, amelyet úgy kell kiimádkozni ötle.”

A fenti megállapítás igazát nem vitatva, de az 1957-es – már említett – új tavasz zsongását érezve, a Lélek jelenlétét tapasztalva, egy kérdés fogalmazódott meg bennem: van egy harmadik tényező is, ami befolyásolja az ébredés ügyét? Éspedig a mindenkorai politikai helyzet? Másként megfogalmazva a kérdés: Függe-e az evangélikáció, az ébredés ügye a politikai, társadalmi változásoktól? Ha igen, akkor mennyiben? Én személy szerint most arra hajlok, hogy szoros összefüggést lássak a kettő között. Magyarországon elképzelhetetlennek tartom azt, amiről Ting püspök legutóbbi látogatása alkalmával számolt be. Azt ti., hogy a kulturális forradalom idején, az otthonokban és illegális kényszerített kínai keresztyének száma megkétszereződött. Mi az ellenkezőjét tapasztaltuk – az elmúlt évtizedekben. Pál szerint: „a

csendes békés idők” összefüggenek a kegyességgel. (1Tim 2,2)

2. Az Élő Víz 1949-es és 1950-es számait olvasva, egy meglepő felfedezést tettem. Ha nem figyelem meg a lapon a dátumot, a cikkeket olvasva, fogalmam sem lenne melyik esztendőben járunk, melyik országban élünk... Semmi nyoma annak, hogy bármi is jelezné, milyen történelmi változások között vajudik ez az ország. A gyermekkeresztségről, úrvacsoráról olvasunk a lapban és missziói történeteket, tudósításokat kapunk. Soha nem döbentett meg ennyire az a vád, amit a diktatúra idején sokszor hallottunk: „steril evangéliumot hirdettek!” – mint most, amikor erre az ismertetésre készültem.

A kérdésem ebből a döbbenetből természetesen adódik: Szabad-e? Lehet-e ennyire elvonatkozva az élettől, csak az ember belső, lelki életére koncentrálni a hirdetni az evangéliumot? Ezt valós, mai problémának is tartom. Az aluljáróban aranyos fiatalok misszionálnak. Hatalmas táblán hirdetik: szerelem = egyedül Jézus; barátság = egyedül Jézus... Megszólítom őket. Kiderül: református, baptista, anglikán fiatalok. Tehát nem szekta tagjai, hanem egy mozgalomnak a munkásai. Megnyugszom. Örülök. De nem mozdulok el, mert mellett áll egy érdeklődő. Egyetemista lehet. Szépszáll, jóképű fiú. Kicsit kétkedve kérdezi az előtte álló csinos,

szép kis „misszionáriusnőt”, szerelemre megoldás lenne Jézus? Kérdése nem bántó, érződik, hogy őszintén tette fel. – Igen, a megoldás Jézus! – hangzik ugyancsak őszintén, meggyőződésből a lakonikus válasz. Tünődve hagyom ott őket: ilyen egyszerű lenne csakugyan az élet? De akkor miért lettem szomorkás és lehangolt?

Az ellenérveket ismerem. Magam 1965-ben egy teológiai konferencián, Labossa Lajossal és Záborszky Csabával, megkíséreltük visszautasítani az evangélikációt és a steril igehirdetéseket ért vádakat.

Azt is tudom, hogy gyülekezeteink „oszlópai” ma is az ébredés emberei, akik valamelyik evangélikáción jutottak hitre. És sokan közülük kiválóan megállták a helyüket hivatásuk területén is. Mégis izgat a kérdés: vajon ha bátrabban foglalkozunk a valóság adta kérdésekkel az ébredés idején, nem maradtak volna-e meg többben a hitben? Hisz’ senki nem vitathatja, hogy az ébredésnek van egy szomorú és lehangolt statisztikája is... A „mi lett volna ha” – történetiellen kérdésselvetés. A múlt azonban tanulságot szolgálhat. Ugy gondolom, a mai evangélikáció igehirdetéseit hallgatva, a jelenlévőknek tudniuk kell, hogy 1993-ban Magyarországon, a legkülönbözőbb társadalmi problémákkal birkózva, a feszültségekkel teli Európában élünk és formáljuk sorsunkat.

Pintér Károly

Evangélikációk 1949–87 között a szabadegyházi közösségek szempontjából

A fenti időszak evangélikációs törekvéseiről tudomásom szerint még nem készült tudományos értékű felmérés (szabadegyházi területről lévén szó). Munkámban kevés írásos anyagra (visszaemlékezések, idegávó tartalmú jelentések stb.), néhány szóbeli közlésre, részben saját emlékeimre támaszkodtam. Nyilván szükség lenne egy alapos elemzésre a fenti témakörben, ami a jelenlegi rövid dolgozatot kiegészítené vagy korrigálná.

(Nagyon vázlatosan az érintett időszak egyházpolitikai jellemzőiről: az 56-os események liberálisabb, engedékenyebb idejét követően – ami az egyházak evangélikációs tevékenysége számára is nagyobb teret engedett – hamarosan érezhetővé vált a retorziós folyamatok visszahatása, amely az egyházak szolgálatát minden területen befagyasztani igyekezett. Ez a hatvanas évek végétől fokozatosan enyhült. A 70-es évektől a helsinki folyamat hatása érződik – Magyarország kezdeményező szerepet vállalt ezek elindításában, azért belpolitikájában is ügyelnie kellett ezen követelmények érvényesítésére. Ez az egyházi tevékenységekkel szemben megnyilvánuló fokozott türelmességben nyilvánult meg, azonban elvi közeledés vagy engedmény nélkül.

Csak a 80-as évek közepétől halunk egyre többet a keresztyénség társadalmilag pozitív hatásának elisme-

réséről, bár akkor is inkább az elméleti marxisták köréből és nem a politikát meghatározó személyek megnyilvánulásából.)

*

1. A szabadegyházak, mint kislétszámú egyházak, a fent jelzett időszakot is a nagy egyházak szelárnyékában vészelték át.

Ez alatt azt értem, hogy a) az állam egyházpolitikáját nem a mi viszonylatunkban alakította ki. Kis létszámunknál fogva nem voltak politikai tényező, kisebb volt velünk szemben a hatósági figyelem.

A kialakult egyházpolitikai légkörben éltünk, ehhez alkalmazkodva végeztük szolgálatunkat, általában kevésbé viharos területen.

b) A nagy ütközések nem a mi szintünkön zajlottak. Ezeknek súlyát mások viselték – viszont egy-egy kiüzdött nyhító lazításnak, megnagyobodott mozgásternek mindnyájan haszonélvezői voltunk.

A körülöttünk zajló események nap mint nap arra oktattak bennünket, hogy egy hajóban ülünk, vagy legalább is: egy konvojban vitorlázzunk. Elvászthatatlanul összetartozunk, a másoknak jutott (jó vagy rossz) gyümölcsökből együtt részesedünk.

2. A kisegyházaknak természetükénél fogva különös érzékenységük volt

(és van) az evangéliumi misszió, az evangélicizáció kérdései iránt; missziói közösségekről van szó, amelyek az evangélicizáció szolgálatát létkérdésüknek érzik.

Rendkívüli erővel hatott ezekben a közösségekben a nagy külföldi (főleg amerikai) tömeg evangélicizációk híre (friss volt még a nagy konferenciák élménye), – különösen az akkori (50-es évek dereka) leszorítotttságban. T. Hicks, L. Osborn, B. Graham, W. Branham neveit ismertük meg, csodálatos gyógyulásokról hallottunk – csak később tanultunk meg a nevek és mozgalmak között különbséget tenni.

A hírek nagy hatással voltak köreinkre és megmozgatták a vágyat és a hajlandóságot hasonló tevékenységekre többekben – de ez nem járt mindig együtt a teológiai tisztázottság és átgondoltság igényességével.

Ami főleg abban mutatkozott meg, hogy a Szentlélek munkájának, szuverenitásának látása és elkötelező, fegyelmelő ismerete nem fejlődött ki kellőképpen vagy elhalványult és előtört az emberi momentum: az evangélista személyének, módszereinek túlhangyúlása; individualista tendenciák mutatkoztak meg, amik a közösségen belül is akut feszültségeket okoztak – a vitathatatlanul pozitív szándék ellenére is.

Amikor a hatóság ezután a zajos, látványos jelenségek miatt belső egyházi tiltást sürgetett, nem volt meg a külső nyomást elhárítani tudó belső egység e mozgalmak megítélése tekintetében, és ez gyakran fájdalmas eseményekhez vezetett.

3. A kisegyházak munkatársainak zöme csendesebb úton járt. Ezekben az években erősödött meg a magyar baptisták kapcsolata a szovjetunióbeli baptistákkal és onnan sok értékes tapasztalatot vehettek át. Zsidkov elnököt idézem: „Ne a nagy kapu bezáródásán siránkozzunk, ha találhatunk nyitott ajtókat, kis réseket. Ezeket keressük meg!” „Igaz, hogy nincsenek nagy lehetőségeink, nincs egy Graham-ünk, de van sok kis Graham-ünk; ezekben van a mi erőnk” – mondta a nagy stadion-evangélicizációk után vágyóknak.

a) Ilyen módon nagyon sok helyen folytak csendes, olykor álcázott evangélicizációk, kisebb-nagyobb területi vagy országos jellegű csendesnapok, konferenciák. Evangélicizációra felkészítő tanfolyamokat rendeztek több helyen munkatársak számára, ébren tartva bennük a missziói lelkiületet. A pünkösdisták testvérek gépelt körlevelek útján szorgalmazták az evangélicizációt, bátorították egymást.

b) Apám, Hecker Adam szuperintendens szájából általában ezt a mondatot hallottam, ha a magyar egyházi helyzetről kérdeztek: „Több lehetőségünk van, mint amennyit ki tudunk használni.” Ez pedig főleg az evangélicizációnak arra a módjára vonatkozott, amelyet országszerte gyakoroltak a szabadegyházi közösségek – és amelyeknek nem lehetett útját állni: az embertől-emberhez szóló evangélicizáció gyakorlata volt ez. 1Pét 3,15. sarkalatos ige volt ebben az időben: úgy élj, hogy megkérdézzenek a benned lévő reménység felől!

c) Elterjedt a családi összejövetellek (születésnapok, névnapok stb.) missziói alkalomra való „átfunkcionálása”. Ezek a módszerek a hívő emberek baráti köreit, szomszédait mozgalták meg és a bizonyágtétel azok között hangzott el, akik előtt ott volt az „evangélista” életének hitelessége. Nem tudtuk, hogy azóta ismert missziói kutatások tanúsága szerint a leg-hathatósabb missziói stratégiát követjük. (A gyülekezetekhez újjonnan csatlakozók 85–87%-a barátok, ismerősök meghívására reagálva érkezik.) Ilyen módon az evangélicizáció kiterjeszhetőségének akadályai egy a melyre ható evangélicizációs mozgolódásnak, eszmélődésnek ösztönzőivé váltak. Az evangélicizációs szolgálat nem halt el, csak más utakat keresett magának.

d) És itt elsősorban a rendszeres gyülekezeti istentiszteletek, igehirdetések alkalmaira kell utalnom: a missziói szándék megkereste és megtalálta helyét a közösség mindanapi életében. (Ugyanakkor a különleges tanításait szívesen hangsúlyozó közösségekben különös tendencia felerősödését lehetett megfigyelni több esetben: a saját tanítási elemek kerültek előtérbe, kizárólagossá váltak – az elszektásodás folyamatát erősítették meg a leszűkült

mozgástér mesterséges korlátozottságában.)

e) Kb. a nyolcvanas évek közepétől lehetett már nyíltan is evangélicizáció missziós tevékenységet folytatni, azt országosan is meghirdetni, főleg a társadalmilag is egyre veszélyesebbé váló deviációs hatások áldozatai között.

4 A fentiek mellett természetesen megtalálhatók voltak azok a munkatársak is, akikre a missziói tevékenység akadályozottsága bénítólag hatott (ezek közül sokan szívesen indultak a bátrak kezdeményezése után) – vagy jó alkalom volt restségük igazolására. És természetesen voltak olyanok is, akik az adott helyzetet egyházi karrierjük előmozdítására igyekeztek kihasználni egyházon kívüli módszerek és lehetőségek felhasználásával. (Hogy ezzel mennyire lehetett eljutni, az mindig az adott szolgatársi közösség spirituális öntisztulási és teherbíró képességén múlt.)

Ezt is benne kell látni az akkori kor evangélicizációs mozgalmának képeiben; a helyzet távolról sem volt rózsásnak mondható. De ennek a problémának taglalása már nem e rövidcske dolgozat témája.

Dr. Hecker Frigyes
methodista szuperintendens

Evangélicizációk 1987 óta egy evangélikus gyülekezeti lelkész szemével

Úgy láttam, hogy a megadott dátumok az evangélicizáció kérdéskörét a társadalom életével kötik össze, adott korban és környezetben élünk és szolgálunk. Gondolataimat is ilyen összefüggésben fogalmaztam meg tehát. Miközben a ránk bízott üzenet örök, a közeg, amelyben szólnunk kell, mindig változik. Miközben az ember lelki helyzete Isten előtt örök, életformája, a teremtettségben való helyzete, kérdései és megkérdézettsége mindig változik. A változások tempója, amelyek között élünk, nem mindig egyforma. Az mindannyiunk előtt közismert, hogy a nyolcvanas évek második felében robbanásszerűen történtek olyan események társadalmunk, sőt az egész térség életében, amelyek elképzelhetetlenek, nem vártak, hihetetlenek voltak. Mivel nem értek hozzá, s nem is feladatomban, nem szólok, nem elemzem a politikai, társadalmi, s egyéb változásokat, s azok hatásait. A jelen helyzetben ránk nehezedő felelősségről, a misszió, az evangélicizáció kérdéseiről azonban a következő véleményem van. Mondandómat három ellentétpár segítségével szeretném megvilágítani;

Az első ellentétpár:
Éhség és túlkínálat

A nyolcvanas évek legelején is egyre világosabb lett, hogy a létező

szocializmus határai gumiból vannak, minden irányban kinyújthatók. Így volt ez lelki téren is. Korábban tudatosan szétverték az emberek vallási kötöttségeit, helyette hazug, képzetes, üres erkölcsiséget kínáltak, amely senkinek sem kellett. A lelki élet terén hiány mutatkozott. Nyilvánvalóvá lett, s erőteljesen fokozódott ez az évtized második felében, végén, s tart napjainkban is. Érdekes kérdés, miért nem tudták kitölteni ezt a hiányt egyházaink? Miközben valós érdeklődés mutatkozott a transzcendens kérdések iránt, a szabadságot, a lehetőséget felismerve, nagy tömegben áradtak be az országba a nem keresztyén vallások, a szekták, de természetesen olyan keresztyén csoportok, missziói lelkiületű, az élő Jézusról bizonyágot tevő szervezetek, amelyek komoly segítséget jelentenek a mi munkánkban is. Az evangélicizáció ma azt is jelenti, hogy megtanítjuk azokat, akiket elérünk, „az egészséges táplálkozással”. Azon túl az egészséges lelki otthonban való beépítés is elengedhetetlen. A közelmúlt egyik negatív szenzációja, az Egyesült Államokban történt tömegkatasztrófa, David Koresh szektájának pusztulása intó jel. Magyarországon is vissza lehet élni a lelki éhséggel. Félek, már eddig is túl sok pogány, s nem tiszta vallási közösség végzi a hittérítés munkáját. Ma az evangélicizáció fő

jellemzője, hogy versenyhelyzetben kell végezni. Az éhség is megvan, s a túlkínálat is valós.

A második ellentétpár:

Technika és ember

Nem régen nézte végig Európa-szerte sok százezer ember Billy Graham evangélikációját. Essenben prédikált, de ezer kilométerekre onnan, saját anyanyelven hallgatták őt sok országban. Csúcstechnika, úrkorszak, a telekommunikáció korlátlan lehetőségei, belekóstoltunk abba a közhelyszerű, de figyelmeztető valóságba, hogy az információ (és az információval való bánás) hatalom. Nem gondolnám, hogy lenne ember, aki látja az út végét ezen a területen. Gyerekcipőben járunk, tanulunk. Gondolom, minden testvéregyházban vannak viták, a televíziós, rádiós munka mikéntjéről. Akár tetszik, akár nem, a technikai eszközök részei életünknek, s a mi speciális feladatunkhoz ki kell használni ezeket, úgy érzem, minket még jelen pillanatban is felkészületlenül ért a technika alkalmazhatósága az evangélikáció területén. Pedig óriási segítséget adhat a gyülekezeti munkában is.

Nekem szívügyem, hogy a gyülekezetben is működjön a legújabb technika. Néhány hete Németországban jártunk egy gyülekezeti csoporttal. Egy kis falusi gyülekezetben voltunk. A lelkésszel szombat délután összeállítottuk számítógép segítségével a két nyelvű istentisztelet liturgiáját, a kis füzetecske elejére szép kép került, a lézernyomtató kifogástalan nyomdai minőséget adott, a nagyteljesítményű fénymásoló hamar lehozta a kétszáz példányt, s mindenki kézbe kapta az istentiszteletet. Ez azt jelentette, hogy mindenki tevékenyen részt vett a liturgikus szövegek olvasásában. Az istentiszteletet rögzítette hangkazetta és video azoknak, akik nem tudtak jelen lenni. Helyi, kis körben is hallatlan lehetőségeket biztosíthat a technika.

Ugyanakkor egészen világos, hogy a Lélek nélkül minden halott, hogy az evangélium csak hitből, erős meggyőződésből tud hatékony munkát végezni. Az igazi probléma, hogy mivel töltjük meg a technikát, milyen üzenet hordozására vesszük azt igénybe. A technika mindent, mindenkit kritika nélkül kiszolgál, rajtunk áll, hogy az evangélium terjedését szolgálja! Lássuk meg, az evangélium konkurencsei is használják, kihasználják a lehetőséget. (Egy példa: két nappal ezelőtt véletlenül hallottam a rádióban a „Hatodik érzék” című műsort. A babonáság, az

okkultizmus tömény adagolása nagy szakmai hozzáértéssel, figyelemfelkeltő módon, vonzó beállításban.) *Evangélikáció ma, számomra azt jelenti, hogy Jézus hitre, életre hívó szava szólaljon meg Lelkével megszentelt módon, minden lehetséges eszközön keresztül.*

A harmadik, s egyben utolsó ellentétpár:

Mindenkinek, egynek

Tapasztalatom szerint, amíg az elmúlt rendszerben éltünk, az evangélikációk – amit nagyrészt végeztek a gyülekezetek – sajnos gyülekezeti evangélikációkká váltak. Akkor nem éreztem az ellentmondást. Jó volt végezni, sok áldást adott az Úr ezeken keresztül. Néha a kívülállót is el lehetett érni az egyes gyülekezeti tagok áldozatos, hívogató munkája eredményeként. Jött a nyolcvanas évtized vége. Nyilvánvaló lett, hogy sokkal nagyobb a feladat, mint a gyülekezeti körben végzett evangélikáció. „Menjetek el szerte az egész világba, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.” Mikor a kötelezettségünk mellé a szabad lehetőség is

megadatott, számomra kiderült, hogy nem vagyunk igazán felkészülve. Most folyik a tisztázó feldolgozás. Remélem, nem sokáig. Új utakat kell keresnünk, a gyülekezeti evangélikációkon át olyan alkalmak megtalálásáig, amelyek a kívüllevőket is elérik. A hagyományos alkalmainkon mindig ugyanazokat látjuk, csak egy kört. Jó lenne a meglévő rétegződések szerint, mind foglalkozás, érdeklődés, valamint ismeret, hitbéli állapot, s nyilván van még bőven szempont, a szolgálati lehetőségeket megtalálni, s végezni. Küldetésünk mindenkihez szól, a hit ajándékát mindig egyesek nyerik el. Mindkét feladatnak megfelelni csak Jézussal tudunk. Akárhogyan is változnak a körülményeink, bármilyen új kihívás éri azokat, akik feladatult kapták az evangélikációt, egy bizonyos, ő már előttünk járt. Csak tudjuk követni. *Evangélikáció ma számomra mozgást jelent, ne mihozzánk jöjjenek be az emberek, mi menjünk ki közéjük, azzal, amivel megszólíthatók.*

Köszönöm türelmüket, köszönöm, hogy meghallgatták gondolataimat.

Sztojanovics András

Dr. Vajta Vilmos 75 éves

Szeretettel, megbecsüléssel gondolunk Svédországban élő, világszerte ismert teológusunkra. Isten áldását kérjük életére, jó egészséget kívánunk a Lelkipásztor nevében is. Az a tervünk, hogy teológiai munkásságáról ebben az évben magyarországi és határainkon túl élő testvéreink tollából tanulmányokat hoznk lapunk hasábjain.

Szerkesztő

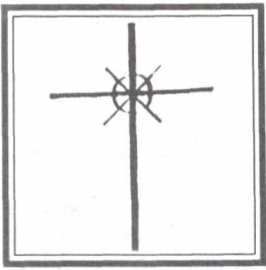
AZ EVANGÉLIKUS KÜLMISSZIÓI EGYESÜLET

Felhívja a

k ü l m i s s z i ó i m u n k á r a e l h í v a -
t o t t s á g o t é r z ő f i a t a l o k
f i g y e l m é t

arra, hogy a Finn Evangélikus Egyház vállalta egy olyan magyar evangélikus fiatal missziói munkára történő kiképzését, aki már jól tud angolul vagy németül, és szívesen megtanul finnül, mert a kb. két éves kiképzés Finnországban finnül történik.

Az előzetes jelentkezést rövid életrajzzal az Evangélikus Külmisziói Egyesület címére (1142 Bp., Rákospatak u. 9.) kell megküldeni.

Tanít az egyháztörténet

Dr. MÁNYOKI JÁNOS könyvtáros

Dömötör Ákos: A magyar protestáns exemplumok katalógusa

Bp. 1992. MTA Néprajzi Kutatóintézete (Folklór Archívum 1992/19)

A magyarországi protestáns igehirdetés irodalma új segédkönyvvel gazdagodott: Dömötör Ákos közel négy évszázad nyomtatásban megjelent református és evangélikus prédikációsköteteit dolgozta föl exemplumkatalógusában.

Bár az *exemplum* fogalmi meghatározása körül élénk disputák folynak, általában tanító céllal közölt elbeszélést értenek rajta; de a szerző azért is kerüli a példázat szót, mert ebben már biblicizmust érez (Jézus példázatai). Laikusok előtt talán megemlítendő, hogy az exemplum mindig a hagyományból származik: a prédikátor nem „költi” tanító elbeszéléseit, hanem élő szellemi örökségből meríti őket. Éppen ez a hagyományhoz kötöttség teszi az exemplumot a folklór, azon belül is a mesekutatás tárgyává.

A Dömötör Ákos által föltárt anyag 450 exemplumot tartalmaz. Előfordulási gyakoriságuk igen különböző: van olyan, amelyik egyszer, van olyan – Káin és Ábel –, amely nyolcvanszor fordul elő. (Itt említem meg, hogy a szaknyelv egy-egy előfordulási helyet egyszerűen változatnak nevez.) Tanulmányos az elbeszélésanyag csoportosítása: I. Bibliai exemplumok (70 db). II. Antik mitikus exemplumok (64 db). III. Legendák s mártírelbeszélések (30 db). IV. Mondák és mondaszerű elbeszélések: A. Ókori történeti mondaanyagok (100 db), B. Ördögbeszélések (28 db), C. Keresztyén mondák (40 db), D. Profán történeti mondák (24 db). V. Fabulák és mesék (73 db.) VI. Állattörténetek (12 db). (A felosz-

tás egészében véve jól megmutatja az elbeszélésanyag különböző rétegeit. Látnivaló azonban, hogy a bibliai exemplumok viszonylagos túlsúlyát nem a 70 típus, hanem a nagyszámú – itt nem részletezhető – változat fejezi ki.)

Az exemplumok számozása folyamatos, egytől négyszázötvenig terjed. Az egyes fejezeteken belül a címek betűrendben követik egymást. Egy-egy cím öt részből áll: rövid tartalom; a változatok leőhelye; az exemplum eredetének, fejlődésének rövid bemutatása (elbeszélésbiológia); az exemplumból származó proverbiumok (közmondások, szállóigék stb.); az idevonatkozó szakirodalom. A szoroson vett katalógust a felhasznált prédikációskötetek jegyzéke követi, ezenkívül többé bibliográfia és mutató egészítette ki a kötetet. A német nyelvű összefoglaló a tételszámokat címmel és tartalmi kivonattal közli, ezáltal az anyag az idegennyelvű olvasónak is hozzáférhető.

A bevezető tanulmány (a továbbiakban főleg erre támaszkodom) a protestáns exemplumhasználat jellegzetes vonásait ragadja meg; de azért is érdekelt bennünket, mert a néprajz és a teológia határterületén jár. Néhány megállapítása – főleg a protestantizmus didaktikus, tanító természetéről írottak – ismerős számunkra, de az indoklás újszerű, hiszen a néprajztudomány felől egészít ki régen ismert – és sűrűn hangoztatott – nézeteket. Megemlítendő, hogy a megfogalmazási mód, a szóhasználat a „klasszikus” teológia szempontjából nem mindig fogadható el. A figyelmes ol-

vasó azonban észreveszi, hogy a vitatható esetekben nem annyira gondolati, mint inkább terminológiai nehézségről van szó.

A bibliai exemplumokról szólván, a szerző beszél arról a kapcsolatról, amely köztük és a tündérmesék ill. más folklórműfajok között áll fenn. Egyfelől ugyan alapvető a különbség a mágikus világgéphez való viszonyulásban: a Bibliában a csodás anyagi boldogulásról az ember hitbeli-erkölcsi átalakulására tevődik át a hangsúly; másrészt azonban az őszövségi mitikus elbeszélésekben még erősen érezzük a mágikus világgépe örökségét; a gyöngébb fél csodaszerű gyűzelmé (Dávid és Góliát, az elrejtett erő megszerzése (Sámson és Delila), a csodálatos menekülés (Noé bárkája). Ezek az exemplumok szinte kínálták magukat a tündér- és állattmesékkel való összekapcsolásra. Ezáltal ugyan maguk is erősíthették a népi vallássság mágikus elemeit, de a kísértésnek nehéz volt ellenállni, hiszen már a szórakoztatás szándék is jelentkezett. Mégis elmondható, hogy a protestantizmus általában eléggé Igére figyelő és józan volt ahhoz, hogy a korábbi világgépe eme kövületeit az illusztráció szintjénél ne engedje följebb.

Az utóbbi gondolat – az Ige alá rendelés – valamennyi exemplumfajta felhasználásánál megfigyelhető. A didaktikus szándék a korai protestantizmusban sokszor annyira erős, hogy az egyes történeteket szétördeljük, sokatmondó fordulataikat kiemeljük. A hasonlóan minősíthető fordulatokat aztán egy-

más mellé sorakoztatják és exemplumláncokat alkotnak. Egy-egy személy jó- vagy rossz cselekedetei füzérszerűen sorakoznak föl, az irodalmiságnak ugyan kárára, de a tanításnak előnyére. Az antik világ hősei közül azért is emlegették sűrűn Nagy Sándort, mert számos jó- és gonosztettéből viszonylag egyszerű volt használható exemplumláncot alkotni.

Ugyancsak az antik tárgyú exemplumoknál gyakori, hogy hőseiket mintegy „kibillentik” megszokott viszonyaik közül. Az ilyen exemplumok kedvelése talán összefüggött a forgandó szerencse és a vanitátum vanitas népszerű gondolatával, de azért itt többről van szó: miként viselkedik egy ember kenyérszerhelyzetben ill. nem az ő formátumára szabott szerepben? Ez a kérdés foglalkoztatta eleinket, akik jó ösztönrel érezték meg, hogy a rendkívüli helyzet gyakran sűrűtten mutatja meg az ember hitbeli-erkölcsi minőségét: vonzó, vagy elrettentő példákat mutat.

A szentek legendáiról és a mártírológiáról írottaknak talán egy többlet-időszerűsége is van. Megnyugtató azt látnunk, hogy a szentekkel kapcsolatos protestáns álláspont következetesnek mondható. Ezt a következetességet azért is hangsúlyozom, mert az idevonatkozó exemplumok többsége a protestantizmus leharciasabb, 16–17. századi korszakából származik, korrumpáltságra tehát nemigen gondolhatunk. A prédikátorok gyakran elítélték a szentek alakjára tapadó mágikus képzeteket, de hitüket, helyállásukat mélyen becsülték. Ebben az összefüggésben a szent olyan tiszteletreméltó hitbeli ősrünké válhat, akinek példáját –

lelki épülésünkre – joggal idézhetjük; vallásos kultuszban azonban nem részesítjük, mert az isteni és az emberi közti minőségi különbség – aminek feszültsége csak a testet öltött Krisztusban alakul át – ezt nem teszi lehetővé számunkra. Amikor a régi protestantizmus a szentekben „csupán” embereket látott, egyszersmind visszaadta őket a társadalomnak, főlzabadítván őket a kultikus tárgy szerepéből. (Más kérdés az, hogy az új látásmóddal már adva volt a szentek háttérbeszorulásának lehetősége; mert a példakép kiválasztása végülis emberi döntéssel múlik, míg a kultikus tárgy egy bizonyos védettségi állapotában van.)

Magától értődő, hogy a mágikus örökség elhalványulása esetenként évszázados folyamatként figyelhető meg. Ilyen szempontból rendkívül tanulságos a Polükarposz-exemplum felhasználási módja. A 17. század elejéig a prédikátorok megtartották a középkori örökséget: a püspök előrelátja bekövetkező halálát; nem égetik meg a máglya lángjai; vére eloltja a tüzet; halála után teste csodálatosan finom illatot áraszt. A 17. század folyamán a jellegzetes legendamotívumok mindinkább elmaradnak: a csodás elemekkel tarkított legendából a bátor hitvalló alakja marad meg. Így a Polükarposz-exemplum változatainak alakulása tipikusnak mondható. Másrészt az sem meglepő, hogy bibliai exemplumok esetében a csodás elemek elhagyása kevésbé, vagy nem is figyelhető meg. A Szentíárs – mint a protestáns hit zsinórmértéke – megkülönböztetett helyzetben volt. Igazolható ellenben, hogy a bibliai szöveg tiszteletbentartásával, de a

hitbeli-erkölcsi lényeg kerül itt is a középpontba.

A mondák és mondaszerű elbeszélések egyéb fajtáiról talán nem is kell szólnunk: egy rövid ismertetés keretében csak önisméltésekig jutnánk. Arra sincs mód, hogy a fontosabb exemplumok vagy legalább exemplumfajták sűrűsödését és megritkulását figyelemmel kísérjük. Erdemes lenne összevetéseket végezni egy katolikus katalógussal is, ilyen azonban Magyarországon még nincs. Számunkra talán az a döntő, hogy őseink bibliahasználatára nézve komoly támaszt jelent Dömötör Ákos munkája. Ennek bizonyítására álljon itt néhány szám: a katalógus 450 exemplum 2100 változatát tartalmazza. Az anyag szűk fele – 1007 – bibliai exemplum-változat: 739 az Ószövetségből, 268 pedig az Újszövetségből származik. Láthatóan tetemes anyag, amely szinte kínálja magát a további, akár kifejezetten teológiatörténeti kutatásoknak

Végül azt a véleményt is megkockáztatom, hogy a mai ember számára nem egyértelműen lelkesítő a katalógus. Ugy érezheti, hogy egy óriási szóbeli kultúra préselt virágát tartja a kezében: márpedig a preparátumban mindig van valami lehangoló. Igényesebb lelkészek megpróbálkozhatnak ugyan az exemplumok fölhasználásával, de műveltségünk (?) annyira megváltozott, hogy az ilyen kezdeményezés székségekben esetleges marad. Mégis kézbe kell vennünk a kötetet, elsősorban azért, mert elődeink gondolkodásmódját emberközelbe hozza. Ez pedig önmagában is megindokolja, miért nem hagyhatjuk meg a gyűjteményt a filológusok ragadományának.

THIERING ETELKA tanárnő:

Így is lehet!

Két nép és kultúra közeledése egymáshoz

– Német és francia tanárok együttműködése a Saar-vidéken –

1990. szeptember 3. és 1991. február 28. között hat hónapot töltöttem a Saar-vidéken a Bundesverwaltungsamt ösztöndíjasaként. Budapesti középiskolai német szaktanácsadói munkám folytán kaptam ezt a lehetőséget. A nemzetközi tanfolyam Németország négy különböző vidékén négy városban 2-2 résztvevővel zajlott le. Én Saarbrückenbe kerültem.

Őszintén szólva csak a legáltalánosabb dolgokat tudtam erről a

vidékről, elsősorban a történelmi múlt eseményeit. Így még nagyobb érdeklődéssel mentem.

A Saar-vidék az egyesülés után is Németország legkisebb szövetségi állama. Lakosainak száma alig több egy milliónál, területe 2569 négyzetkilométer. Saarbrückenben, a fővárosban (és egyben határvárosban) 184.000 lakos él. Nem egy helyen az utca egyik fele német, a másik fele francia, ill. az utca két oldala két különböző állam (Néme-

tország, Franciaország) területén fekszik.

Történelme egészen egyedülálló. Csupán egyetlen példa: népszavazás alapján, csak 1957-ben lett Németország teljes jogú tagja. Számos felelős beosztásban dolgozó emberrel volt alkalmam beszélni. Szinte mindannyian hangsúlyozták, hogy gazdasági téren még nem tudták behozni a többi szövetségi államot. Földrajzi helyzete és évszázados történelmi múltja alapján lés

zi összekötő szerepet vállalhat. A francia-német kapcsolatok kifejezetten elsődlegesek. A széleskörű politikai-gazdasági-kulturális-tudományos kapcsolatok és a szoros együttműködés Németország és Franciaország határmenti területein nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy az évszázados ellentétek mind jobban oldódjanak az emberek tudatában is. Mindenütt kézzelfogható a két nemzet közeledése egymáshoz. Sőt még ez is kitágul. A Saar-vidék az ún. Saar-Lor-Lux (Saarland-Lothringen-Luxemburg) egyik egysége. A naponta jelentkező Saar-Lor-Lux rádióműsörtől az időjárásjelentésig, az élet minden területén egyre szorosabbá és természetesebbé válik az együttműködés. A határok körülbelül 10 éve egészen nyitottak. A Saar-vidéken ezt mondják: A Saar-vidék Európa szíve. Ebbe a környezetbe csöppentem bele.

Célom az volt, hogy minél jobban megismerkedjek az iskolarendszerrel (ezen belül elsősorban a gimnázium lehetőségeivel és munkájával). Mindent lehetőleg legszélesebb összefüggésében igyekeztem megismerni, hiszen semmit sem ér egyetlen tantárgy vagy csak az idegennyelv oktatásának ismerete, ha az iskolarendszert, a tanárok helyzetét, a nevelés és az oktatás tartalmát és egységét, a külső társadalmi elvárásokat nem vesszük figyelembe.

A tekintélyt nem tisztelő nevelés áll a központban (anti-autoritäre Erziehung). A „Soha többé háborút német földről” döntően befolyásolja az iskolai nevelést, a tananyag eszmeiségét. Néhány nevelési cél: Háborúellenes, hangsúlyozottan békére nevelés; a másik emberrel való kulturált vitatkozás képességének kifejlesztése, a másként gondolkodó elfogadására, toleranciára nevelés; a problémamegoldás képességének kifejlesztése, a mindennapi élet problémáinak megoldását is értve ezalatt. Fontos helyet kap a környezetbarát, a környezetet kímélő, a környezetvédelmet segítő, a terek életvitelt mint életformát elfogadó életre nevelés. Ezt a munkát számos állami (össznémet) és a Saar-vidéken megjelenő módszertani kiadvány, évtizedes múltra visszatekintő – a tanári könyvtárban több példányban meglevő – színes folyóirat, minden tantárgy lehetőségeit célszerűen kihasználó és a konkrét tananyagba beépíthető kiegészítő anyag segíti.

Ebbe az összefüggésbe kell behelyezni az iskolarendszer Saar-vidéki sajátosságait. Minden német szövetségi állam kulturális téren önálló, csak a legfontosabb dolgokat szabályozzák össznémet szinten. A földrajzi és a történelmi háttérhelyzet természetesen az iskolarendszerben is jelentős szerepet kap. Az iskolában használt tankönyvek (földrajz, környezetismeret többek között) részletesen foglalkoznak a Saar-vidékkel. Az általában megismert emberek nagyon kötődnek hazájukhoz.

Franciaország közelsége fontos motiváció a francia nyelv szempontjából mind a tanár, mind a diák számára. Szinte kivétel nélkül minden iskolában a francia az első idegennyelv. (Gimnáziumban három nyelvet tanulnak a diákok.) Gyakorlatilag minden iskolának van évtizedes hagyományú kapcsolata francia iskolával. Cserelátogatás, nyelvtanulás, a népek közötti megértésre nevelés. Mindez zökkenőmentes.

Már ottléteimkor is, de hazajövetelem óta egyre inkább érzem, hogy mennyire fontos és egyedül tapasztalatokat szereztem. Élményeim talán legfontosabbja az volt, hogy életközélemből tapasztalhattam meg, hogy az emberi, emberséges (keresztyéni) hozzáállás mennyire elősegítheti napjainkban két sok-sok konfliktussal, ellenségeskedéssel, háborúskodással terhelt múltú nemzet egymáshoz közeledését, a jó kapcsolatok kialakítását vagy a régi kapcsolatok újrafelélését az élet minden területén. Ennek kell tudatában lennie minden felelős embernek, különösen az iskolarendszer irányítóinak, tudva azt, hogy az iskolának döntő szerepe van a jövő nemzedék nevelésében.

Német és francia tanárok együttműködése a határ két oldalán

Emlékezetes élményem volt a német franciatanárok és a francia némettanárok, tehát a két szomszédos nép tanárainak pedagógiai együttműködése. Ennek a központja és koordinálása éppen a Saar-vidéken van, amelyet történelme is predestinál erre a szerepre. Személyes élményeim alapján hárommat szeretnék kiemelni.

1. Minden év október elején Saarbrückenben tartják meg azt a két-háromnapos pedagógiai eligazítást, amelynek keretében a francia nyelvi (anyanyelvű) asszisztenseket készítik fel egy éves iskolai mun-

kájukra. A pedagógiai-módszertani eligazítást és gyakorlatot a francia szakos tanárjelöltek vezetőtanárai tartják. Ezek az asszisztensek különböző szakos, francia egyetemi hallgatók, többségük nem készülő pedagóguspályára. Egy tanítási év folyamán Németország egész területén (1990. októberében az addigi NSZK-t kell ez alatt érteni) anyanyelvük oktatásában segítenek. Nem felelős tanárként dolgoznak, nem osztályoznak. Társalgást, országismeretet tanítanak, nyelvi készségeket aktivizálnak, színjátszókört vezetnek. Igen sok segítséget tudnak adni a nem anyanyelvű francia szakos tanárnak. Iskolai munkájuk mellett maguk is közelről megismerik a német iskolarendszert, pedagógiai tapasztalatot és emberismeretet szereznek. Az órán és az iskolai munkán kívül, a mindennapi életben gyakorolhatják a német nyelvet, közvetlen közelről megismerhetik a német kultúrát, a német életformát az adott helyen. Ez a fajta német-francia együttműködés már évtizedek óta természetes és magátólértetődő.

A német iskolarendszerbe való bevezetésük, alapvető pedagógiai és módszertani eligazításuk, a velük szemben állított követelmények, jogaik és kötelességeik ismeretése, a különböző iskolatípusokba való beilleszkedés három évtizedes tapasztalatainak átadása, annak módja, hangulata már önmagában is pedagógiai értéket képvisel és jól felkészít egy másik országban való felelősségteljes munkára.

2. A német és a francia iskolarendszerben sajátos helyet foglal el néhány kéttannyelvű gimnázium. Kérésre lehetővé tették, hogy megismerkedhessek ezzel az egészen speciális státusú gimnáziummal is. Mai formájában 1961. óta működik a Deutsch-Französisches Gymnasium Saarbrückenben. (Német-francia tanítási nyelvű gimnázium)

Több napot töltöttem a gimnáziumban. Részt vettem egy nagy iskolai rendezvényen és egy tanulmányi kiránduláson. Sok különböző órát láttam, több német, ill. francia anyanyelvű tanárral és felsős diákkal beszéltem. Többször az órán látottakat is megbeszélhettem a tanárral. A gimnázium német tagozatának igazgatója előzékenyen és részletesen válaszolt kérdéseimre. Számos anyagot, dokumentumot, az iskola munkáját segítő-értékelő ismertetőt, német és francia nyelvű feladatokat, érettségi dolgo-

zatokat is kaptam. Nagyon sok hasznos információt találtam az ajándékba kapott ünnepi Évkönyvben, amelyet az iskola 25 éves fennállásának jubileumán, 1986-ban adtak ki.

A gimnázium speciális szerepe és jelentősége abban áll, hogy a tananyag és annak belső tartalma, az ún. „partneryelv” intenzív oktatása segítségével, és főleg meghatározott tantárgyak integrált oktatásával lényegesen hozzájárul a népek közötti megértés és barátság elmélyítéséhez. (Az integrált oktatás azt jelenti, hogy a német és a francia állampolgárságú és anyanyelvű diákok közös órán, azonos tankönyvből, azonos követelmények szerint tanulnak.) Az iskola jelentőségét így fogalmazza meg Hans Jürgen Koebnick, Saarbrücken főpolgármestere: „Ma a Saarbrückenben levő kéttannyelvű iskola a német és a francia nép közötti barátság szimbólumaként az országhatárokon túl is jól ismert. Ebben az iskolában mind a két nép gyermekei és ifjai kétnyelvű, közös nevelésben részesülnek – létezik-e ennél jobb befektetés, ha Európa jövőjére gondolunk?” (1986. júniusában, Évkönyv, 13. o.)

Mindkét nyelv a kapcsolatteremtés eszköze is, hiszen az iskolában német és francia anyanyelvű tanárok tanítanak, német és francia anyanyelvű diákok tanulnak. Az iskola mindennapi életében egyenértékű mind a két nyelv. A világ legtermészetesebb dolga, hogy mindegyik tanár tudja valamennyire a másik kolléga anyanyelvét, a diákok is állandóan használják egymás között a másik nyelvet. Ezt a kétnyelvűséget magam is átéltem, amikor októberben tanulmányi kirándulás keretében engem is elvittek külön busszal a frankfurti könyvkiállításra és vásárra. (Egyedül nem is jutottam volna el oda.) Lenyűgöző volt, amit ott láttam néhány óra alatt. De nem kevésbé volt lenyűgöző a busz „kétnyelvűsége” sem.

A német és döntő többségben francia állampolgárságú, a határ közvetlen közelében élő diákok mindennapi életét nemcsak az iskolában, hanem az otthoni környezetben is áthatja a másik néppel való együttélés, egymás megértése és elfogadása. A diákok 50%-a „pendlizik”, azaz naponta Franciaországból jár be az iskolába külön autóbusszal, menetrendszerinti vonattal, a két határvárosban levő tömegközlekedési eszközökkel. Né-

melyiküket szüleik rendszeresen személyautón viszik az iskolába.

A tantestületben együtt vannak a német és a francia tanárok. Mindegyiküknek azonosak a jogai és a köteleiségeik. A francia tanárok 3-5 évig tanítanak itt, saját országuk küldi őket. A gimnázium francia tagozatának külön igazgatója van (directeur adjoint). Annak ellenére, hogy a német és a francia iskolarendszerben, a tananyagban, az értékelő-, osztályozó- és vizsgarendszerben igen nagy eltérések vannak, mégis sikerült közös nevezőre jutni e tekintetben.

Az ún. Sekundarstufe I. éveiben (5-10 osztály, 10–16. életév) közös tantervek szerint tanítanak. A német iskolák tanterveihez képest nem jelentős az eltérés, így mindkét irányban lehetséges az iskola-változtatás. Az ún. Sekundarstufe II. éveiben (11-13. osztály, 17–19. életév) is közös tanterv szerint tanítanak. Mindkét nemzet diákjai azonos feltételek mellett kerülnek át a következő osztályba. Bizonyos tantárgyakat integráltan tanítanak. A diákokat az „Európa-iskolákban” megszokott pontskálával (1-10 pont) értékelik.

Nem érdektelen, hogy milyen tárgyakat tanítanak integráltan, hiszen ezek a tárgyak a közös tanóra és tankönyv segítségével különösképpen is elősegítik a két nemzeti kultúra kölcsönös egymásba-fonódását. A német vagy/és francia oktatási nyelvet, valamint az integrált oktatás tantárgyait és azok időtartamát pedagógiai és didaktikai elvek szerint határozzák meg. Integráltan tanítják a következő tárgyakat: történelem, földrajz, Szociálkunde (kb. társadalmi, állami, politikai ismeretek), biológia, zene, művészet(i alapismeretek), sport.

Az integrált oktatás, az értékelő-, osztályozó- és vizsgarendszer egymásnak megfeleltetése és ebből következő egyenértékűsége tehát biztosítja a kétnyelvű érettségi nagy értékét, ilyen módon e kéttannyelvű iskolatípus létjogosultságát is. Mindez nem kis mértékben a két nemzet tanárainak szoros és kollegiális együttműködésének is köszönhető. A gimnáziumnak nagyon jó híre van. Igen nehéz bejutni az iskolába.

„A német-francia érettségi bizonyítvány minden jogot biztosít tulajdonosának, amelyet a Német Szövetségi Köztársaságból a német érettségi, valamint Franciaországból a francia érettségi bizonyítvány

ad. A Német–Francia Gimnáziumban érettségizett diáknak Franciaországban nem kell nyelvvizsgát tennie, és 1982. január 1. óta mentes az előzetes beiratkozás alól („preinscription”), azaz közvetlenül beiratkozhat az egyetemre. (Idézet a gimnáziumot ismertető szórólapról.)

Az integrált oktatás alapelvei megfontolt politikai mérlegelés következménye. „Az oktatáspolitikusok azon nemzedékének, akik iskolánk létrejöttét meghatározták, a II. világháborúban fájdalmas módon kellett megtapasztalnia, hogy zsákutcába vezetett az ifjúság egyoldalú nacionalista nevelése, a felsőbbrendűség tudata és önmaga becsapása, a hamis ellenségkép és a faji felsőbbrendűség tudata. Ezen politikusok helyesen ismerték fel, hogy az olyan történelemoktatás, amely a (saját) nemzeti értékek megőrzését és másokra erőltetését tartotta a történelemszemlélet legfőbb kritériumának, a végzetes történelmi fejlődés egyik felelőse volt. Ezért volt fontos, hogy a történelemtanítás nemzeteket összekapcsoló feladatát hangsúlyozzuk. Németországban és Franciaországban e cél érdekében először a történelemkönyveket »méregtelenítették« a szomszéd ország ábrázolása tekintetében.” (Évkönyv, 87-88. oldal)

3. Talán legmélyebb hatással az a néhány napig tartó pedagógiai munka volt rám, amelyen magam is részt vehettem. Ez a Saar-vidéki franciatanárok és a határon túli, tehát francia iskolákban tanító némettanárok közös munkája volt. A Saar-vidék legfontosabb Tanárto-vábbképző Intézete (Landesinstitut für Pädagogik und Medien) szervezte. 1990. november elején egymást előtte szinte egyáltalán nem ismerő, a határtól kb. 50 kilométeres körzetben lakó és tanító 16 német franciatanár és francia némettanár volt együtt egy kis határmenti településen, francia területen. (Freyning-Merlebach, Lotharingia). A németek naponta mentek át Németországból. (Engem egyikük vitt oda, ill. haza Saarbrückenbe.)

Hétfő reggel 2-3 órás irányított közös munkával ismerkedtünk össze. A munka nyelve francia volt, de (rám való tekintettel) többször németre fordították a szót. A közös munka célja az volt, hogy egy egymás országaiban német és francia órákon eredményesen használható, a határvidékeken élő német

és francia családok lakáskörülme-
nyeit, a lakás berendezésének sa-
játosságait bemutató riportfilm ké-
szüljön el videón. A filmhez szak-
mai szempontokat figyelembe vé-
ve, a tanítási órákon való felhasz-
náláshoz segítséget nyújtó módszer-
tani javaslatokat kellett készíteni.
Lényeges volt, hogy az elkészült
anyag az idegennyelv-tanítás lehe-
tőségeit figyelembe véve
interkulturális ismereteket adjon, és
hozzájáruljon a szomszéd nép me-
gismeréséhez, egymás kulturális kül-
önségeinek értékeléséhez, megér-
téséhez.

Ezt a munkát olyan felkészül-
ten, tudatosan készítette elő és irá-
nyította a felelős német vezető –
pszichológiai és módszertani ismer-
etek célszerű felhasználásával –,
hogy az első nap reggelén (hétfőn)
egymást gyakorlatilag nem ismerő
és a riportfilm elkészítéséhez szük-
séges szakmai ismeretekkel nem
rendelkező kollégák péntek délu-
tánra összekötő szöveggel ellátott
nyers filmet készítettek. A munka
során naponta minimum kétszer
léptem át a német-francia határt,
de előfordult, hogy nyolcszor is. (A
film elkészítésének szakmai irányí-
tását egy olyan német állampolgár-
ságú kolléga irányította, aki fran-
cia területen, a határtól kb. ötszáz
méterre lakik, francia rendszámú
autóval jár be naponta német te-
rületen levő munkahelyére; felesé-
ge pedig német rendszámú autóval
jár német területen levő munkahe-
lyére.) Egy következő munkafázis-
ban készült el a film végleges vál-
tozata, amikor már itthon voltam
Magyarországon.

A Pedagógiai Intézet további
tervei szerint még több, hasonló cé-
lú és szervezésű közös munka kö-
vette e fent említettet. A közös
cél érdekében végzett közös mun-
ka nagyon fontos, de még fonto-
sabbnak érzem, hogy a határ kö-
zelében élő francia és német taná-
rok személyes kapcsolatba kerül-
nek egymással.

Ez az öt nap ösztöndíjas időm
egyik legszebb élménye lett. Saját
magam éltem át, hogy két olyan
nemzet fiait, mint a német és a
francia, akik az évszázadok során
olyan sokszor lettek egymás riváli-
sai, egymással oly sok háborút vív-
tak, éppen a történelemben legvív-
tatottabb területeken, a még fen-
nálló ellentétek ellenére is békésen,
barátságban, hasznosan tudnak
együttműködni. A hat hónap alatt
egyetlenegyszer sem tapasztaltam
német tanárok között olyan felsza-

badult légkört, mint ott. (Az is igaz,
hogy ezt a munkát – bár az egé-
szén konkrét cél ismerete nélkül –
mindenki önként vállalta, és ez a
változtatás munka nem az iskolai
mindennapok megszokott tényke-
dése volt.) Gondoljunk csak a Saar-
vidék és Elzasz-Lotharingia viharos
történelmi múltjára, évszázados
konfliktusaira, amelyek még ma
sem múltak el nyom nélkül egyik
oldalon sem!

Modellérték: Így is lehet

A fent említett példás együtt-
működés a Saar-vidéken a neve-
lésben és oktatásban előremutató
példája lehet annak, hogy egy ha-
tármenti terület földrajzi és törté-
nelmi adottságait felhasználva, hoz-
zájáruljon a népek közötti egyetér-
téshez egy olyan területen, ahol az
ellentétekből kialakult különbsé-
geknek nagyon mély gyökere van.
Egészen kézzelfoghatóan érzékel-
hető minden területen a német és
a francia nép közeledése egymás-
hoz. Azt hiszem, ez a konkrét tény
is reményt kelthet, hogy bizhatunk
egy olyan jövőben, amikor külön-
böző hagyományú és életformájú
nemzetek békében élhetnek, köl-
csönösen tiszteletben tartva egymás
értékeit.

Napjainkban, amikor sajnos kö-

zelebbi és távolabbi környezetünk-
ben rosszul vagy egyáltalán nem
megoldott régi konfliktusok, a tü-
relmetlenség és az elvakultság, a
szűken értelmezett nemzeti érde-
kek, a nacionalizmus szörnyű és vé-
res háborúba taszíthat évszázadok
óta egymás mellett élő népeket és
nemzeteket, – mindannyiunk leg-
hőbb vágya a tartós béke. Az is-
kolának jelentős mértékben hozzá
kell járulnia ehhez ember és jelle-
met formáló eszközeivel. „A XX.
század végén a nemzeti állam mind
kevésbé van abban a helyzetben,
hogy állampolgárai életfeltételeit
döntő mértékben egyedül biztosít-
sa. Az egész világot fenyegető
atomkatasztrófa és környezetünk
egyetemes veszélyeztetettsége szo-
rításában újra világossá vált, hogy
a nemzeti állam döntési és cselek-
vési stratégiája már hatástalan és
ezért idejétmúlt. Ennek a felismer-
ésnek az oktatásügyre való alkalm-
mazása törvényszerű, és egy szoro-
sabb nemzetközi együttműködés
szükségességét indokolja meg,
amelynek az a célja, hogy olyan
gondolkodásmódra és emberi hoz-
záállásra neveljen, amely majd ké-
pes lesz a sokoldalú és egyetemes
veszélyek megoldására.” (Évkönyv,
90. oldal.) Egy vonzó jövő víziója
az egész világon élő népek és nem-
zetek számára...

Temetési igehirdetés

A soproni Teológia egykori orvosának asszonylánya, M.A.-né Sch. E., 73 éves, 46 éve
házas, férj, négy leánygyermek, széles rokoni kör. Kora ifjúságától rendszeres bibliaolvasó,
hívó lélek. Kiegyensúlyozott családi élet, Sopron, evangélikus temető, hagyományos. 1993
április 23. Hosszú betegség után, kerek tíz évig *beszédképtelen* agyérgörcs folytán, de szel-
lemileg friss.

„Légy hű mindhalálig”
Jel 2,10

Sokáig gondolkoztam, melyik bib-
liai Ige szólaljon meg koporsója mel-
lett. Ez volt a legkézenfekvőbb, hi-
szén életében voltak jelentős esemé-
nyek, amikor ezt a biztatást kapta, s
esküvőjén egy emlékkönyvi bejegyzés
is szívére helyezte ezt a mondatot,
amelyik nem hiába került gyászjelen-
tésének mottójául. Vagy idézhettem
volna a szövegből a reá, egész életé-
re, annak tartalmára oly jellemző részt
a „szeretet himnuszából”: a szeretet
mindent elfedez, mindent hiszen, min-
dent remél, mindent eltűr, a szeretet
soha el nem fogy. Szólhatnék arról,
hogy nem csak az ő élete tartalma
volt ez, de ittmaradt szerettei gyász-
ában is intő tartóerő. Vagy választ-
hattam volna a Zsolt 91,2,4-ből mind-
nyájátok vigasztalására: „oltalmam és
váram az én Istenem, akiben bízom.
Szárnyai alatt találsz oltalmat, paizs és
páncél az ő hűsége” Vagy vitába
szállhatnék a gyászjelentés gyönyörűn
választott aranyjánosi mondatával: „a

lélek él, találkoznak!” S mondhat-
nám, koriggáljuk; „a lélek él, együtt
vagyunk!” – s idézhetném hozzá Ju-
hász Gyula sorait: „nem múlnak el ők,
akik szívünkben élnek, (hiába szállnak
árnyak, álmok, évek,) ők itt marad-
nak bennünk csöndesen még.” Igen,
együtt vagyunk!

Naplójának néhány megrendítően
szép oldalát olvashattam, s bizony
mondom, nincs az a lelki ember, teo-
ológus, lelkész, vagy professzor, aki
versenyre kelhetne vele az élet egyes
aktuális esetére általa választott Igék
alkalmazásában, mint ő tette. Így hát
csak egyetlen szót idéznék, amiben őt
– úgy érzem – teljes valójában meg-
idézem: hűség... hűség...

És csatolom hozzá halála napjának
bibliaolvasó útmutató szerinti igéjét.
„Hű az Isten, aki elhívott titeket az ő
Fiával, Jézus Krisztussal, a mi Urunk-
kal való közösségre.” (1Kor 1,9).

Az ő Igéjének „mindhalálig” sza-
va töretlen folyamatot, megszakítás
nélküli, múltat-jelent-jövőt összekötő

(Folytatás a 235. oldalon)

A teológia szomszédságában

SAJTÓKÖZLEMÉNY

„Megújuló egyház a megújuló társadalomban” címmel rendezte a Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom – Pax Romana (München), a Katolikus Továbbképző Intézet (Szombathely) és a Magyar Pax Romana Fórum (Budapest) a Katolikus Mérnökök, Agronómusok és Közgazdászok Nemzetközi Társaságával (SIIAEC, Párizs) együtt 1993. április 12. és 18. között Vépén és Szombathelyen a 35. Magyar Pax Romana Kongresszust. A magyarországi, a kisebbségi sorban és a szórványban élő magyarokon kívül Nagy-Britanniától Kazahsztánig 23 országból több mint négyszázan jöttek össze, köztük angolok, baszkok, csehek, franciák, lengyelek, németek, olaszok, osztrákok, románok, spanyolok, szlovákok és szlovénok.

A NYILATKOZATBÓL

Az emberek közti kommunikáció javítása egyházunknak is küldetése. Ehhez hozzátartozik, hogy a társadalomban és az egyházban az újjáépítés törekvők és a hagyományőrzők tanúsítsanak egymás iránt megértést, amire a kongresszus is törekedett. Jellemezze mindíg a kommunikációt a tárgyesség, a nyíltság és az őszinteség. Legyen biztosítva mindenhol a nemzeti kisebbségek – így a szórványok – egyenjogúsága, beleértve az anyanyelven folyó vallásgyakorlást. Szükséges továbbá, hogy egyházunk igehirdetésében és tanításában a mai ember, főleg a jövőendő nemzedék számára érthető nyelven, hitelesen és önkritikusan keresse a választ korunk nagy kérdéseire, minden jóakarató emberrel együtt. Apolja az egyházon belül is a testvéri párbeszédet, mélyítse el a nyilvánosságot, teret adva a kritikának, és a lehető legnagyobb mértékben mozgítsa elő a civilek felelősségvállalását. Az egyház és állam kapcsolatát illetően kívánatos a jó viszony, de ez nyilván nem jelenti azt, hogy az egyház a világi hatalom erejével próbálja a maga krisztusi küldetését megvalósítani. A kongresszus résztvevői ebben a szellemben törekednek a magyar társadalom és egyház szükséges megújítására.

Dr. ANDORKA RUDOLFF:

Értelmiség és vallás*

A Magyarországon igen jó színvonalú és részletes vallásszociológiai vizsgálatokból¹ tudjuk, hogy 1978 után a szekularizációs tendencia megfordult: addig egyre kevesebben (1978-ban már csak 38 százalék) mondta magáról, hogy vallásos, ezt követően a magukat vallásosként definiáló felnőttek aránya elkezdett növekedni és 1990 körül elérte a nagyjából 50 százalékot. Az utóbbiaknak azonban csak kisebb része tekinthető „egyháziasan” vallásosnak, mert csupán 16 százalék mondta magáról, hogy „az egyház tanítása szerint” vallásos és csak 19 százalék megy el legalább havonta egyszer templomba. A többiekéről, a „maguk módján” vallásosokról azt állíthatjuk, hogy nyitottak a vallás iránt, érdeklődnek az egyházak tanítása iránt, készek a vallás által az alapvető életkérdésekre adott válaszokat elfogadni, erkölcsi útmutatást követni. Az 1978 utáni fordulat minden demográfiai és társadalmi csoportban bekövetkezett, a legnagyobb változást azonban a korábban leginkább szekularizált csoportban, a nagyvárosi felsőfokú végzettségű fiatalok körében látjuk.

Ezt a helyzetet az egyházakkal, a vallásos emberekkel szembeni nagy kihívásként értelmezhetjük: megvan a lehetőség arra, hogy a magyar társadalom egészében, különösképpen a fiatal értelmiségben nagyobb hatása legyen a vallásnak, de egyáltalán nem biztos, hogy a keresztény egyházak (és az izraelita közösség, amely lényegében teljesen hasonló kihívással néz szembe) meg fognak tudni felelni ennek a feladatnak. Előadásomban néhány feltétellel foglalkozom, amelynek teljesítése szerintem szükséges ahhoz, hogy a vallásnak nagyobb hatása legyen a magyar értelmiség (akiket a felsőfokú végzettségű felnőttekként definiálok) gondolkodására és tevékenységére.

1. Az első feltételt a tradíciók és modernitás, a fundamentalizmus és liberalizmus, az érzelmi és racionális vallásosság fogalompárokka lehet körülírni. Mindegyik em-

lített fogalom meglehetősen elmosódott és többféle értelemben használják. Különösképpen érvényes ez a liberalizmusra, ezért azt mindenképpen definiálnom kell. A liberalizmus alapvető értékei: a szabadság, az egyes ember méltósága, a tolerancia. Walter von Loevenich² a teológiai liberalizmus értékei között az egyéni gondolkodást és felelősséget, a tudományok iránti nyitottságot és a kritikai szellemet említi.

A szociológus számára teljesen érthető, hogy az elmúlt évtizedekben, amelyeket a következőkben a totalitárius-autoritárius rendszer³ korszakának fogok nevezni, a magyarországi egyházak ragaszkodtak a hagyományokhoz, a hittételek legszigorúbb megfogalmazásához, a vallás érzelmi megalapozottságához. Minden elnyomott, védekezni kényszerülő közösség így szokott viselkedni.

A rendszerváltás után azonban ennek a magatartásnak folytatódása azzal fenyeget, hogy a vallás hatása összezsugorodik a hagyományokhoz ragaszkodók egyre kisebb csoportjára, intellektuális gettóba szorul. Ha a magyar társadalom nagyobb részét, különösen ha a fiatal értelmiséget meg akarjuk nyerni, akkor arra van szükség, hogy a vallás tanításait a mai magyar társadalmi helyzetben felvetődő konkrét kérdések figyelembe vételével újra megfogalmazzuk. Emlékeztetnék arra, hogy ezt tette Pál apostol, Ágoston, Aquinói Tamás, Luther Márton, és ezt teszik a 20. század második felének nyugati teológusai is. Nem zárkozhatunk el előlük. Nem utasíthatjuk el sommásan a liberalizmus értékeit sem, mert a náciizmus és a marxizmus-leninizmus intellektuális összeomlása után, továbbá látva azt, hogy a sovinizmus milyen szörnyűségekhez vezetett, a liberális értékek (amelyek az izraelita vallásnak és a kereszténységnek alapértékei közé tartoznak) „maradtak állva”.

2. A második feltételt az engedelmisségi etika és a szituációs etika fogalompárja segítségével tudom körülírni. Az engedelmisségi etikát Dorothee Sölle⁴, az auschwitzi

* A 35. Magyar Pax Romana Kongresszuson tartott előadás erősen rövidített és a Lelkipásztor számára átdolgozott változata.

haláltábor egyik parancsnokának, Rudolf Hössnek a visszaemlékezésével szemlélteti: Höss szülei szigorúan vallásos szellemben nevelték, papnak szánták, arra tanították, hogy az engedelmeség a legfőbb erény, az engedelmeség a szülőknek, tanároknak, papoknak, feljebbvalóknak, pontosan megfogalmazott viselkedési szabályoknak. Ebben az engedelmisségi etikában az embernek nem kell, sőt nem szabad azon gondolkoznia, hogy a kapott parancs, az adott szabály a konkrét helyzetben megegyezik-e azzal a viselkedéssel, amely Jézus alapvető tanításaiból, például a két nagy parancsolatból következik.

Erthető, hogy a magyarországi egyházak a totalitáriánus-autoritáriánus rendszerben igyekeztek ragaszkodni a konkrét erkölcsi szabályokhoz, azok engedelmes követéséhez. A marxizmus-leninizmus – és előtte a náciizmus – ugyanis le akarta ezt az erkölcsöt rombolni és helyére egy olyan új erkölcsöt próbált állítani, amely szerint erkölcsileg jó az, ami a forradalom, a mozgalom, a párt érdekeit szolgálja. Duczynska Ilona, a Magyar Kommunista Párt egyik alapítója írta későbbi visszaemlékezéseiben⁵, hogy a magyar párt egyik legkiemelkedőbb teoretikusa (feltehetően Lukács György) azt állította, hogy „a kommunista etika legfőbb kötelességé teszi annak elfogadását, hogy a forradalom vagy a párt érdekében rosszat is kell tenni”. (Tudjuk, Lukács György 1919-ben nyolc vöröskatonát kivégeztetett, mert megfutottak a tulnyomó erőben lévő ellenséggel szemben.)

Természetesen minden korban és társadalomban egyszerűbb az engedelmisségi etika szerint élni, például a szexuális vagy párkapcsolati etikában bizonyos nagyon egyszerű és egyértelmű szabályokat követni, mint az adott helyzetben megpróbálni mérlegelni, hogy mit kíván a Jézus által megfogalmazott szeretetparancsolat. Mégis azt gondolom, hogy az alapvető jézusi tanításoknak az adott situációra alkalmazásából következő etika sokkal igazabb és ezért sokkal vonzóbb a mai magyar társadalomnak a vallás iránt nyitott tagjai, különösen az értelmiségiek számára.

3. Ahhoz, hogy az egyházak tanításai vonzóak legyenek az irántuk nyitottak számára, az egyházaknak azt kell hangsúlyozniuk, ami tanításukban közös, vagyis az ökumenizmusnak erősödnie kell. A hitviták nyilvánvalóan elriasztanak mindenkit.

A totalitáriánus-autoritáriánus rendszer kifejezetten elene volt minden ökumenikus kezdeményezésnek, mert akadályozta az egyházakkal szemben alkalmazott „oszd meg és uralkodj rajtuk” stratégia érvényesülését. Nagyon szomorúan kell megállapítanunk, hogy a rendszerváltás után az ökumenizmus nem erősödött, hanem mintha gyengülne. Pedig elég nyilvánvaló, hogy a nagy elválasztóvonalak, különbségek nem a különböző egyházak között láthatóak, hanem különböző irányzatok – például a fundamentalisták és az újítók – között, amelyek árnyalati különbségekkel mindegyik egyházban megtalálhatók.

Ide kapcsolnám az antijudaizmust és az antiszemitizmust. Szomorúan kell elismernünk, hogy a náciizmus korszakában előfordult egyházi antiszemitizmus és évszázadok óta él a keresztény egyházakban az izraelita vallással szembeni ellenérzés. Hozzá kell tenni, hogy a náciizmus időszakában voltak olyan keresztények, akik életük kockáztatásával is szembe mertek fordulni az antiszemitizmussal és menteni próbálták az üldözötteket. A zsidó holocaust szörnyűségei mindenkit meg kellett volna hogy győzzenek, hogy keresztény ember nem lehet antiszemita, és azt is világosan fel kellene ismernünk, hogy a kereszténység a zsidóságon belül, annak egyik újító eszméjeként született meg, ezért igen sok a két vallásban a rokonság.

A totalitáriánus-autoritáriánus rendszer nem kedvezett a kérdés tisztázásának, mert az „oszd meg és uralkodj elv” ezen a területen is érvényesült.

A kereszténységre nézve azonban végzetes lenne, ha a ma – a teljes szólásszabadság feltételei között – felbukkanó antiszemitizmus keresztény színezetet kapna. Erre azért

van lehetőség, mert a zsidókkal szembeni ellenérzés némelykor a „keresztény nemzeti középosztály” zászlói alatt jelentkezik. Világosan tisztázni kell, hogy ezeknek a nézeteknek semmi közük sincsen az igazi kereszténységhez. Ha ez nem történik meg, teljesen hitelünket veszíthetjük a magyar társadalom tömegei, különösen az értelmiség előtt, amely mindenféle kirekesztést, ezen belül az antiszemitizmust elutasítja.

4. A magyar társadalomban a vallásos tevékenység hagyományos formája a vasárnapi istentiszteleten való részvétel volt. Ezen a lelkes cselekedett, „szolgáltatót”, a hívek befogadtak, „fogyasztottak”. A totalitáriánus-autoritáriánus rendszer ezt a formát engedélyezte, mert ezt volt a legkönnyebb ellenőrizni. Viszont a hívek, különösen az értelmiségi és a fiatal hívek körében megerősödött az igény a kisközösségi formák iránt. A szekularizációs tendencia 1978 utáni megfordulásának egyik oka feltehetően éppen az volt, hogy a magyar társadalomban szinte minden kisközösség elpusztult, csupán az egyház keretében nyílt – habár korlátozott – lehetőség kisközösségi együttlétre, ahol a tagok mind aktívak, egymással párbeszédben állnak. Miközben természetesen nem szabad elhanyagolni a hagyományos istentiszteleti formát, hiszen a hívek többsége ma is ezt igényli, nyújtani kell a vallási kisközösségekben való részvétel lehetőségeit.

5. Összefügg ezzel a lelkesek és – szerencsétlen kifejezéssel – laikusok viszonya. Hagyományosan a lelkes a gyülekezetnek lelki vezetője volt, így mintegy a gyülekezet fölött állt, de el is különült tőle. A totalitáriánus-autoritáriánus rendszerben fokozódott a lelkesek elkülönülése, elmagányosodása, kiszakadása az értelmiségiek közül. A rendszerváltás utáni új helyzetben a lelkesek és a gyülekezeti tagok közötti viszonyoknak egyenragúbbá kellene válnia és a lelkeseknek különösen a gyülekezetéhez tartozó értelmiségiek körében kellene egyenrangú taggá válnia, ahol őt az különbözteti meg a többi értelmiségitől, hogy a teológia területén rendelkezik különleges szaktudással.

6. Az egyháztagok egymás közötti viszonyának kérdésköréhez tartozik a nők egyenrangúsága az egyházban. A protestáns egyházakban ugyan egyenragúbb a nők helyzete, mint a katolikus egyházban, mégis azt merném mondani, hogy távol vagyunk a teljes egyenjogúságtól. Apró, de szociológiai szempontból sokatmondó tény, hogy egyházunk két évvel ezelőtt választott zsinatában a nagyszámú „zsinati atya” mellett eredetileg egyetlen „zsinati anya” foglalt csak helyet. (A „zsinati anya” kifejezés kissé mosolygató volt és ennek következtében használhatatlansága maga is jelzi, hogy egyházunk kultúrájában mélyen gyökereznek a férfiak dominanciáját sugalló elemek.) Mivel azonban a társadalmi élet minden területén, különösen az értelmiségi pályákon egyenrangúság felé közeledünk, aligha lehet elképzelni, hogy egy a férfiak dominanciájának nyomain megmaradó egyház vonzó lehet a társadalom számára.

7. A katolikus és a protestáns egyházak közötti egyik lényeges különbség a történeti fejlődés során az volt, hogy a protestáns egyházak kormányzatában a demokratikus módszereknek lényegesen nagyobb szerepük volt. A totalitáriánus-autoritáriánus rendszer azonban minden egyházban a centralizációt erősítette egyszerűen azért, mert az államhatalomnak könnyebb volt néhány püspökkel tárgyalni, mint a sokkal nagyobb létszámú és nehezebben befolyásolható demokratikus testületekkel. Ma azonban, amikor Magyarországon szinte minden területen, a politikától az egyetemekig a demokratizálódás tendenciája érvényesül, nehezen elképzelhető, hogy az egyházak ebből ki tudjanak maradni, akár a gyülekezeti, akár a központi egyházvezetési szinten.

8. A vallás magyarországi jövője szempontjából talán a legnehezebb akut kérdés az egyházak és a politikai hatalom viszonya. Európa legtöbb országában az egyházak kisebb-nagyobb mértékben összefonódtak a politikai hatalommal, nem csupán résztvettek annak legitimációjában

(igaz, ugyanakkor a hatalom önkényes gyakorlásának korlátozásában is), hanem némelykor államigazgatási funkciókat is elvállaltak. A totalitáriánus-autoritáriánus rendszerben, különösen annak későbbi autoritáriánus szakaszaiban sajátos helyzet alakult ki: a politikai vezetés egyrészt megfosztotta az egyházakat szinte minden hatalmuktól, másrészt azt várta tőlük, hogy mégis legitimálják a fennálló rendszert, de tiltotta azt, hogy konkrét társadalmi kérdésekben saját véleményüket elmondják.

A rendszerváltás után két ellentétes tévutat kellene elkerülni. Egyrészt nem lenne szabad megpróbálni visszatérni az 1944 előtti helyzethez és súlyos hiba lenne egy kiválasztott párt mögött felsorakozni, azt legitimálni. Másrészt nem volna szabad az előző rendszerben ránkényszerített gyakorlatot követve, a fontos társadalmi kérdésekben való állásfoglalástól tartózkodni. Az utóbbit azonban annak tudatában kell tennünk, hogy nem képviseljük a magyar társadalom többségét és nem kísérlehetjük meg hatalmi eszközökkel rákényszeríteni az egyházak álláspontját a magyar társadalomnak az egyházakhoz nem kötődő többségére.

9. Végül egy valójában kisebb jelentőségű, de a vallásról a magyar társadalomban kialakuló kép szempontjából kínos következményekhez vezető kérdésről, az egyházhoz tartozók közötti nyilvános és sokszor igen alacsony erkölcsi színvonalú vitákra gondolok. E viták tétje a kívülálló szemében az egyházon belüli hatalom, még akkor is, ha sokszor az elmúlt rendszerrel „kollaboráló” és az „ellenálló” közötti harc köntösében jelenik meg.

Tisztán kell látnunk azt, hogy mindannyian, akik az elmúlt évtizedekben Magyarországon éltünk (kivéve, ha börtönben voltunk vagy ha remeteségszerű belső emigrációba vonultunk), kénytelenek voltunk kisebb vagy nagyobb kompromisszumokat kötni a fennálló rendszerrel. A kompromisszum azonban, mint azt Keken András az 1960-as évek közepén olyan világosan elmondta⁶, nem szükségképpen rossz és erkölcstelen, hanem lehet jó is, segítheti az életet, a fejlődést. Ha senki semmilyen kompromisszumot nem kötött volna, akkor valószínűleg nem került volna sor békés rendszerváltásra. Mivel azonban nem vagyunk mindentudók és tökéletesek, a legjobb szándék mellett is előfordulhattak olyan kompromisszumok, amelyek utólag rossznak ítéelhetők. Kiábrándító azonban

az, ha az egyik keresztény most a másiknak a nagy nyilvánosság előtt a fejére olvassa összes kompromisszumait. Ez a gyakorlat egészen biztosan elriasztja a vallás iránt nyitott embereket a kereszténységtől, amelyhez éppen az vonzza őket, hogy a szeretet vallásának hiszik.

Az egyházakkal és vallásos emberekkel szembeni kihívás nagy, a fent kifejtett feltételek teljesítése nyilvánvalóan nagyon nehéz lesz. A kudarc azonban nem csak a vallások, hanem az egész magyar társadalom számára végzetes lehet. A totalitáriánus-autoritáriánus rendszertől örökölt állapotnak a legsúlyosabb eleme az anómia és elidegenedés, más szóval az értékek és normák rendszerének teljes meggyengülése.⁷ A nagy többség által elfogadott értékek és normák nélkül azonban sem a piacgazdaság, sem a politikai demokrácia nem tud jól működni. Ha a történeti egyházak nem tudnak részt vállalni egy új érték és norma konszenzus felépítésében, ez a magyar gazdaság és politikai rendszer csődjéhez, gazdasági hanyatláshoz és a totalitáriánus vagy autoritáriánus rendszer visszatéréséhez vezethet.

JEGYZETEK

- 1 Tomka Miklós: A magyar katolicizmus. Budapest. 1991.
- 2 Loewenich, Walter von: A protestantizmus feladata a jelen szellemi szituációban, *Protestáns Szemle*. 1993. 1. sz. 1–15. p.
- 3 Totalitáriánusnak nevezik azt a rendszert, amely a társadalom tagjainak mindennapi életét is szabályozni kívánja, azoknak életmódjába, gondolkodásába, például vallásosságába is beleszól és ehhez a legkíméletlenebb eszközöktől sem riad vissza. Ilyen volt a náciizmus és a magyarországi szocialista rendszer körülbelül 1963-ig. Autoritáriánusnak nevezik azt a rendszert, amely politikai ellenzék nem tűr el, de több-kevesebb szabadságot enged a társadalom tagjainak mindennapi életükben. Ilyen volt a magyarországi szocialista rendszer 1963-tól 1989-ig.
- 4 Sölle, Dorothee: Phantasie und Gehorsam. Überlegungen zu einer künftigen christlichen Ethik. Stuttgart. 1968.
- 5 Lásd Bell, Daniel: Durch die Sünde zur Erlösung. *Die Zeit*. 1992. 39. sz. 77–79. p.
- 6 Keken András: A kompromisszum mint etikai probléma. *Diakónia*. 1984. 2. sz. 69–72. p.
- 7 Andorka Rudolf: Bízató tendenciák és égető problémák a mai magyar társadalomban. *Magyar Szemle*. 1993. 2. sz. 115–128. p.

Dr. KERÉNYI DÉNES

Hogyan szolgálhatja a technika a jövő helyes életmódját?*

Az utóbbi évtizedekben sokat beszéltek, írtak a technika gyors fejlődésének bámulatos eredményeiről, de szóvá tették ennek a társadalomra és a környezetre gyakorolt mellékhatásait is. Felmerült a kérdés, hogy a pozitív eredmények egyensúlyban vannak-e a káros hatásokkal és azzal a kockázattal, amit az eredményekkel való visszaélés lehetősége rejt magában. A technikai haladás pozitív voltában való hit mellett megjelent a technikával szemben ellenséges, a fejlődést pesszimistán megítélő magatartás is.

Nyilvánvaló, hogy a jelenlegi technikai világból nem lehet valamilyen technika nélküli világba visszatérni. Figyelembe kell azonban venni, hogy mindenfajta technika alapvetően az emberi élettel van kapcsolatban, célja az élet szol-

gálata vagy az életkörülmények megváltoztatása. Kölcsey szavaival: „Emberi tudomány legfőbb célja maga az ember”. A technikára vonatkozó elhatározásoknak, döntéseknek jelentős következményeik vannak az ember életére. Mivel pedig az ember erkölcsi lény, ezért a technikai döntések egyúttal morális döntések is. Erre kell gondolni a technikát felelősséggel művelő és fejlesztő egyéneknek és a társadalom egészének is.

A technika szerepének, művelésének és fejlesztésének kérdésében tehát szem előtt kellene tartani az értékek helyes sorrendjét: nem csupán a „gazdaságosságot”, a rövid időn belüli pénzbeli hasznot, mindenben a profitot kellene nézni, hanem gondolni kellene a távolabbi jövőre, az utódok életére, az anyagi javak mellett az erkölcsi

értékekre, az *életszínvonal növelése helyett az élet minőségének növelésére.*

Életszínvonalon értjük azoknak a dolgoknak az összességét, amelyeket pénzen meg lehet vásárolni. Az élet *minőségére* pedig az jellemző, *mennyire érzi az ember, hogy élete kiteljesedett, mennyire valósulnak meg képességei alkotó munkájában.* Ez tehát szubjektív jellemző. Az életszínvonalat növelve az élet minősége először *növekszik, majd egy maximum elérése után csökkeni kezd.* Az élet minőségének csökkenését jelenti pl. az erőszak, a kábítószerek, az alkoholizmus, az öngyilkosság, a stresszel kapcsolatos betegségek terjedése, az emberi kapcsolatok lazulása, a pénz hajszolása egyedüli életcélként. Ugyanilyen összefüggés van az ember egészsége és a naponta elfogyasztott kalória mennyisége kö-

*Elhangzott a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége mérnöki tagozati ülésén, 1993. januárjában.

zött. Ha valaki semmit sem eszik, éhen hal, a táplálék mennyiségét növelve egyre jobban érzi magát, napi 2000–3000 kalória táján egészségi állapota a legjobb, ha ezt tovább növeli, az már árt egészségének, egészségi állapota romlik.

Az életszínvonal helyett az élet minőségének hangsúlyozása természetesen a jelenlegi gondolkodásmód megváltoztatását kívánja az egész társadalomban, és ezen belül a mérnökök, közgazdászok magatartásában is. *Meredith Thring* angol professzor szerint a mérnököknek és tudósoknak valamilyen Hippokratesz-i esküt kellene tenniük: arra kellene megesküdniük, hogy képességüket csak olyan célra használják fel, amely az egész emberiség közös jólétét növeli.

A technika kedvező hatásának növelése és a káros hatások csökkentése érdekében csak az tud hasznosan tevékenykedni, aki vallja a helyes értéksorrendet, és akit hagynak is meggyőződése szerint dolgozni. Megfelelően képzett mérnökök tudnak pl. kisebb energiafogyasztású, hosszabb élettartamú gépeket, a jelenleginél kevésbé zajos gépi berendezéseket, a környezetet kevésbé szennyező járműveket stb-t tervezni és gyártani, a kérdés az, adnak-e nekik erre lehetőséget, ill. ezt kívánják-e tőlük. És ebben a tekintetben a *lelkiismeretes mérnök* véleménye nagyon sokszor nem egyezik meg a fogyasztói, jóléti társadalom közvéleményével, ill. a társadalmat befolyásoló, kiszolgáló és a termelést irányító pénzemberek álláspontjával.

Ma legtöbben komolytalannak tartják, megmosolyogják annak véleményét, aki a fogyasztói társadalom hibáit ostorozza, és az ebben érvényesülő elvek helyességét kétségbe vonja. A fejlett ipari országokban „eretneknek” számít az a lelkiismeretesen gondolkozó tudós, mérnök, aki az életszínvonal növelésének lassítása, az anyagi haszon háttérbe szorítása, a keresztény értékek előnyben részesítése mellett száll síkra. Nálunk, Magyarországon az is nehézséget jelent, hogy átmeneti állapotban vagyunk. Az emberek többsége a nyugati csillogás hatására a jóléti, fogyasztói társadalomban látja a jövőt, ugyanakkor egyesek egyre jobban elszegényednek, mások egyre gazdagabbak lesznek. Ebben a helyzetben nálunk még nehezebb alkalmazni azokat az irányelveket, amelyeket a nyugati társadalom lelkiismeret-

tes kritikusai a maguk országa részére helyesnek tartanak és javasolnak. Előbb-utóbb azonban nekünk is a helyes útra kell tértünk.

Már közel két évtizede rámutattak arra, hogy ha boldog jövőt akarunk, annak gyökeresen másnak kell lennie, mint amilyen a mai fejlődési irány meghosszabbításaként adódna. Nem az életszínvonal növekedésére kell törekedniük, – hiszen a jelenlegi bajok elsődleges oka éppen abban van, hogy az utóbbi évtizedekben az ember ezt hajszolta – hanem az élet minőségének javítására. Gazdasági egyensúlyt kell elérni, amelyben a fogyasztók számára készített minden terméket optimálisan terveznek, olyan biztonságosra, amilyenre csak lehetséges, és olyan hosszú élettartamúra, amilyenre csak lehetséges. A hulladékanyagokat újra hasznosítani kell, a biológiai hulladékot a mezőgazdaságban trágyázásra kell felhasználni, a vizet tisztítani kell és újra fel kell használni, nem pedig hűtőtornyokban elpárologtatni; a tömegközlekedést olyan kényelmessé kell fejleszteni, hogy az egyéni közlekedés ne legyen ennél előnyösebb; a tüzelő anyagokat a lehető leggazdaságosabban kell felhasználni; a mezőgazdaságban rá kell térni a hosszú időtartamú, az egyensúlyt megőrző módszerekre, kisebb területen, vetésforgóval, a termőtalajt megőrizve kell gazdálkodni. Arra kellene törekedni, hogy a fejlett ipari országokban az összefogyasztást legalábbis a jelenlegi szinten tartsák, ha már nem tudják észrevehetően, szabályozottan csökkenteni. Ezt kívánja nemcsak az élet minőségének jobbítása, hanem földünknek, az egész emberiségnek jója is.

E. U. Weizsäcker, a Bonni Európai Környezetpolitikai Intézet igazgatója nyilatkozott 1991 végén arról, hogyan lehetne megfordítani azt a káros – a természet megzavarását okozó – tendenciát, amely előbb-utóbb környezeti katasztrófa-hoz vezet. Rámutatott arra, hogy az iparilag fejlett Észak államainak lakói fejenként kb. 10-szer annyit „fogyasztanak” a természetből, mint a fejlődő országok polgárai. Nyilvánvaló, hogy ilyen mértékű fogyasztás 5-6 milliárd emberre nem terjeszthető ki. Az igazságosságnak az egész világban való érvényesülése azt kívánja, hogy tegyünk valamit ennek az aránytalanságnak a csökkentésére. Weizsäcker szerint nem részletkérdéseket kell megoldani, hanem az alapvető problémára kell irányítanunk figyelmünket: elsősorban *kevésbé energiát és anyagot kell használni*, csökkenteni kell az üvegházhatást növelő tevékenységet, *mérsékelni kell az egy főre eső vízfogyasztást*, valamint a természeti kincsek fogyasztását.

Weizsäcker professzor ennek érdekében azt javasolja, hogy az energiának, a nyersanyagoknak, a víznek és a kimerülő, nem pótlódó anyagoknak az árát évről évre kb. 5%-kal növeljék. Ezzel el lehetne érni, hogy a technológiai fejlődés, amely az utóbbi években csak a munka produktivitásának növelésére irányult, az energia produktivitásának növelését szolgálja, ez ugyanis az elmúlt másfél évszázadban gyakorlatilag nem növekedett.

Ma a piaci árak nem tükrözik az ökológiai valóságot. A javasolt adóreform célja az, hogy a természet felhasználását adóztassa meg; a környezetszennyezőket és az energiapazarlókat büntesse. A folyamatos árnövekedésnek legalább 20, de inkább 30–40 éven át kell tartania, ezalatt a befolyt jövedelem növekedése lehetőséget ad más adók csökkentésére. Az új adórendszer hatására nem lesz érdemes fejleszteni a jelenlegi technológiát, új, környezetbarát technológiák fognak megjelenni a termelésben, a technológiai fejlesztés a természet és anyagkímélés irányába fog hatni. Az a vállalkozó keres majd jobban, aki kíméli a környezetet. Ezenkívül a lassú áremelkedés eredményeképpen pl. az autótulajdonos következő alkalommal kisebb fogyasztású típust fog vásárolni, javulni fog a tömegközlekedés kényelme, növekszik kínálata. 5-10-30 év alatt rengeteg ésszerű újítás, fejlesztés várható a háztartásban, a technikában, az iparban.

Ez az adóreform a nyugati országokban rövidesen megvalósulhat, az Európa keleti felében lévő volt „szocialista” országokban azonban nehezebb a helyzet. Ezekben az országokban a politikai változások kapcsán óriási mértékben növekedtek az energiaárak, így kis lélegzetvételi szünetet kell tartani, míg tovább lehet lépni. De ahol vallják a piacgazdaságot, ott az áraknak előbb-utóbb meg kell feladniük az ökológiai valóságnak.

Az elmondottak alapján összefoglalóan a következőképpen válaszolhatunk a címben felvetett kérdésre:

1. Legfontosabb teendő az embereknek a „minőségi életre” való ösztönzése. Az emberek gondolkodásmódját kellene megváltoztatni, a pazarlásokon alapuló, a kényelmet elsődlegesnek tekintő fogyasztói szemléletet takarékos, a jövőre, a közösségre gondoló magatartással kellene felváltani. (Ez ellen dolgozik a reklámok özöne, amely újabb és újabb – általában teljesen szükségtelen – igényeket ébreszt a fogyasztókban, és folyamatosan felkelti a „szemek kívánságát”.)

2. Mivel kevés esély van arra, hogy az emberek túlnyomó többségét meg lehet győzni a „minőségi élet” magasabbrendű voltáról, ezért az áraknak és az adóknak olyan reformjára van szükség, amely az ésszerűbb magatartás felé tereli az embereket. Megfelelő ár- és adópolitikával arra kellene törekedni, hogy a gyártóknak is érdekük legyen jobb minőségű, hosszabb élettartamú, kisebb energiafogyasztású, a környezetet kímélő gyártmányokat előállítani, és a fogyasztók is jobban járjanak ezekkel a gyártmányokkal még akkor is, ha drágábbak a régieknél.

3. A műszaki elhatározásokban ne az olcsóság és a haszon legyen az egyetlen kritérium, hanem a valóságos költségek, figyelembe véve a nyersanyag- és energiaköltségek kimerülését és az elhatározásoknak a mostani és a jövő nemzedékre való hatását. Folytassunk olyan gyártási politikát, amelynek alapján a gyártmányok (pl. autók azok számára, akiknek egyéni közlekedési eszközre valóban szükségük van) *legalább egy életen át tartanak*.

Ehhez hozzávehetünk még egy negyedik pontot, amelynek célja elsősorban a munkanélküliség csökkentése:

4. Adjuk föl a nagyságra vonatkozó elképzelésünket: legyenek *kisebbségi cégek, kisebb iskolák, kisebb üzletek*. Ösztönözzük a *kézműves szakmákat*, a kézműves tanulókat és támogassuk a munkaigényes pályákat. Fejlesszük ki az *együttműködő hálózaton alapuló kisipart*.

Vannak tehát feladataik mind a műszakiaknak, mind pedig a közgazdászoknak. De talán még nagyobb és nehezebb szerepük van ebben az ügyben a politikusoknak. A fenti elvek és teendők hirdetése nem népszerű feladat, a politikusok nem is mernek kiállni ilyen programmal. Pedig megszívlelendők az alábbi, 1979-ben írt, de ma is helytálló gondolatok:

„A politikusok összes terveiket a 2000. évre vonatkoztatják, mint ha a 2050. vagy akár a 2001. év vagy akárcsak a holnap sohasem következnek be. Mihelyst jelentősen a 2000. év utáni időre extrapolálunk, a folyamatos növekedés elmélete romokban hever, mivel sok lényeges erőforrás kimerül, és érvényesül az üvegházhatás. »Ó, de a tudósok megadják a választ, valamit bizonyára kitalálnak«, mondják a politikusok. Ez a

porhintés az emberek szemébe neveléses volna, ha nem kellene számolni a ténnyel, hogy majd unokáink unokáinak – akiknek a mi pazarló gazdálkodásunk következtében létrejött szeméthegek között, radioaktív hulladékokban kell gázolniuk – szintén kell valamiképpen boldogulniuk. Leírhatatlan lesz az a harag és düh, amellyel utódaink fognak tekinteni – teljes joggal – a mi rövidlátó és vad kicsapongásainkra.”

HOZZÁSZÓLÁS dr. Kerényi Dénes előadásához

Összejövetelelünk világnézeti alapon kíván foglalkozni társadalmunk és egyben az egész emberiség életét meghatározó problémákkal. Ha el akarjuk kerülni, hogy társaságunk széplelkek önképzőköre maradjon és az itt elhangzottak szélesebb körbe is kisugározzanak, a felvetett kérdésekre általánosan érthető, elfogadható és megnyugtató választ kell találnunk. Egyben csak akkor számíthatunk megkülönböztetett figyelemre, ha más beállítódottságú csoportoktól (vitakör, egyesület, párt stb.) eltérő, azoktól jól és élesen megkülönböztethető téma-választásra és megoldási javaslatokra törekszünk. Így pl. nem jó téma a környezetvédelem, mert azt már különböző „zöld” szervezetek kisajátították és olyan hangerővel képviselik, hogy bizonyos túlhajtott követelmények kezdenek ellenérezést szülni. Másrészt a környezetvédelem szempontjait – legalábbis elvileg – már állami szinten is elismerik, tehát alapvetően újat mondani ezen a területen gyakorlatilag lehetetlen. Összejövetelelünk eszmei profiljának kialakításakor tehát azt súlyponti témának tekinteni nem célszerű, csupán figyelemmel kell kísérnünk a környezetvédelemmel kapcsolatos fejleményeket és ezen a téren csak akkor kell megnyilatkoznunk, hogyha az keresztény-vallásos érzelmeket és eszmerendszert kifejezetten érint. A következőkben ezért erre a területre nem kívánok kitérni, bár igen nagy jelentőségét egy pillanatra sem kívánom kétségbe vonni.

Önálló új kezdeményezés lehet elvileg az „életminőség” kérdésköre is, bár – különösen Ausztriában és Németországban – már közzsájon forog. A következőkben ezért részletesebben kívánok vele, nagyjából a dr. Kerényi Dénes által összeállított sokszorosított anyag gondolatmenetét követve foglalkozni.

A dolgozat szembeállítja az élet színvonalat az életminőséggel, az utóbbi elterjedése érdekében új erkölcsi-morális normák elterjedését szorgalmazza. Ezeket két csoportba lehet sorolni:

1) A szakemberektől elvárja, hogy megtagadják olyan feladatok megoldását, melyek csak az életszínvonal növelését szolgálják, nem törődve az életminőséggel.

2) A fogyasztói társadalomtól elvárja fogyasztói igényeinek csökkentését és anyagiaktól szellemi értékek felé való fordulását.

Az első pontban megfogalmazott követelményt, mint lelkiismereti morális féket fel lehet ugyan állítani, de eleve tisztában kell lennünk, hogy ennek hatásában bízni teljességgel reménytelen még pedig két okból:

a) A mérnöki fejlesztő munka a szakosodott nagyvállalatok, nemzetközi munkamegosztás és szakmai kommunikáció korában igen apró részletekre van felparcellázva és az egyes fejlesztő szakember a részvételével kialakult termék teljes fejlődési útját nem tudja követni. Az egyes részfeladatok erősen eltérő célú termékekben használhatók fel, tehát az esetek nagy részében – különösen a csak hosszabb távon gyakorlati felhasználásra kerülő alapvetési eredmények hatása megszületésük pillanatában – még fel sem mérhető. Még lezárt fejlesztések esetén is változhat az alkalmazási cél, így előfordulhat, hogy „rossz” szándékkal kifejlesztett termék végül „jó” célt szolgál. Ennek legjobb bizonyítéka, hogy a számítástechnikát és a gazdasági számvitelt forradalmasító számítógépek alapját megadó mikroelektronika lélegzetelátlítva gyors fejlődését végső soron a katonai célból őrísi összegekkel támogatott kutatás tette lehetővé.

Magának az adott végterméknek a felhasználása is teljesen eltérő lehet. Ugyanaz a 200 W-os vagy még nagyobb hangerősítő okozhat pokoli lármat egy pop-koncerten, de felhasználható szabadtéri istentisztelet hangosítására is, ezáltal őrísi tömegeknek lelki élményt nyújtva (l. pápa-látogatás!).

b) Amennyiben morális-erkölcsi okból egy kutatónak sikerül is valamilyen fejlesztést megakadályozni, a szaktudományok és a technika fejlődésének automatizmusa biztosítja, hogy ugyanaz a fejlesztést más, morálisan kevésbé gátlásos kutató, illetve az őt foglalkoztató lelkiismeretlen vállalkozó bizonyosan megvalósítja. Ez ellen ma, amikor nagyjából egyforma szintű fejlesztés folyik Európa, Észak-Amerika és Kelet-Ázsia megszámlálhatatlan üzemében, igen eltérő világnézeti emberek közre-

működésével, semmi védelem nincsen! Nem is beszélve arról, hogy a műszaki-természettudományi képzettséggel rendelkező óriási szakembergárdából minden morális gátlással rendelkező kutató-fejlesztő szakember helyébe könnyedén lehet helyettesítést találni.

Sokkal realisabbnak látszik a fogyasztói igények csökkentésének propagálása, bár ennek is igen szoros korlátai vannak.

A polgári társadalom alapja ugyanis az ártermelés és a termékekért, ill. szolgáltatásokért a fogyasztó által fizetett ellenérték. A termelők közötti verseny eredményessége – ha eltekintünk azoktól a manipulációktól, melyek a termelést alacsonyabb bérsztruktúrájú országokba helyezik át – csak a termékek többlet nyújtó kialakításától függ. Ha a fogyasztók bizonyos új termék elfogadását megtagadják, azaz üzemek, iparágak működését veszélyeztetik és ezzel munkanélküliséghez, szociális problémákhoz vezethetnek. Igen gondos mérlegelést kíván ezért, ha ajánlásokat kívánunk tenni arra, hogy e társadalmi méretekben fellépő önmegtartóztatás milyen határig lehetne ésszerű.

A következőkben ehhez kívánok néhány szempontot előadni.

a) Legkézenfekvőbb a kifejezett luxuscikkek visszautasítása, már csak azért is, mert ez kapcsolódik a keresztény gondolkodáshoz. A határ luxuscikkek és tényleges szükségletek között azonban nem mindig húzható meg könnyen. Még a legegyszerűbb az elhatárolódás az olyan cikkeknel, melyeknél egyforma célú cikkekben igen széles árterjedelem tapasztalható. Így pl. karóra kapható jelenleg kb. 1000,- Ft-tól 100.000 Ft-ig, fényképezőképek kb. 2000,- Ft-tól szintén 100.000 Ft-ig. A tényleges szükségletek nyilván teljesen kielégíthetők az árterjedelem alsó egy harmadában fekvő árak által.

Hasonlóan jól érzékelhető a fiataloknak a szülők részéről való anyagi túltámogatása. Ennek az egyes körökben a „gyermeknek mindent meg kell adni, ha nekünk már nem jutott osztályrészül” jelszóval divó irányzatnak a következménye a fiatalok egyes rétegeinek hivalkodása (motorokérpár, videomagnó stb.) és provokatív magatartása, ami sajnos elég széles körben kiszárad, mérgezve egész iskolai osztályokat. A kirívó különbségek csökkentése az iskolák, és különösen az egyházi iskolák tantestületei számára fontos feladatot jelent (csak zárójelben: pl. a „divatbemutató” elkerülésére formaruhák bevezetése által). Igen figyelemreméltó viszont, hogy a túltámogatott fiatalok főleg magabiztonságos és a fiatal korban kapott műszaki cikkek kezelésében való jártassága a jelenlegi, önálló kezdeményezésre irányuló gazdasági körülmények között és az átmenet zavaros értékrendje mellett a pályakezdeményezőknél elnyert jelent számukra.

b) Másik, és Kerényi Dénes dolgozatában is szereplő lehetőség a gyártmányok élettartamának növelése és az ehhez szükséges kisipari javító-szerelő hálózat támogatása. Ez mindenképpen üdvözlendő, de tudomásul kell venni, hogy igen sok termék fejlesztése olyan irányba halad, hogy a kisipari javítás lehetősége csökken.

Különösen a műanyagalkalmazás és az elektronika fejlődése hatására a berendezések egyre kevesebb de bonyolultabb alkatrészből állnak. Így már a nyomtatott áramkörök sem voltak olyan korlátlanul javíthatók mint a régi huzalozott rádiókészülékek és egy meghibásodott chip esetén csak a cseréről lehet szó és azt sem szívesen vállalja senki. Egy szélesebb körben építendő javító-szerelő hálózat valószínűleg alkalmas lehet alkatrészcsere, beszabályozásra, kontaktushibák javítására, mechanikai alkatrészek felújítására, tömítések cseréjére, esetenként egyszerűbb alkatrészek újra-legyártására. Ezzel szerencsés esetben a karbantartott berendezések élettartama körülbelül a kétszeresére növekedhetne – amennyiben valami újonnan kifejlesztett termék alapvetően el nem söpri elődjét, mint ahogyan a videokamera megjelenése végleg kiirtotta a keskenyfilmű amatőr-filmfelvételgépet. Az a követelmény, hogy a gyártmányok legalább egy életen át tartsanak, aligha érhető el, amiről bárki könnyen meggyőződhet, ha egy háború előtti ebédlogarnitúrát be akar vinni egy panel-lakásba.

Jelenleg igen gyors műszaki fejlődés stádiumában vagyunk, mert az elmúlt évtized katonai célból végzett kutatásainak eredményei most kezdenek utat törni a polgári fogyasztási cikkek fejlesztésébe. Emiatt a műszaki cikkek és ezzel a vegyi cikkek elavulása várhatóan sokkal gyorsabb lesz, mint eddig. A karbantartás fejlesztésével csak élettartamuk relatív meghosszabbodására lehet számítani.

Egyelőre beláthatatlan termékváltást és régi berendezések tömeges lecserélését jelenthetik olyan igények, melyek éppen a környezetvédelemmel és/vagy az energia, ill. anyagtakarékossággal függenek össze. Ilyenek pl:

a) Izzólámpák lecserélése fénycsővekre és halogénlámpákra (kb. 50–70% energiamegtakarítás azonos fényteltjesítmény mellett)

b) Gépkocsik lecserélése katalizátorosra (környezetvédelem!)

c) Mágneslemez-fényképezőgépek várható elterjedése (ismételtén felhasználható mágneslemez mint negatívanyag, papírképek készítése printerrel közönséges papírra – ezüst és vegyianyag megtakarítás!)

Külön problémát jelent az „életminőség” fogalmának szabatos és félreérthetetlen meghatározása. Az a meghatározás, hogy „mennyire érzi az ember, hogy élete kiteljesedett” erősen érzelmi töltésű, a hétköznapi élet fogalmaival nehezen körülírható. Ennek taglalása túlmegy ennek a hozzávalásnak a keretein, így csak a figyelmet kívánom felhívni arra, hogy ajánlatos volna a fogalom meghatározásával és értelmezésével bővebben foglalkozni.

Tudomásom szerint az „életminőség” fogalma a nyugati ipari államokban született meg és a keresztény egyházak az ott meglévő árubőség, fizetőképes kereslet és jobban működő gazdasági apparátus hatására jelentkező anyagi túltelítődöttség ismeretében írták zászlajukra. Hazánkban luxuscikkek kielégítésére csak egy szűk rétegnek van lehetősége, amelyik az egyházak részéről kiinduló szellemi áramlatok számára valószínűleg nem fogékony. A pénzügyi nehézségekkel

küzdő szélesebb rétegekben – akik számára luxuscikkek beszerzése amúgy is elhárított és kiöregedett lehasznált berendezések használatára vannak utalva – a takarékoság és további önmegtartóztatás propagálása ellenérzést válthat ki. A mozgalom tehát – szerencsétlen esetben – célkitűzésével teljesen ellentétes eredményekre vezethet.

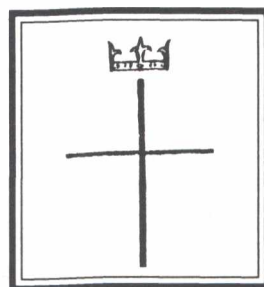
Nem szabad elfelejteni, hogy társadalmunk igen rossz közérzetét nem ténylegesen nagyobb szellemi-fizikai munka, hanem a lehetetlen anyagi és szellemi körülmények között egy emberöltőn keresztül a morális és anyagi túllélésért folytatott felőrölő harc és az azt követő rendszerváltozás eredményeiben való csalódottság hatására jelentkező reménytelenség okozza. A társadalom elérkezett túróképessege határához, a szokások és erkölcsök eldurvultak és az emberek közötti kapcsolatok – beleértve a családok is – meglazultak. Az egyén úgy érzi, hogy problémáival egy ellenséges közegben magára maradt, érvényesülni csak gyorsan elvégzett, összecsapott munkával és harccal mindenki ellen, tud, felhasználva minden rendelkezésre álló eszköz a munkatársak fűrésztől egészen a feszítővasig. Ezen az állapoton csak egy olyan, az egyén és környezete közötti kapcsolatrendszert alapjában megjavító szellemi megújulás segíthetne, amit talán „szellemi környezetvédelemnek” lehetne nevezni.

Itt mellékesen megjegyezhetném, hogy pl. a Kerényi Dénes által is említett hulladékbegyűjtés és újrahasznosítás megoldása már nem műszaki vagy közgazdasági, hanem emberi-morális probléma: a társadalom nagy része ilyenfajta felhívásokra nem reagál, mert az ügyet nem érzi a saját problémájának, a közösséggel pedig nem törődik.

Egy ilyen szellemi-morális megújulásra már csak azért is nagy szükség volna, mert a modern ipari társadalom az egyén elé nem annyira munkabírási és szakmai tárgyi tudás, hanem megbízhatóság és önuralom tekintetében állít magasabb követelményeket és ez sokak képességét meghaladva, a társadalom peremére sodorja őket vagy legalábbis a sikertelenség érzését kelti bennük. Itt volna a kis és nagy közösségek segítőkészségének a működési területe, – ha úgy tetszik a felebaráti szeretet alapján.

Az „életminőség” – amennyire meg tudom ítélni – nem intellektuális, hanem érzelmi-morális kérdés. Megvalósulásához ezért nem annyira műszaki-gazdasági intézkedések, hanem szellemi megújulás szükséges. Az energiával és egyéb földi javakkal való takarékosagot és a környezet védelmét a fejlett ipari társadalmak már amúgy is feladatukul tűzték ki és ezen a téren már érték is el eredményeket. Ami pedig a luxust illeti, hazánk messze nem olyan gazdag és belátható időben nem is lesz olyan helyzetben, hogy a társadalmi méretű luxust megengedhetné magának. A szellemi megújuláson munkálkodni lesz ezért a feladatunk nekünk mérnököknek is, mind munkahelyünkön az ipari munkássággal kapcsolatba kerülve, mind pedig az egyéni és társadalmi életben.

Dr. Thamm Frigyes

Evangelikus énekeskönyv, 2002 (?)

VI. rész: Könyörgések (72–90. ének)

Huszár Gál, a magyar reformáció színes egyénisége, zaklatott életű prédikátora 1560. december 27-én szabadult ki kassai fogságából, valószínűleg a prédikátor-társ, Bornemissza Péter segítségével. Kassáról Debrecenbe menekült, ahol 1561-ben fejezte be két részből álló énekeskönyvének nyomtatását. A második részben reggeli istentiszteleti énekeket, ún. prima-rendet adott közre, melyben a hét minden napjára külön-külön himnuszt határozott meg. Ezek közül kettő az új evangélikus énekeskönyvünkben is helyet kapott (73., 78. ének).

Bár az 1982-ben megjelent evangélikus énekeskönyv a két ének forrásával kapcsolatban Huszár Gálnak egy másik énekeskönyvére hivatkozik (Komjáti, 1574), mi a korábbi kiadást vesszük alapul, mivel a két énekeskönyv himnusz-szövegezése majdnem teljesen megegyezik. (Huszár Gál első énekeskönyvének egyetlen fennmaradt példányát csak 1975-ben találták meg egy német könyvtárban, s talán ezért került el az énekeskönyv-szerkesztők figyelmét.) A Huszár Gál által közzétett himnusz-fordítások olykor alig követhetők a mai változatok szerint. 78. énekünkben, *Látod Isten életünket*, sajnos enyhítettek, tompítottak az erős, határozott kifejezéseken. Az *álnokságból erőtlenség* lett és a kegyelem-várás feltétele is elködösült. Még a teológiában járatlan ember számára is feltűnően nagy a különbség az első versszak kétféle szövegezése között.

Huszár Gál 1560/61

Látod Isten szíveinket,
jól látod álnokságinkat,
el nem rejtjük bűneinket,
várjuk kegyelmességedet.

Evangelikus énekeskönyv 1982

Látod Isten életünket,
Tudod erőtlenségünket.
Bűnünket számba ne vegyed!
Várjuk a te kegyelmedet.

Az ének dallamának végső meghatározása nem lesz könnyű feladat. A 78. sz. könyörgésben a szöveget egy 18. századi magyar dallam alá illesztették. (Ld. 1. kottapéldát.) Ezzel szemben a 4. liturgia bűnvallási énekében ugyanez a szöveg érthetetlen módon egy másik dallammal párosul. (2. kottapélda.) Ez ugyan egy szép 16. századi cseh dallam, de zavaró, ha ugyanazon szöveg egy énekeskönyvön belül két különböző dallammal szerepel. Huszár Gál énekeskönyvében a szöveg egy gregorián eredetű himnuszhoz társul. (*Lauda mater ecclesia*, ld. 3. kottapéldát.) Ennek a himnusz dallamnak egyszerűbb változata egy szép ádventi énekünk (*Új világosság jelenék*, 258. ének) dallama; helyesebb lenne erre énekelni 78. énekünk szövegét is. (Megjelent a Kolozsvári énekeskönyvben, 1744-ben, ld. 4. kottapéldát.)

Ugyancsak a fenti himnusz dallamot jelöli meg Huszár Gál a másik reggeli (!) dicséret, *Igaz bíró, nagy Úristen* énekléséhez (73. sz.). A himnusz szövegét helyenként modernizálták, helyenként lényegesen átalakították. A második versszakban – valószínűleg félreolvasás következtében – a gondolatmenetbe nem illő változtatást hajtottak végre: az *egyezség-ből egészség* lett. A kétszeri „adj”-felszólítás közül a másodikat elhagyták, s a hiányzó szótagokat önkényesen pótolták. (Nem kellene ettől félnünk, hogy két kérés ugyanazon igékkel hangzik.) Az ének harmadik, utolsó versszakát is megváltoztatták; nem szükséges a szintén érthető, egyszerű és tisztább doxológiát átkölni.

Huszár Gál 1560/61

2. Oltsd meg patvarkodóknak tüzét,
vedd el bűneinknek terhét,
adj egyezséget minekünk
és adj lelki békességet.

3. Dicsőség legyen Atyának
és az ő egy szent Fiának
és a Szentlélek Istennek,
most és örökkön örökké.

Evangelikus énekeskönyv 1982

Oltsd el minden viszály tüzét,
Vedd el bűneinknek terhét,
Adj minekünk egészséget,
Lelki, testi békességet.

1. kottapélda 78. ének
Látod Isten szíveinket...

2. kottapélda 4. liturgia, bűnvallási ének
Látod Isten életünket...

3. kottapélda Huszár Gál 1560/61
Látod Isten szíveinket, jól látod álnokságinkat,
el nem rejtjük bűneinket, várjuk kegyelmességedet.

4. kottapélda szöveg: Huszár Gál 1560/61; dallam: Kolozsvár 1744
Látod Isten szíveinket, jól látod álnokságinkat,
el nem rejtjük bűneinket, várjuk kegyelmességedet.

Dicsőség mi jó Atyánknak
S a világ Megváltójának,
Dicsőség a Szentléleknek,
Kitől minden jók erednek.

Mivel az 1982 óta megjelent újabb kiadásokban – ahol egyébként megjelenési helyeket korrigáltak, betűket, írásjeleket pótoltak, de – a fenti értelemzavaró hibát nem küszöbölték ki, ezért vagy arra kell gondolnunk, hogy az énekeskönyv korrektúráját nem olvasták el lelkészek, vagy pedig arra, hogy ez az ének egyáltalán nem került használatba.

Énekeskönyvünk könyörgések-részében még egy Huszár Gál-énekkel találkozunk: 80. ének, *Uram Isten, siess minket megsegíteni*, ez azonban csak 1574-ben jelent meg először. Szövege a 70. zsoltár 1. verse már a középkor óta használatban volt, mint a mellékistentiszteletek (pl. a vesperák) segítségkérő fohásza. Huszár Gál énekeskönyvében ritmizálás nélkül jelent meg a könyörgés, hasonlóképpen 1636-ban Gyulafehérvárott az Öreg graduálban. Ritmizált alakot először a debreceni református kiadásban öltött, 1774-ben (!).

A *Mi Atyánk, ki vagy mennyieken* kezdetű 72. énekből az 1–2. versszak újra-fordítását szeretnénk javasolni. Az első versszakban az „imádkozunk, mint egy család”-hasonlat nem igazán találó. Itt az elnevezés, a közösség meghatározása nem tőlünk indul ki, hanem Istentől: Ő úgy tekint ránk, mint egyenlő testvérekre. Az eredeti szövegben (*Vater unser im Himmelreich, der du uns alle heisstest gleich Brüder sein und dich rufen an, und willst das Beten von uns han*) nem a mi családi összetartozás-érzésünk fogalmazódik meg, hanem az, hogy Isten egybeszerkesztett bennünket, és akár tetszik nekünk, akár nem, ő egyenlő testvéreknek tekint minket. Ez Isten objektív kijelentése és nem kötődik a mi szubjektív érzéseinkhez, ami viszont a *család*-szó használatával erős kifejezést kap. (Nem beszélve arról, hogy hol van az az ideális család, amelyre ez a kifejezés utalhat.) Az 5-6. sor, *Add, fohászuk ne az ajkon, De szívünk mélyén fakadjon*, az eredeti szerint némileg eltérő jelentésű. *A gib, dass nicht bet allein der Mund...* kezdetű kérés fordítását így javasoljuk:

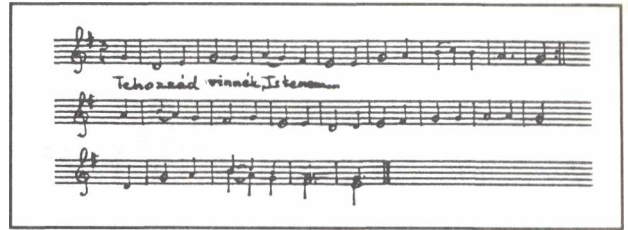
Add, imánk nemcsak ajkunkon
De szívünk mélyén fakadjon.

Úgy gondoljuk, nem ezen a helyen kell elmagyarázni, mit jelent az, ha ajkunkat tudatosan kikapcsoljuk az imádságból. – A 2. versszakot az első sor, a Miatyánk első kérése kivételével újra le kellene fordítani, versbe szedni. Prózában ebből kell kiindulnunk: Szenteltessék meg te neved, segíts igédet tisztán megtartani, hogy mi is szentül, nevedhez méltón éljünk, Őrizz hamis tanítástól, s a szegény, félrevezetett népet térítsd Magadhoz! Ennek alapján egy versbeszédett kísérlet:

Te neved megszenteltessék,
tisztán őrizzük meg igéd,
hogy mi is szentül élhessünk,
nevedhez méltón kövessünk.
Óvj meg hamis tanítástól,
népedet térítsd rossz útról!

Ezt a 72. éneket, hasonlóképpen az *Úr Jézus, hozzád kiáltok* kezdetű 75. ének dallamát is felütés nélkül kellene indítani. A zene és a szöveg hangsúlyzása egyaránt azt kívánja, hogy az éneket ötös (2+3 vagy 3+2 összetételű) egységekbe osszuk.

Nemcsak a 76. ének (*Mint a szép hűvös patakra*), de a 81. ének (*Úristen, most elédbe lépek*) dallam is francia eredetű. Ez utóbbit legelőször a tízparancsolat szövegére alkalmazták, a későbbiekben pedig többféle szöveggel látták el. Dallama német földön is megmaradt a kissé ritmizált formában. Ezzel szemben a 42. zsoltár (76. ének) dallama a német énekeskönyvekben általában elveszítette a francia verselésre oly alkalmas metrikus alakját. Mivel a magyar szöveg is inkább az egyenletes lüktetéshez illik, mintsem a magyar szöveg ellen ritmizált egyébként szép eredeti francia mintához, így énekeskönyvünkbe is – helyesen a német alak került. A zsoltárversek „közlésekor

az eredetiből három verset kihagytak, köztük az igen fontos refrén-verset (*En lelkem, miért csüggedsz el?*). Az ének-szöveg Szenci Molnár Albert fordításának felhasználásával (!) készült.

Két szép magyar énekünk is helyet kapott a könyörgések között: *Irgalmazz, Úristen, immáron énnekem* (77. ének) és *Ne hagyj elesnem, felséges Isten* (79. ének). Az első parafrázist az 57. zsoltárból írta István deák (!) a 16. század derekán, a másodikat Nagybankai Mátyás készítette a 71. zsoltár alapján. Mindkét énekünkbe legalább még 2-2 verset lehetne visszamenteni az eredetiből. Egy újabb kiadás előkészítésekor el kell gondolkodni a 77. ének dallamán is. Ha a 18. századi kiadást vesszük alapul (Kolozsvár 1744), valószínűleg figyelembe kell venni a második sor végén alkalmazott módosítójeleket, melyek a moll éneket dúros fordulattal látják el.

Végül egy-egy megjegyzés két ének dallamához. A 83. ének, *Ó áldandó Szentháromság* szövegét a 96. ének dallamára (*Mennynek, földnek teremője*) írta Ráday Pál. Ennek a dallamnak az eredetijét a szerző H. Albert jelentette meg először 1642-ben. Az eredeti dallam páratlan ütemű és a második fele eltér az általunk ismert alaktól. A páros ütemű és Magyarországon ma is ismert és használt dallamváltozat a 17. század végén, 18. század elején alakult ki (!).

87. énekünk, *Tehozzád vinnék, Istenem*, hét versszakból (!) álló szövegét a finn Julius Krohn írta egy 16. századi angliai dallamra. (Ld. az 1987-ben kiadott legújabb finn énekeskönyvben a 313. szám alatt.) A dallam szép, zárt formája egyszerű, ívelt dallamsorokból áll össze. Éppen ezért szembevetendő, hogy a hétsoros dallam 2. és 4., valamint a 7. sora eltérően zárul: ilyen rövid formán belül ez szokatlan. Ez ügyben véleményt kértem a kasseli központú német egyházi-ének kiadóktól is. Ők csak arra hívták fel a figyelmet, hogy az 1540 körül keletkezett angol dallam 1. és 3. sora eredetileg egy hanggal feljebb zárul, mint ahogy mi kiadtuk. Jómagam csak Zahn múlt század-végi egyházi énekgyűjteményében tudtam utánanézni, ahol számomra 17. századi dūr-változatot találtam. Ezek szerint a 87. ének 2., 4., valamint 7. sorának záratait egységesíteni lehetne, mégpedig úgy, hogy a 7. sor utolsó négy hangját terccel feljebb vesszük: ezáltal nemcsak a 2. és a 4., hanem a záró 7. sor is dūr végződésű. (Kutató munkám során elég sokszor kellett hasonló változtatást végrehajtanom, amikor a 16–17. századi magyarországi és külföldi énekeskönyvekkel és egyéb zenei forrásokkal foglalkoztam. A nyomtatás vagy a leírás folyamán igen sokszor került a dallam egy-egy szelete terccel feljebb vagy lejjebb.) Az itt közölt változat még nem is javaslat; nem több, mint keresség. A dallam elejét az eredeti szerint megváltoztattuk, a végén pedig kis hangokkal jelöltük az esetleges korrekciót.

(Folytatjuk – a következő számokban nagyobb lépésekben)

Ferenczi Ilona

– Corrigenda –

Sajnálatos tévedés folytán Dr. Rászlai Tibor szerző neve mellé a domonkos rendi szerzetes megjelölés került. (Lp. 69.évfolyam/1993/5/167. lap felzet). A Tartalomjegyzékben nem így szerepel. – Az „in”prepozíció teológiája – a cikk címe. Sajnáljuk, hogy a Veritas folyóirat szerkesztőjének bizonyos nehézséget okoztunk. A kéziraton ilyen jellegű megjelölés nem szerepelt, természetesnek találtuk, hogy a magasszínvonalú teológiai újság szerkesztője is szerzetes. Nem tudatosan, vagy rosszindulattal akartuk sérteni a vita perfectara kötelezett rend tagjait s a magyar Rendtartomány főnökét. – A correctio fraterna szellemében bízva reméljük, hogy helyreigazításunkat megnyugvással fogadják. A cikk értéke számunkra továbbra is egyértelműen pozitív. "Szerk."

Csiszér Ferenc a Magyar Televízióban 1990. május 7-én létrejött vallási szerkesztőségnek előbb főgyártásvezetője volt, később a Producer Iroda producere lett. Most a Vallási és Egyházi Műsorok Stúdiójának vezetésével bízták meg.

– Hogyan határozná meg a vallási műsorok sajátosságait? Milyen célkitűzésekkel indultak?

– Az indulásnál sem mi, sem az egyházak, felekezetek nem tudtuk, hogyan is készül egy egyházi műsor. Három év alatt azonban nemcsak a műsorszerkesztés módszere alakult ki, hanem egy felhőtlen csapatmunka is. Az egyházi műsorokat megállapodás szabályozza, melyeket a történelmi egyházak vezetői és a Magyar Televízió kötöttek. Az egyházak által delegált szakértő kezében van a szerkesztés. A vallási műsorok keretében olyan ismeretterjesztő sorozatokat tudtunk elindítani, mint a Kánon, a Liturgia. Portréfilmet sugároztunk Gyökössy Endre református lelkipásztor-pasztorálpszichológusról, Schweitzer Józsefőről, az Országos Rabbiképző Intézet igazgatójáról. Egy olasz koprodukciós partnerrel közösen dokumentumfilmet készítettünk 60 éves a Vatikáni Rádió címmel, követünk fatimái és izraeli zarándokokat, bemutattuk Dávid Ferenc unitárius egyházalapítót. Az apácarendek életéről szóló sorozatunk első részét ezen a héten vetíti a televízió. 1990-ben évi 3400 műsorperccel indultunk, ezzel szemben az idén 5700 perc egyházi, 1800 perc vallási műsort sugárzunk.

– A különböző egyházak, felekezetek milyen arányban kapnak részt a műsoridőből?

– Azt a bizonyos megállapodást az egyházak nemcsak a televízióval, hanem egymással is kötötték. Ez védelmet jelent számunkra. Legfőbb vezérlő elve, hogy a műsorok ötven százaléka katolikus, a maradék ötven százalékna a fele református, annak a fele, 12,5 százalék pedig evangélikus, 12,5 százalék jut a többi ötre – az unitárius, a baptista, a metodista, az ortodox és a zsidó felekezetekre. A megállapodás azt is tartalmazza, hogy melyik egyház, felekezet hányszor jut lehetőséghez. Az eltelt három év alatt két alkalommal tudtunk műsoridőt bővíteni. Mindkét esetben ezt az arányt, ezt a megállapodást vettük figyelembe.

– A Magyar Televízió összműsoridejének 1,4-1,5 százaléka vallási és egyházi műsor. Elegendő ez?

– Nem szabad elfelejtenünk, hogy az egyházak, felekezetek korábban nem jutottak ilyen lehetőséghez. Emberi, erkölcsi értékeket hordozó tanításai ismertetésére nem volt lehetőség. Isten szempontból nagyon kevés a műsoridő. Az európai átlaghoz – 1,8-2,4 százalék – képest is kevés. Biztos vagyok benne, hogy a stúdióknak ugyanúgy lesznek bővítési lehetőségei, mint az elmúlt három évben a területünknek voltak.

– Van-e valamilyen felmérés arról, hogy Magyarország hol áll ezen a palettán?

– A múlt évben 16 ország 23 televíziós adójának vallási műsorairól készült felmérés. Az európai televíziózásban megtalálható tízféle vallási műsortípus közül – mint például istentisztelet, meditáció, dokumentumfilm, zene, ismeretterjesztő-kulturális műsor – közül nálunk nyolc szerepel. Ha az óraszámot veszem, akkor a 16 országból a 103 órával a hetedik vagyunk. Nyilván nem tudjuk felvenni például a hollandokkal a versenyt, ahol három, és Belgiummal, ahol négy adó sugároz vallási műsorokat. Sajátos összehasonlítani, hogy ki melyik részét tartja fontosabbnak. A franciák például az 52 órás istentiszteleti adásaikkal még az első helyen sincsenek, hiszen a belgák hetvenhárom órával előzik meg őket. (Nálunk ez 15 óra műsoridőt, Autztriában 12 órát jelent.) Büszkéek vagyunk, hogy az ismeretterjesztő és kulturális műfajban 26 órával az első helyen állunk. Azért nagyon fontos ez, mert az egyházak, felekezetek tanításaival generációk

(Folytatás a 225. oldalról)

egységet jelent. Élete töretlen folyamatát jelöli szeretetének hűsége.

Isten hűségéből származott az ő hűsége. Valamikor fiatal korában érintette meg szívét ez az isteni hűség. Diákkonferenciákon Tahiban, és magános csendes óráiban érlelődött benne saját magatartásává, igazi magatartásává. S hogy az övé lehetett ez a hűség, szüntelen hálaadásra sarkallta. Megrendítően szép, ahogyan naplójában áradón hálás tud lenni minden kicsi és nagy dologért. Visszasugárzás ez Isten hűségére, s életformáló erővé vált.

Különösen hálás tudott lenni házasságkötése idején élete párjáért, majd gyermekeiért. Ez érlelte olyan mintaszerűen szép együttlétté, közösséggé a családi életet. Isten ajándékának fogadta férjét és gyermekeit. Megérezte, milyen igaza van eskető papjának, Podmaniczky Pál teológiai tanárnak abban, hogy a hála oly különös ajándéka Istennek, amely a szív legmélyén lakozván, ha felszínre tör, útközben mindent áthat, szaturál. Így volt hálaadás az egész élete.

Ez a hálából fakadó hűség tette széppé családi életét is. Szeretetből értő közösség lettek. Férjével empatikus együttérzés és -értés volt jellemző rájuk. „Csak fogtuk egymás kezét és szavak nélkül beszélgettünk.” Így van azok között, akik már az induláskor megértették azt, amit a költő így írt: „Két szárny vagyunk, de fenn a fellegekben / nem szállhatunk, csak mind a ketten / szívverésnyire pontos / együttben.”

Ez az „egy-ütem” nyilatkozott meg akkor is, amikor felekezeti különbözőségük ellenére együtt tudtak úrvacsorát venni. Az otthonukban, egymás kezét fogva. A mély közösséget ketjük között ekkor ismertem meg igazán. Mert a háttérben már Isten hű-

nem találkoztak.

– Pótolhatják-e ezek a műsorok a gyülekezet közösségét?

– Műsoraink az érdeklődést felkelthetik, de természetesen nem pótolhatják a hitéletet. A fontos cél érdekében a Magyar Televízióknak és az egyházaknak össze kell fogniuk.

– Milyen tervei vannak a stúdióknak?

– Szeretnénk elindítani – ha nem is szeptembertől – egy ökömenikus egyházi híradót. Nagyon sok olyan kérdés, információ fut be hozzánk, ami sem a mi műsorainkba, sem a híradóba, sem az Egenlegbe nem fér bele. Erre szeretnénk havi fél órát kérni. A produceri és a mostani pályázatomban is szerepel egy videóarchívum létrehozása, mely adáskötezettség nélkül el tudna készíteni egy interjúgyűjteményt azokkal az emberekkel, akik visszaemlékezéseikkel az egyház hitelles jelenlétét éreztethetik. Nézőinkkel közvetlen kapcsolatra törekszünk. Szeptembertől műsoraink végén megjelenik címünk, telefonszámunk, hogy eljuttathassák észrevételeiket és javaslataikat.

Balla Emőke

sége tündökölt, aki Krisztust adta az ő megváltásukra is.

„Nagyon súlyos, hosszú és végtelen türelemmel viselt betegség után” – olvassuk a gyászjelentésben. Amikor ez reá szakadt, akkor derült ki igazán Isten hűsége, s az ő visszasugárzó hűsége. A szenvedés megpróbáltatás – valljuk mi. Mintha ő többet látott volna meg a szenvedés titkáiból, hogy ne zúgolódjék. Nem tudom, ismerte-e Babits szavait: „Szenvedni annyi, mint diadalt aratni / Oh, hány éles vasnak kell rajtunk faragni / míg méltók nem leszünk, hogy az Ég Királya / beállítson majdan oszlopcsarnokába / Krisztus Urunk segíts meg!” Őt megsegítette. Mosolya, derűs, hálás, az apróságokért is köszönetet mondó hite tartotta akkor is.

Az erdélyi költő, Reményik Sándor emlékkönyvszerű kalendáriuma őriz egy megkapó tanácsot: „A derűs életörömmnek és békességnek egy titka van csupán: visszavonás nélkül horgonyt vetni Istenbe.” Ő valóban belévetette élete horgonyát. Volt idő, amikor egy szobában feküdt a kórházban feleségemmel. Őt látogatva, még a folyosón megkérdeztem: ki a szobatársad? „Egy boldog asszony” – volt a válasz. Pedig akkor már hosszú évek szóltan szenvedése volt mögötte. Ez az Istenbe horgonyt vetett élet boldogságának titka.

A hűségről szóltam, amin átáramlik a hála. Mondjátok el hát majd sírja mellett gyakran az imádságot: köszönjük Urunk, hogy nekünk adtat, amíg közöttünk élt.

Ravasz László írta le késő öregkorában ezt a mondatot: már szemembe szítal egy félig nyitott ajtó fénye...

M. A.né, Sch.E. előtt ez az ajtó most kitarult, s ő a küszöbön át a Fénybe lépett. – Amen.

**Koren Emil
ny. lelkész**

*Megjelent a Magyar Hírlap 1993. április 29-i számában.

Az igehirdető műhelye

SENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI HATODIK VASÁRNAP Kol 2,12-15

I. Perikopa két felkiáltójel között

„Vigyázzatok, hogy rabul ne ejtsenek titeket...” (8. v.) és „Senki ne ítéljen el titeket...” (16) A két gondolat között van a textusunk. S ezen a háttérben elevenednek meg valóban a 12-15. v., a tulajdonképpeni textusunk. Egy színes, valóban pluralista környezetben szólal meg az evangélium, ahol a tét a megmaradás a Krisztusban nyert szabadságban. Ezt a szabadságot két irányból éri támadás: úgy, hogy rabul ejt, és úgy hogy elítélnek (8. v. és 16. v.).

Ettől a veszedelemtől csak „Vele” lehet megszabadulni (12. v.) Fontosnak tartom a sorrendet. A keresztség nem mágius rítus, hanem a feltámadott Krisztussal való azonosulás. Ez a hit bátorsága, hiszen „vele eltemettek” titeket és „fel is támadtatok”. Valami már történt Kolossében a keresztyének között, és ez kapaszkodót jelent a tévtanításokkal szemben. Nem lehet úgy felmenni a szószekekre, mintha még nem történt volna semmi. Nagy dolgok történtek már a szószekek alatt ülökkel is, de az egyház történetében is. (Saját gyülekezeti példáknak érdemes utána olvasni, akár régi jegyzőkönyvekből idézni: templomépítés stb.)

13. v. Ez a személyes életre is igaz. Isten valami újat kezdett a gyülekezetekben, emberekben is. „...halottak voltatok véteitekben”. Az oltári igére érdemes így is figyelni. Keresztelő János magából kikelve beszél: „Viperák fajzata! Ki figyelmeztetett titeket...?” (Lk. 3,7) Emberek érzik a változást, menekülnek! Mintha csak ismerne jelenünket – úgy szól – ez a szigorú aszkéta. Talán nem csak nekem jut ez a szigorú hang eszembe időnként egyházi megmozdulásokat figyelve. Vele azonban „életre lehet kelni”.

14. v. Nincs aki vádoljon, mert az adósságunkat elengedték! Ma jól érti mindenki mit jelent az adósság! Ezt nyögjük, s újra és újra fellángol a vita: szóljunk, vagy ne szóljunk az adósságunk terhe miatt? Közgazdasági kérdésben nem vagyok illetékes állást foglalni, de Isten előtt tudom, hogy eltörölték mindazt, ami terhelt „odaszegzeze a keresztfára”.

15. v. Úgy beszél Jézusról, mint a győztes hadvezérről, aki megsegyesítette a „fejedelemségeket és hatalmasságokat”, azokat akik „rabul” akarnak ismét ejteni...

II. A vasárnap kísértése

„Keresztség által megtérésre” – a vasárnap jellege. A keresztség újra a figyelem középpontjába került. Nincs gyülekezet, amely ne élt volna át az elmúlt években felnőtt keresztséget, „tömeges” gyermekkeresztelést. Az öröm mellett nyilván sok-sok kérdés is felvetődik. Most mégsem kellene a gyülekezetet megterhelni a keresztség dogmatikai kérdéseivel, ez az „frászatra” tartozik. Nagy kísértésünk, hogy a magunk gondjával megterheljük a vasárnapi gyülekezetet.

A textusunk sem a kérdéssel foglalkozik, hanem a tényre hivatkozik. Nekünk is ezt kell hirdetni s a témánk kulcsszava a „vele”: „Krisztussal”. A keresztséget csak Krisztus halála és feltámadása felől lehet jól megérteni. Itt a keresztségről úgy beszél az apostol, mint ami Krisztus győztes feltámadása felől nézve lesz reménység-gé. Ezt a győztes reménységet kell hirdetni. És ezzel együtt a feltámadás tényét, ami megalapozza a „keresztelés hatékonyságát”. Ami a feltámadásban történik, annak a hatalomnak lettünk részesei a keresztségben. A keresztségben részestőlunk abból, amit a textus így fogalmaz meg: „vele együtt”, Krisztussal. Krisztusban leszünk szabadok, aki „Vele van”, az nem lesz rabba, és nem félheti el senki, hiszen „az adós-levél felszégeztetett a keresztre”.

III. Szószekekre

A perikópánknak csak bátorítás van, minden intelem, óvás „köriül lett vágva”. Merjünk ilyen bátran hirdetni jó hírt, biztatást gyülekezetünknek. Azt hiszem, elbizonytalanodtunk, rabul ejtett a látvány, idegen igehirdetők „show műsora”, semmibe véve, lebecsülve azt, amit kaptunk evangélikusságunkban Istentől. Ezek után a következő gondolatmenetet ajánlom:

„Rabok legyünk vagy szabadok?”

Kolossében ilyen élesen vetődött fel a kérdés! Ma is ez a kérdés egyházakon belül és társadalomban. (Elgondolkodtató, hogy hányszor emlegetjük a katolikusok tanítóhivatalát, hiányolva az evangélikus megfelelőjét, vagy a társadalom „húsos fazekait, amiből azért mindenkinek jutott...”)

Jézus azért jött, hogy szabadok legyünk. Ezért a szabadságunkért

a) Jézus meghalt elengedve adósságunkat „életre keltve minket.” Isten elengedte az adósságunkat anélkül, hogy ezért bármit tettünk volna. Mögöttünk van az első hús-vét, ebből a hatalomból részestőlunk a keresztségben.

b) Jézus minden hatalmat elsöpört. „Tiéd az hatalom” – mondjuk naponta. Higgyünk egy kicsit! Nézzünk körül, hogy tűntek el hatalmak, és merjük elhinni, hogy a vallásos köntösben megjelenő divatos „hatalmak” is eltűnnek, mert Jézus győzött. Legalább akkora hitünk legyen, mint a „hitetlen Gamálielnek volt...”

c) Élünk Isten szabadító hatalmában szabadon „Vele”!
Isten szabadító szeretete tettekre hív! Petőfi sorait idézem ismét „sehonnai bitang ember, ki most ha kell...” pedig nem halni, élni kell Isten szabadságában.

Imádkozzunk: Istenünk köszönjük mindazt, amit tettél egykor és teszel ma is értünk. Add, hogy betölthessük küldetésünket itt ebben a világban. Ne engedd, hogy rabok legyünk, féllelmünk, kishitűségünk rabjai. Amen.

Ének: 459, 389

Kertész Géza

SENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI HETEDIK VASÁRNAP 1Jn 5,10-13

Sentháromság ünnepe után, a hetedik vasárnapon tkp. nincs olyan karakterisztikus mottó, amely a ma emberének az első pillanatban fogható lenne. Agendánk témája: „hit által az örök életre”, csak hosszas magyarázat után ad mankót a szekuláris környezetben élő igehirdető és igehallgató számára.

Mint mindig, az evangélium (Jn 12,44-50), itt is nagy segítség lehet, de ne essünk abba a kísértésbe, hogy vele megkerüljük az igehirdetési perikopát.

Ha nem akarunk elveszni készülés közben, vagy a szószekeken a mai fül számára bonyolult jánosi okfejtésben, akkor alá kell húznunk azt a néhány szót, ahol kikristályosodik textusunk mondani- valója. Ezek a szavak: bizonyágtétel, hit, élet, örök élet.

Mindháromról úgy kellene szólnunk, hogy falun-városon egyaránt az egyházi nyelvet nem értő templomosaink számára érthető legyen.

Mit jelent ez a szó *bizonyágtétel*? Tanúskodni a valóságról, elmondani a tényeket, megerősíteni a hírt. Ez a tanúskodás folyamatos, a tényközlés hangzik közel kétezer éve, s emberek szavukkal, életükkel megerősítik a hírt: Jézus meghalt, magára vette a bűnünk terhet és büntetését, de feltámadt, s ezzel padlóra tette a legnagyobb ellenséget, az egyetlen igazi ellenségünket: a halált munkáló gonoszt. János kérdése: vajon *hiszünk-e* ennek? Aki nem – mondja az apostol – az meghazudtolja az Istent.

Két vonalon is elgondolkodtató ez az okfejtés. A hívő ember számára élete lehető legnagyobb ballépése szembezállni az Istennel. Nemcsak azt eredményezi, hogy megromlik a viszony egy számomra fontos személlyel, hanem azt is, hogy az egész életem alapja megrendül, s eletek minden értelmes lehetőségétől, megfosztom magam Isten ajándékozó szeretetétől.

A nem hívő ember számára ez a mondat olyasfajta fenyegetés, amely nem nagy érdeklődésre tart számot, hiszen az Istennel nem számoló embert az sem érdekli, hogy Istent hazugnak tartja. (S itt most nem egyszerűen tudatos ateistákról van szó, hanem esetleg vallásos köntöst magukra húzó, de Istennel személyes kapcsolatba kerülni nem akaró emberekről – sokszor rólunk.)

A mi feladatunk János szavainak segítségével talán éppen az,

hogy emlékeztessünk: van mindig, s van bőven, aki tudósít Istenről, tájékoztat Isten szeretetének valóságáról, ismertté teszi a tényeket. Elérhető, s megismerhető, megragadható az igazság.

A másik fontos kifejezés-pár: élet, örök élet. A kettő a szentírásban, s textusunkban sem elválasztható egymástól. Isten életet adott nekünk (önmagából adta), s ez az élet a bűn miatt csak töredékes, hiányos, és nem teljes élet. Nem véletlen a „tetsz-élőkről” a Jelenések könyvében olvasható mondat: az a neved, hogy élzs, pedig halott vagy. Isten nélkül az élet csak látszatélet, távol áll attól, amit a Teremtő megálmodott, és létrehívott. Jézusban újra valóság lett az álomból: Íme az ember – íme az emberi élet. De nem csak egyvalaki tulajdona lehet az igazi élet – Jézusé –, hanem mindazoké, akik Benné rátalálnak az Istenre, életközösségre lépnek vele. Jézus megajándékozta övét önmagával, azaz az étellel. A Jézussal való kapcsolat, s benne a bűnbocsánat elfogadása, a CÉLba vezető életstílus kialakítása, a szeretet befogadása és továbbadása jelenti bennünk az igazi élet kicsírázását. S ez az élet a kiteljesedő – igénk szóhasználatára szerint – örök élet. Ez az örök élet nem a ködös, bizonytalan jövő lehetősége, hanem a jelen realitása. Aki Krisztusban van, új teremtmény az...

A kereszténység így nem egy gondolatrendszer, még kevésbé „vallásérkölc”. A kereszténység az az életforma, amely válaszul Isten tanúsított, bizonyított szeretetére, s ezért az új, teljes élet energiájával küzd a rossz ellen, hogy ez a szeretet terjedjen a világban. Bizalom abban az Istenben, aki még az én töredékes életemet is teljes értékű, sőt örök életté tudja tenni. Jézus személye a garancia, Jézus élete a bizonyíték, Jézus élete és halála az igazoló pecsét. Sokféle tudatban élnek emberek. Az örök élet tudatában létezni: mindent meghatározó, s jó irányban befolyásoló élmény. Így is fejeződik be perikopánk: „Ezért írtam nektek, akik hisztek az Isten Fia nevében, hogy tudjátok: örök életek van!”

A fentiek alapján egy *vázlatlehetőség* a sok közül:

1. Fordítsuk le, és akarjuk megérteni a megszokott bibliai szavakat: bizonyágtétel, hit, örökélet!

2. Isten szeretetének volt, és van tanúja – érdemes keresni, figyelni, s érdemes közérjük állni.

3. Segítség, energiaforrás, mindent meghatározó tényező: lehet az örök élet tudatában élni.

A következő *énekrendet* javasolom: 54. 8. 324. 392.

**Ifj. Hafenscher Károly
Szekszárd**

SENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI NYOLCADIK VASÁRNAP 1Jn 5,1–3

Az „ünneptelen félévnek” e nyári vasárnapján három nagyonis időszerű kérdést vet fel Igénk: *Kié az életem? Kire kell figyelemmel lennem,* vagy: ki is a felebarátom, testvérem, családtagom? *Teljesíthető-e az, amit Isten vár tőlem?*

A megfogalmazás kissé régies és komplikált, az üzenet azonban egyszerű és modern: önértelmezésünket, emberi kapcsolataink minőségét és indítékait feszegeti, valamint azt, hogy van-e esély a mai, indulatoktól feszült világban az Isten akarata szerinti élet megvalósítására?

1. *Kié az életem?* – Az individualizmus földünk fejlettebb országaiban erősödik. Autonómiáról beszél a diák és a tanár, a vállalkozó és a politikus, az öntudatra ébredt állampolgár és a családok fiatalabb tagjai. „Az életem az enyém, testem, lelkem, javaim, élvezem.” Újra van magántulajdon, ismét van szerepe a leleményességnek, ügyességnek, szabad vélemény-nyilvánításnak. A mai ember nem szereti a köztudatokat, elutasítja a központi utasításokat, mindent, sajnos még a természetet is, tulajdonosként vesz birtokba.

Aki Jézusban felismeri Isten Krisztusát – az Istentől származik, Istentől született. Jézus maga ezt a Nikodémussal folytatott beszélgetésében a „Lélektől való születésnek, felülről való újjonnan születésnek” mondja. A „származás” itt a nemzeni, újni szavak jelentését tartalmazza és ezzel arra utal, hogy ostobaság lenne, ha egy gyermek saját életét önmagának tulajdonítaná. Ha megpróbálná magát elhatárolni az öt nemző és szülő szüleitől, a tőlük kapott szeretettől, a belőlük fakadó meghatározó örökségtől. Életünket tehát kaptuk, a lelki értelemben minket alkotó, életre hívó Istentől. Ebben az esetben azonban nem lehet függetlenné válni alkotónktól, nemzónktől, hanem úgy kell Órá figyelni, ahogyan a gyermek figyel az öt szerető és felelősséggel tanácsoló szüleire. Az öntudatnak, önmegvalósításnak, önmagunk körül való forgásnak gátat kell, hogy vessen az Istenhez való tartozásunk. A keresztény ember nem lehet individualista, csak önmagával törődő, önmaga érdekében és elképzeléseivel kívül mást nem ismerő vagy mást el nem ismerő ember.

Egész élet-látásunk megváltozik, ha komolyan vennénk: Isten joggal tart igényt ránk, gondolatainkra és szándékainkra, erőnkre

és tehetségünkre, időnkre és javainkra. Nem elvenni akarja ezeket, hanem, hogy jól használjuk, hogy éls kövekként simuljunk bele az Ő terveibe és „épüljünk lelki házzá” (1Pt 2,5), otthonná, ahol mások is biztonságot találhatnak.

2. *Kik tartoznak a „családunkba”, lelki otthonunkba?*

Aki szereti szüleit, az szereti az ugyanazoktól a szülőktől származó testvéreit is. Ez a kijelentő mondat nemcsak a vérszerinti családtagok, testvérek esetében vitatott, de a lelki testvérek esetében is. Az egyház története a kezdetektől napjainkig a viták és harcok története. Hatalomért és sikerért, az „egyedül üdvözítő tanításért” és elismertetésért folyik a harc, a rivalizálás, a más vallók lejáratása. Jézusnak ma újra el kellene mondania az irtalmas samaritánus példázatát, talán új szereplőkkel és helyszínekkel, hogy a mai törvénytudók ráébredjenek: aki Isten gyermeke, ugyanúgy mint Ők, az testvérük, az ugyanahhoz a családhoz tartozik...

Manapság a kollektívizmus gondolata idegen, lejáratott. Szabadon lehet bárkit és bármit bírálni. Meg is tesszük rendesen. De János apostol a szeretet apostola. Ő nem tudja az Atya gyermekeinek családját szeretet nélkül elképzelni. Dehát miért is szeressünk? Olyan szeretetreméltó a felebarátaink? Olyan his és kifízetődő dolog megértné lenni, szeretettel elfogadni másokat? Sok példát tudnánk felhozni az e kérdésekre adandó negatív válasz jogosságára. Ám János nem ismeri a kivételeket. Összekapcsolja Isten iránti szeretetünket a testvérek iránti szeretettel. Oda-vissza alapoz az az ismertetőjel, enélkül mindkettő hamis, hiteltelen.

Pedig még nem is beszélünk az oltári igénkben (Mt 5,43–48) található jézusi parancsról: „Szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket!” – Amikor István vértanút megkövezik és ő imádkozik megkövezőiért, még nem tudhatja, hogy ott van közöttük valaki, akit később Pál apostolnak neveznek majd.

Többször találkoztam már szolgálataim során olyan vérszerinti testvérekkel, akik szüleiket imádták, egymást azonban képtelenek voltak elfogadni, még a szülőik halála után sem.

Pedig nagyon rászorulunk egymásra. Még tanulhatnánk is egymástól. Nem a kritikálanságot jelenti ez, hiszen az igazi szeretet nem kritikálanságot, mindent egybemosó érzelmeket jelent, hanem Isten parancsainak kutatását és elfogadását, gyakorlását. Vajon a manapság tapasztalható újfajta egyházellenesség nem abból táplálkozik-e, hogy a kívülálló nem érzi a keresztényen tanítás és gyakorlat egységes erejét, hitelességét? Az alapvető kérdésekben való egyetértést és egyet akarást? Vonatkozik ez egy-egy egyházon belüli életre is, az ökumenizmusra is, jelenlétünkre egy alapjaiban szelkuralizálódott világban is.

3. *Teljesíthető-e Isten parancsai?*

János apostol nagyon józanul fogalmaz. Nem különleges belső Isten-élményekre, vagy a Szentlélek különleges „birtoklására” utal, nem is kegyes érzelmek túltengésére, hanem Isten parancsainak komolyan vételére és megcselekvésére. Sokszor hallottam már diákoktól is, felnőttektől is: a Hegyi Beszéd szép és vonzó gondolatokat tartalmaz, de teljesíthetetlen. Beszélni lehet róla, de „úgysem sikerül” megtartani... Bizonyára ez a szelíd kétség ismert volt már János kortársai között is, ezért teszi hozzá: „az Ő parancsolatai pedig nem nehezek”. Biztatás és erősítés van e szavakban: ne mondjátok ki olyan könnyen, ez nekünk nem megy! Az Istennel gyermeki kapcsolatban élő ember, a Jézust Krisztust elfogadó ember ebből a hitből és belső közösségből kap erőt. Isten tőlünk soha nem kér lehetetlent. Ő jobban ismer minket, mint mi önmagunkat. Ezért akar tanácsolni és vezetni, különböző, naponta érvényes parancsokat adni, beidegződéseinktől megszabadítani, készségünket fejleszteni, hogy felismerjük: ezek követhető tanácsok, megtartható parancsolatok. Nem túlzás, nem rajongás, nem idealista álmodozás – hanem emberi léptékű, hitből táplálkozó szeretet.

Segítsen Isten minden igehirdetőt, hogy ki ki a saját gyülekezetében, esetleg konkrét példákat is felhasználva, megértesse hallgatóival: a hit erővé válik, Isten parancsai pedig ezzel az erővel párosulva áldást hordoznak, görcsöket oldanak, utakat tesznek járhatóvá, életeket mentenek meg az összeomlástól, hitet ébresztenek, elrejtett kincseket hoznak felszínre és a szeretet örömeit adhatják.

Imádkozzunk: Uram, tudom és érzem, hogy életemben minden mindennel összefügg. Irántad való szeretetem és családtagjaim, gyülekezetem, embertársaim iránti szeretetem, vagy annak hiányosságai. Keserűségeim, visszahúzódásom, hallgatásaim hitemet kérdőjelezik meg. Hiszen nem magamban és a magam erejében szeretnék hinni, hanem Benned, aki napról-napra méltatlanságom ellenére elfogadsz és Igéddel tanácsolsz engem. Aki soha nem kívánsz tőlem lehetetlent. Aki mindig megadod az erőt is akaratom teljesítéséhez. Erősítsd hát hitemet, hogy tisztuljanak cselekedeteim is! Ámen.

Ajánlott énekek: 471, 474, 63.

Szirmai Zoltán

Néhány megjegyzés a textushoz

Az anonim szerző a levelét konkrét helyzetben élő, valóságos közöseknek írja, szigorúan meghatározott történelmi, ill. egzisztenciális szituációra reflektál. A keresztények üldözése, ha egy időre is, megállt, a közösség életét innét kezdve nem külső, hanem belső erők erodálhatják. Történelmi tapasztalataink alapján már könnyen mondhatjuk, a neheze most jön. A kísértések ellen könnyebben védekezik egy oppozícióban lévő közösség, mint egy szabadságot kapott, öntörvényű, csak pozitív értékek mentén szerveződött társaság.

A levél célja, így a textusunk célja is nyilvánvaló, erősíteni, buzdítani, erőt adni, figyelmet felhívni. Az eredeti szöveg átírása után nem találunk különösebb fordítási vagy értelmezési problémát, így figyelmünket nyugodtan összpontosíthatjuk az igehirdetésre készülve a szövegértelmezésre.

A lábjegyzetben megjelölt 95. Zsoltár gondolatai tükröződnek a textusunkban, mintegy jelezve, hogy a problémafelvetés nem egyszeri specifikumot sejtet. A hitetlen és gonosz szív nem kor-kérdés és nem kardiológiai probléma.

Minden nemzedék kényszerül szembenézni az alapvető identitáskérdésekkel, az vagyok-e, akinek lennem kell, azzá váltam-e, akivé válni szerettem volna? Vigyázatok... Roppant aktuális lehet ez a figyelemztetés. Az igazi veszténivaló, hogy az ember elszakad Istentől, az éltől! Ez a jelző, ti. élő, hatalmas vallomássá válik. Nem spekulációs, filozófikus istenfogalom kerül itt meghatározásra, hanem egy objektív állítás szubjektív megerősítése történik. Az imperatívuszokban meghűdítő mögöttes jelentéstartalom sejtetni enged, hogy a szerző nagyon komoly belső elkötelezéssel védeni és erősíteni akarja az olvasóit.

Az élő Istennel való élő kapcsolat lehet az egyedüli alapja a keresztény lelkiségnek. Ez a kapcsolat soha nem a kultusz külsőségeinek gyakorlásával valósul meg, hanem belső fogantatású, hiszen „részeséivé lettünk a Krisztusnak”. Itt tehát egy megszakítatlan élet-lánc valósul meg. Nem is lehet ez másként, hiszen ha az élet-folyam egy pontján már nem élő, megkeményedés a bűn csábításától, akkor az egész organizmus sérül meg, és nem az élő a domináns, hanem az életet tönkretévő.

Amint azonban a Krisztusra hivatkozás elhangzik, rögtön dinamikussá válik a dolog, hiszen Jézus él, feltámadt, tegnap, ma és mindörökké ugyan-az. Az élő Jézus élő egyháza jelenik meg, mert az egész emberi élet vertikumát igazgatja, befolyásolja, és végül átfogja. Az Isten iránt megörzött bizalom megtartó erővé válik. Ezen a nyomon indulhatunk el az igehirdetésre szánt gondolatok összegzéséhez.

Meditáció

Különösek az áthallások a mai szituációnk, illetve a textusunk között. Korszakhatároknál kedvezőbbnek ítélt fordulatokat könyvelhetünk el. Jött a szabadság, de minden ízében szepet, jót, tartalmasat hozott? A kommunizmus romjain vad nacionalizmusok, háborúk sarjadtak, presszionált közéletiséget felváltott a mocskoló, hőzöngő stílus, útszéli hang.

Hányan „bekeményítettek”, megkeményítik a szívüket a bűn csábításától. Hány közösség közös élete, útja feneklik meg azon, hogy már nem tudnak beszélgetni, megbocsátani, mert megkeményedtek. Hányan a versengő üzleti életben találják életük egyetlen értelmét, elhanyagolva magukat, családjukat, mert egyvalamire megkeményedtek. Vigyázatok...! A bajok gyökere a hitetlen és gonosz szív. Ahol az érzések, vágyak, elgondolások születtek, szimbolikusan a szív, ott mindig ott van a kísértés is. Elszakadni Istentől, jelenti azt is, hogy elszakadni a Teremtőtől, elszakadni az élet forrásától. Ott, ahol az ember szakít Istennel, automatikusan szakadnak, törnek immanens kapcsolatok is. A talajvesztettség kor-érzéssé lett. Sokféle viszonyaikban zilált emberek alkohol, narkotikum-kapazkodók után néznek. Vigyázatok! Egy információs rendszer egyetlen pontján történt szakadás az egész rendszer működését gátolja. Elszakadni Istentől, szakadást jelent a 10 parancsolat értékrendjétől, éltető tradícióktól...

Van megoldás? Mindenképpen van! Az igehirdető feladata, hogy buzdítson minden napon. Ne becsljük le az igen egyszerű lehetőségeinket! Ne feledjük: Jézust is egy számár vitte Jeruzsálembe, de vitte. A megszentelt szavak életmentő erejük lehetnek.

„Mert részeséivé lettünk Krisztusnak” – ebből az aspektusból érthető meg minden, ami azután következik. Agendánk scopusza szerint: Hűség és engedelmesség által Krisztussal közösségekben. Értékként jelenik meg a hűség, az engedelmesség Isten szolgálatában. Mindkét fogalom feltételezi, hogy van hivatkozási alap, azzal nem az abszolút nulla pontról indul a keresztény ember kegyessége. Isten megajándékozott bennünket minden nemzedékben önmagával az igehirdetés és a szentségek révén.

Vázlat

1. Vigyázatok... mindennapi „elszakadási” törekvéseink.
2. Buzdítások egymást! Felelősség a ránk bízottakért.
3. Krisztusban vagyunk! A mindennapok bizalma Isten iránt.

Imádság

Istenünk, Te olyan ajándékokkal és erővel ajándékoztál meg minket, amilyenekről atyáink még álmodni sem merészkelték. Segíts, hogy az élet szolgálatába állítsuk ezeket, és ne a halál vagy pusztítás szolgálatában használjuk fel. Emlékeztess minden nap a világban tapasztalható inszégre, és tedd gondolatainkat olyan elevénné, hogy cselekvésre kényszerüljünk. Órizz meg attól, hogy elmerüljünk az anyagiak élvezetében, s hogy megfeledezzünk az egy szűkségesről.

Órizz meg attól, hogy az egész világot megnyerjük, de lelkünkben kárt valljunk. Amen.

Ajánlott énekek: 337, 382

Varsányi Ferenc

„Nyári egyetem” vagy felszabadító örömhír?

Textusunkat először olvasva, talán megtorpanunk: ez nem való az augusztusi kánikulába, tegyük el inkább a reformáció hetére a vasárnap Agendánk szerinti száraz dogmatikai mottójával együtt: „Hit által igazulunk meg!” De ha kicsit tovább meditatálunk, rá kell, hogy döbbenjünk: nem kell dogmatikai „nyári egyetemet” nyitnunk a szöszéken, hanem éppen ennek a textusnak alapján hirdethetünk felszabadító örömmüzenetet nyaralóknak éppenúgy, mint azoknak, akik már túlvannak az „év vasárnapján”, a várva-várt szabadságon, vagy talán nem engedhetik meg maguknak a nyaralás „luxusát”. Lehet, hogy valaki a nyaralás hiányától, más viszont éppen a nyaralás terhétől megfáradva ül majd ezen a nyári vasárnapon szöszékeink alatt. Mi ugyanis tönkre tudjuk tenni Isten legnagyobb ajándékait is: feladattá téve azt, ami ajándék, státuszszimbólummá torzítva, azt hogy kinek hová, mennyire futotta ezen a nyáron... Így fordul fonákjává minden: ami az évi „robot” után lazítás lehetne, újabb teljesítményre torzul, és sokan fáradtabban térnek vissza „görgögből vagy spanyolból”, mint ahogy elutaztak...

Mindaz a jól ismert kortünet és kortünet lehet szekuláris kapcsolópontra ismét látszólag igen távoli, elvont üzenetének aktuális, friss megszólaltatásának. Reményem, hogy hirdethetünk a ránszabadult „vadvakizalmus” teljesítménykényszerétől megfáradt, sőt talán lelkileg megrokkant (gondoljunk a munkanélküliek ezreire...) áldozatainak felszabadító, görcsoldó evangéliumot ezen a nyári vasárnapon. Ennek érdekében vállalnunk kell egy látszólag túl jól ismert, de valójában csak igen felszínesen megismert és sok tekintetben félreértett bibliai kulcsfigurának, Ábrahámnak az eleven bemutatását.

Ábrahám – nem hős, „csak” Krisztusra mutató modell

Vállalnunk kell ezen a vasárnapon egy nem romboló, hanem nagyon is egészséges deheroizálást Ábrahám személyével kapcsolatban. Gyakran emlegetjük őt a hit hőseként, noha erre a Szentírás alapos tanulmányozása semmiképpen sem jogosít föl minket. Itt is kísért a reformáció népét újra meg újra fenyegető „logikai bukfenec”: a jóselekedetek teljesítménykényszerével szembe oaadállítjuk a „hit teljesítményét”. (Hasonló kísértés, amikor a szentek imádatával szemben a Szentírás „papirospápjá” kerül, s így egyfajta „könyvvallássá” torzulunk, ahelyett, hogy az élő Jézus követői, tanúi lennénk a mai világban...)

Ábrahám nem hős, aki rendíthetetlen hitével „kifizeti, megvásárolja” az Istent. Józsué 24,2-ben olvashatjuk az őszinte sorokat: „A folyamom túl laktak régen atyáitok, Ábrahámnak és Náhornak és apja, Táré, és más isteneket tisztelték. De kivettem atyáitokat, Ábrahámot a folyamomtól és végigvezettem Kánaán egész földjén...” Világos tehát, hogy Ábrahámot Isten emeli ki a hamis hit, a bálványimádás világából. István vértanú bizonyágátételéből pedig az is kitűnik, hogy Ábrahám „vezetése” sem volt az ő egyéni „hőstette”, hiszen először Ur-Kaszdimból csak Háránig vándorolnak, s ott telepednek. „Miután pedig meghalt az apja, Isten áttelepítette őt onnan erre a földre...” (ApCsel 7,4) István szavaiból bizony kitűnik, hogy Ábrahám elakadt volna felülten, ha Isten nem viszi, vezeti tovább... Ez a felülten való letáborozás azóta is kísért minket: „megyek, Uram, de csak félig...”

A Biblia nem szuperemberek szuperkönyve, ezért azt sem hallgatja el, hogy Ábrahám hamar továbbáll az Istentől kapott országból, amikor ott nem úgy mennek a dolgok, ahogy elképzelte, az éhínség elől Egyiptomba menekül. S ott jön az újabb botlás: félelmében testvéreinek hazudja saját feleségét, és jó pénzért kiszolgáltatja a fáraó háremének.

De Isten nem dobja el a gyarló kiválasztottját, hiszen az igazi Mester tökéletlen származással is meg tudja valósítani mesterművét. Ábrahám története nem az ő rendíthetetlen hitének a csodája, hanem sokkal inkább Isten rendíthetetlen kegyelmének a csodája, aki nem mond le kiválasztott emberéről és rajta keresztül indítja el az üdvörténetet, melynek koronája Jézus Krisztus. Erre utal Pál apostol, amikor így ír: „Az ígéretek pedig Ábrahámnak adtak, és az ő utódának... aki a Krisztus.” (Gal 3, 16) De ebbe az irányba mutat Ábrahám életének legdrámaibb, oly sokszor félreértett, félremagyarázott jelenete a Mórija hágyén, amikor Izák helyett végül más hal meg az áldozati oltáron. S mindez nem a hit teljesítményének „világcsúcsa”, hanem egyszerű megvalósulása annak, amiben Ábrahám bízott, amikor így búcsúzott el a hegy tövében szolgáltól: „...visszatérünk hozzátok” és ezért merte fiát is megnyugtanni: „Isten majd gondoskodik az áldozatra való bárányról...” Nagypéntek óta tudhatná az egész világ, hogy mindez mennyire VALÓSÁG! Minden „elvégeztetett”, s ezzel Isten felszabadít minden görcsös, érdemszerű, önmotó erőlködésből önfeléd, másokért élő, szabad életre! Ebben az összefüggésben izgalmasak igazán Jézus titokzatos szavai, melyekért kis híján halálra kövezték azok, akik csak önmagukra építettek: „Ábrahám, a ti atyátok ujjongott azon, hogy megláthatja az én napomat: meg is látta, és örült neki...” (Jn 7,56)

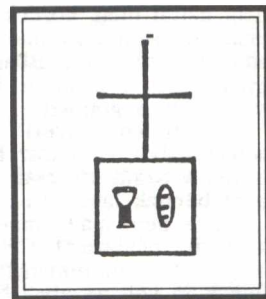
S ha már a köveknél tartunk, hadd utaljék ennek a vasárnapnak ősi jellegére, Jeruzsálem pusztulására. Egy városból csak kövek maradnak! De miért?! Mert csak önmagára épített, saját félreértett kiválasztottságára, „erdemeire”, vallásos „teljesítményeire”, s nem ismerte fel Isten lehajló kegyelmét az érkező Jézusban. Nem az volt a baja, hogy vakon született (oltári igényk!), hanem hogy nem is akart látni, nem akarta meglátni a gyógyulásra, békességre vezető utat...

Próbáljunk megállni és leállni ezen a vasárnapon, s arra bátorítani gyülekezteinket, amiben Luther summázta az igazi pihenés, ünneplés, ha úgy tetszik nyaralás és szabadság lényegét: „Te nyugodjál, s igéjén át az Úr vezesse munkáját!” (433. ének 4. vers)

Javasolom a 329-es új svéd ének megtanulását erre a vasárnapra, melyben többek között Ábrahámról is énekelhetünk: „Vándorként előre látta Krisztus napját Ábrahám.” A másik ének, mely erősítheti az igehirdetés üzenetét, a 348-as, különösen is az első és utolsó versszak csattanója: „Hagyom, hogy ő vezessen.”

Gáncs Péter

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

PAPNÉ TALÁLKOZÓ – 1993

A világban – Jézussal

Jn 17,15

Kedves Papné Testvéreim! Szerettem a Jézus Krisztusban!

Vannak az életnek meghitt, bensőséges pillanatai, melynek a másik ember valamiképpen tanúja lehet.

Tizenhárom évvel ezelőtt legnagyobb gyermekünk vakbélműtéten esett át. Nagy volt az izgalom, az aggodás. Indokolt volt a gyors orvosi beavatkozás. Este két kislányunk szobájából a résre hagyott ajtón át suttogás hallatszott. Fárasztó volt a nap, bosszankodtunk, miért nincsen már csend a másik szobában. Benyitotunk. A két kis szösze egymás mellett térdelt, s imádkozott testvérük gyógyulásáért.

Meghitt pillanat volt, kihallgatott imádság?! Bizonyára.

A felolvasott igevers Jézus főpapi imádságából hangzott el. A „szeretett tanítvány” hallhatta az imádságot. Milyen módon, nem tudjuk. János a tanúság hitelességével írja le Jézus szavait. Megmutatkozik benne Jézus Atyjával való bensőséges kapcsolata és tanítványai felé sugárzó szeretete. Összefoglalja ez az imádság Jézus földi küldetését. Mint egyetlen közbenjáró imádkozik.

Jézus útja a keresztre visz. Szenvedés, gyötrelme és megpróbáltatás vár rá. Nem magáért, könnyebb útért, hanem tanítványaiért és megmaradásukért könyörög. Jézus közelében könnyebb megmaradni, bár egy mégis elárulta őt.

Egy-egy konferencia idején mi is átéljük az első szeretet lelkészedését. Amikor kikérültünk a közvetlen hatás alól, minden elszürkült, megfakult vagy feledésbe merült.

Jézus azokért könyörög, akiket szeret. Hiszem, ott a keresztre vivő úton Jézus imádsága értünk is elhangzott: „...de nem értük könyörögök csupán, hanem azokért is, akik az ő szavakra hisznek énbennem...” (Jn 17,20).

Jézus azt akarja, hogy tanítványai és ma élő népe betöltsék küldetését. Megtalálja feladatát, helyét, szolgálatát. Elképzelhető, hogy ez nincs mindig nyitva. Talán ismerjük az indulatot: „elegünk van mindenből, legszívesebben még a világból is kiszaladnánk”. Kudarcaink vannak, dolgaink nem sikerülnek. Idegeinkre ment minden és mindenki. Lehet, hogy azért, mert úgy érezzük, nem kapunk elég

megértést, nem figyel ránk környezetünk. Vagy éppen azért, mert többnek, különbnek érezzük magunkat a többiekénél. Tisztábbnak, igazabbnak, hívőnek, s ezért akarunk „kivonulni” látványosan. Esetleg hívő göggel nézünk el mások feje felett – ítélkezve, leértékelve a másikat.

Egy asszonytestvér élte a maga kegyes életét. Fiát kirekesztette a családból, mert másképpen volt hívő mint ő. Férje halálos betegen feküdt a kórházban, súlyos műtét után, élethalál közt, kiszolgáltatottan. Az asszony azzal gyötörte, hogy nyilván bűnvallást kell tennie. Az a szerencsétlen ember hite és reménye szerint mindent elrendezett – mennyei Urával. Az asszonynak pedig más lett volna a dolga ott, a betegágy mellett. Nem kintről ítélkezni, hanem a szenvedővel közösséget vállalni. Terhét hordozni.

Nem lehet „kívülről” nézni a világot. Nem lehet „steril” környezetbe vonulnunk. Szükségünk van egészséges „immunitásra”. De „rezervátumba” sem húzódnhatunk. Egy alföldi fró ír két közel fekvő alföldi városról, mint a „magas kerítések, zárt kapuk” városáról. Aki ott bemeleg az átláthatatlan kerítés mögé és bezárja maga mögött a nagy szárazkaput, az szinte kirekeszti a világot. „Az én házam, az én várom!”

Számunkra nem létezhet ilyen hely, Jézus nem akarja, hogy legyen.

Ő maga eljött közénk, bele született a világba, emberré lett, hogy átélje, végigélje a földi életet. Azt akarja Jézus, hogy megmaradjunk „két lábbal” a földön, Óréa tekintve, felvállalva küldetésünket. Hirdetve az ő kegyelmét, dicsőségét. Vigasztaljunk, könnyet töröljünk, békességet teremtsünk. Tanúi legyünk az elhívó és küldő Jézusnak. Jézus tudja, hogy nem könnyű mindig ebben a világban az ő útját járni. Ezer veszély leselkedik népére. A világ mindent megtesz, hogy elnyerje s megnyerje Isten népet.

Jézus tudja, hogy a gonosz nagyhatalom. Eleven valóság, számolnunk kell vele. Hogyan nevezzük? Sátán, kísértő, ördög, sötétség, – nem ezen múlik.

Jézus a pusztában maga is megtapasztalta a kísértő erejét, szembe nézett vele, s erősebb volt nála. A „Mi Atyánk” is arról tanúskodik, hogy Jé-

zus számolt a gonosz hatalmával. Így imádkozik: „...ne vigy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól!...”

Luther sem kisebbíti az ördög létét. Reggeli imádságában így kér: „Őrizz meg a gonosztól!”, „...”, „hogy a gonosz ellenség erőt ne vehessen rajtam!”

A gonosz lehet lázadás, bűn. Nemcsak egyszerűen a rossz cselekvése, a sötét indulatok eluralkodása, de az Isten nélkülség állapota. Nem azért, mert az Isten elhagy, hanem az ember húzza ki magát az Isten kezéből. Mint a kisgyermek apja kezéből. Megy, rohan a saját feje után, észre sem veszi, hogy védtelenségében megszorozódik körülötte a veszély.

Az ember és az egész világ elég akar lenni önmagának. Isten nélkül akar boldogulni, autonóm akar lenni.

Nem szabad bagatellizálni a gonosz jelenlétét. A közelmúltban egy édesanya mondta el gyötrelmeit. Több gyermeket neveltek, akik már mind felnőttek. A szülők és a gyermekek benne éltek a gyülekezetben. Leányuk élete valahol kisklott, ma súlyos alkoholista. „Nyúlom kell a poháért, valami húzza a kezem” – vallja a leány. Az elkeseredett anya pedig ezt mondta: „Eddig istenhívő voltam, ma már sátanhívő is vagyok”.

Benne kell élnünk a világban, de tudnunk kell, hogy a gonosz a sarkunkban van. Az ember magabiztos. Elfelejtji, lesöpri az Isten rendjét, a törvényt, mely védi és szabályozza az életet. Megmutatja Isten akaratát, hogy ne engedjük szabadjára indulatainkat. Tudnunk kell, hogy Isten az életünk ura, neki tartozunk számadással.

Ha ezt komolyan vennénk, nem gyűrűzne be mindenféle bomlasztó, romboló hatás az életünkbe, mely a bűn mélységébe húzza az embert. Nem lenne annyi széthullott család, nyitott házasság, szülők és gyermekek megtagadása, alkoholizálás, anyagi javak túlértékelése vagy azokkal való visszaélés. Valljuk meg, van amitől a papi családok sem mentesek. Ha igen, az nem érdem, de hallatlan nagy kegyelem. Van, aki megmagyarázza bűnét, megteremti az ideológiát is hozzá.

Csak Jézussal lehet ellenszegülni a gonosz hatalmának. Jézus itt a földön a gonoszság uralmának végét hirdeti,

nem hátrál meg, közénk hozza Isten országát. Isten kegyelme elfogadta az embert Jézus Krisztusban. Ez a kegyelem elég erős ahhoz, hogy legyőzze a bűnt, a gonoszt.

S éppen ezért az Isten nélküliségből, a gonosz hatalma alól is van visszaút, de csak akkor, ha a bűnt bűnnek látjuk és nevezzük.

Jézus nem hiába mondta el a tékozló fiú példázatát. Célja volt vele, hogy ne legyünk reményvesztettek. A fiúnak jó volt az atyai házban, mindent megkapott. Elherdálta örökségét, elindult a disznóvályú felé. Ott rádöbbenve bűnére, bűnbánatot tartott és bocsánatot nyert. Lehetséges, hogy nem kell eljutnunk a disznóvályúig, a mocsokba, piszokba. Lehet fehér asztal mellett is a gonosz rabságában az ember.

Aki itt eltaszítja az Isten szeretete-

tét, Jézus kegyelmét, nem vesz róla tudomást, az odaát is az Isten nélküliség világába kerül, a gonosz hatalma alá.

Jézus könyörög, mert a kitaszított-ságtól akarja megmenteni az övéit.

Itt és most kell betöltenünk szolgálatainkat és hivatásunkat. Isten népének, Jézus tanítványainak megvan a sajátos feladatunk. Úgy éljünk, úgy tanuskodjunk, hogy akiket szeretünk, akik reánk bízottak, azokkal az örökévalóságban is együtt legyünk. „...ott álljunk üdvbe öltözött, én és szeretteim köröttem...”

Hiszem, hogy Jézus azt akarja, Ve-le legyünk és részese legyünk az ő dicsőségének. Meg akar tartani bennünket ebben a világban Őt szolgálva, de a maga számára. Amen.

Zászkaliczky Pálné

Lelki környezetvédelem

Ezen az összefoglaló címen két előadás hangzott el a papné találkón. *Keveháziné Czégényi Klára* a „környezetszennyezettség” lelkészcsaládokra gyakorolt hatásáról beszélt, *Pintér Károly* pedig arról szólt, van-e védekezési mód, megtartó vagy ellenálló erő a papi családokban.

Az első előadásban hangsúlyt kapott az emberi beszéd szennyezett és szennyező volta. Sok gyakorlati példán keresztül jöttünk rá, hogy mi sem vagyunk kivételek, mert sajnos vannak mosdatlan szájú lelkészek és papi családtagok, de ha idáig nem is fajul a szennyeződés, az is szomorú, hogy egy idő után már nem is vesszük észre a körülöttünk használt szennyes szavakat. S ha ezek párosulnak az ideges, feszült légkörrel, sebezni, bántani képesek. Egyházi életünket is át-meg-áthatja az *eldurvult stílus*. A lelkészek is a politikában eluralkodott durva, gyanakvó módszerekkel vádaskodnak egymás ellen. Megváltozott az *értékrend*. Az eddig pozitív csengésű szavak, tulajdonságok (alázat, hűség, őszinteség) mára negatívvá váltak, hiszen a mai életben nem lehet megélni alázatosan, hűségesen, őszintén. Lényeges eleme lett mai életünknek az erőszak. A krimihősöket és kommandósokat eszményesítő fiataljaink (de felnöttjeink is!), könnyen nyúlnak az *erőszak* eszközeihez, eleinte pusztán virtuskodásból. Az előadás arra bízott, hogy mindenki tegye fel önmagának a kérdést: én hol hibáztam, nekem hogyan kell változnom, mit vár tőlem az Isten?

Pintér Károly azzal kezdte előadását, hogy nem lehet általánosítani a lelkészcsaládok szennyezett állapotát. Minden szituáció más és más, egy a bizonyos: a fertőzésve-

szély fennáll, s ez ellen immunitásra van szükség. Mivel a korszellem kikerülhetetlen, beszűrődik, betódul minden családba, a lelkész családjába is, preventív módon szükséges immunitást szerezni. A papi család nyitott közösség, a bezárkózás, begubózás nem megoldás sem önmaga, sem a gyülekezet felé.

Két módon lehet immunitást szerezni: *aktívan feldolgozni* a veszélyeket és így ellenanyagot termelni; *passzívan*: nem magunkban bízva, hanem „extra nos” forrásból, Jézus Krisztusból táplálkozva. A papi család egészséges kegyességgyakorlatán (imádság, jó rend, igeolvasás) keresztül segítőt, Lelket lehet kapni. Sablon itt sincs, egy a lényeg: Krisztusban őszintén, természetesen élni, a túlságosan kegyes pózok és a túlzott világhoz való idomulás egyaránt veszélyeket rejt magában. A képmutatás nélküli hit a járható út.

Az előadás második pontjában azokról a külső hatásokról hallottunk, amelyek az immunizálódás szempontjából meggondolandók.

– Újra *divat lett az egyház* s ez legalább olyan veszélyes, mint a Rákosi korszakban tapasztalt másodrendű állampolgárrá való degradálás. Most társadalmi rangot jelent lelkésznek lenni. Fontos figyelmeztetés: ne a világhoz igazodjunk.

– A vulgáris *materialista szemlélet* honosult meg társadalmunkban, kialakult a fogyasztói társadalom

piacgazdasága. A régi rendszer pozíciót megtartó vezetői vagy az újjagdagok pénzszerzési módszereivel sem azonosulni nem szabad, sem velük versenyezni. Az anyagi-as, ügyeskedő papi család éppoly riasztó, mint az állandóan a tehetősebbekre irigykedő. Nagyon nehéz ennek a belülről és kívülről nyomást gyakorló kísértésnek ellenállni.

– Megváltoztak az *erkölcsi értékek*. A régi értékek elavultnak ítéltetnek sokak által. Az isteni értékrend nem változik. Úgy kell élnünk, ahogy a Bibliából tanultuk: ...ami illik. (Ef 5,3). A belső igényesség és a tisztaság a fontos (1Tím 4,12).

– *Új vallásos hatások* érik a lelkészcsaládokat csakúgy, mint híveinket. A merev tradicionális vallássság taszítja az embereket, a szekták élményt ígérnek és adnak. Óriási kihívás ez a mi egyházunk felé is. Önvizsgálatot kell tartanunk, vajon a Fil 4,4-ben kívánt örömteli élet jellemzi-e egyházi, egyéni életünket. Ha az öröm, derű, hilaritás nem hatja át a papi családot, a gyülekezeti életet, az nem lesz gyümölcsstermő közösség. Az ecetes uborka nem gyümölcs! Nem szabad a szekták megjelenésén megrendülni, ez a korszellemből fakad (Ef 4,14), hanem felszabadult örömmel kell szolgálunk.

Szólt ezután az előadó *belső problémáinkról* is.

– *Egyházunk elesett állapotban van*. Az elmúlt évtizedek bizonyos szempontból szétzilálták. Hozzájárul ehhez a lelkészek távolság miatti elszigeteltsége, noha az LMK némi oldást jelent ebből a szempontból. De a papnék hol lelhetnek közösségre?

– Sokan *elfelejtett embernek* érzik magukat. A közegeháztól távol-esők nem érzik maguk mögött az egészet.

– Többen *sértett pozícióban* tudják magukat. A „ti fenn, mi lenn” érzés csak keseríti az amúgy is keserű lelkeket.

– *Hiányzik a centripetális, kohéziós erő*. Nincs összetartás, inkább a világban is uralkodóvá vált széthúzás gyengíti szolgálatainkat.

– Nyomorúságaink közé tartozik az *italozás* problémája, a *hűtlenség* kérdése (sajnos a papnéké is). Vigyázat! Hiába őrizzük meg a külszint, a belülről szétrágott fa kidől! A hitre nézve nem becsületes (2Tím 3,8) emberek többre nem jutnak...

Mi tehát a megoldás környezet-szennyezett életünkben? Pál apostol röviden és velősen foglalja ezt össze: Igyekezzél, hogy Isten előtt becsületesen megállj, mint olyan munkás, aki szegényt nem vall, aki helyesen hasogatja az igazság beszédét (2Tim 2,15). A Zsidókhöz írott levélben pedig ezt olvashat-

Az előadásokat három korcsoportban vitatta meg a mintegy 100 papné, az életkoruknak megfelelő kérdések előtérbe állításával. A befejező áhitat előtt a csoportmegbeszélések tartalmi összefoglalását az egész közösség is hallhatta.

**Lejegyezte:
Dr. Hafenscher Károlyné**

Jézus megszólít

Mt 5,13-16

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Az egész világ, benne szűkebb környezetünk, családjaink és gyülekezet veszélyeztetettsége került ma elénk. Együtt kerestük a megtartó erőt, s bizonyára szívünk mélyén azért könyörögtünk, hogy Krisztus szeretetének követeivé, egyszerű, de Jézus kezében levő eszközökké lehessünk, családunk, a gyülekezet közösségében.

Mielőtt otthonainkba térnénk, ahol örömök és áldások, terhek és próbák egyaránt adatnak, mielőtt gyülekezeteinkbe indulnánk, ahol oly sok különböző sorsú, más és más keresztet hordozó ember várja, hogy mellettük és velük együtt álljunk a hit harcában, Jézus szólít meg.

Ő szólít meg minket, mert tudja, s tudjuk mi is, hogy nála nélkül semmit sem cselekedhetünk. Ő szólít meg minket ebben a böjti időben, aki törődött a világgal, ezzel a Földdel. Ő szól, aki közénk jött, emberi valóságunkba belealázkodott, hogy a pusztulás helyett életünk legyen, sőt bővelkedjünk Isten iránti hitben, egymást hordozó szeretetben, Isten országa felé tekintő reménységben.

Ő szólít meg most minket, akinek érettünk való életodaadását, szenvedését és halál fölötti győzelmét nem lehet elrejtteni, letagadni elhallgatni. Tekintetünket a Golgota hegye felé emelhetjük, ahol minden ellenkező látszat ellenére nem egyszerűen a leépülés, az összetöretettség, a gonoszság rombolása van jelen, hanem Isten munkálkodik hatalmasan érettünk. A szenvedés közben elhangzó jézusi sza-

ruk (3,12): „Vigyázzatok atyámiai, hogy valaha ne legyen bármelyikőtöknek hitetlen gonosz szíve, hogy az élő Istentől elszakadjon”. A megmaradás tehát hitkérdés. A hitkérdés az „en Christo”, a Krisztusban való élet kérdése. Ne rendeljünk hát meg, hanem maradjunk meg Jézus Krisztusban!

vak, s minden ami ott történik, világít, megtöri a bűn sötétségét. Jézus a világ világossága, kiolthatatlan fény még ott is, akkor is, s ennek a fénynek sugárzásába vonzatunk mi bele újra meg újra.

Jézus megszólít, mert megbízása van mindegyikünk számára. Lehet ugyan, hogy szavát hallva bűnbánat és bűnvallás kel a szívünkben először, mert magunk is látjuk, hogy sokszor a tőle kapott ajándékokat magunknak tartogattuk, a Jézustól jövő világosságot nem adtuk tovább, nem váltunk családunk és gyülekezetünk életének ízesítőivé, gazdagítóivá. Sokszor elfogadtuk Jézus bocsánatát, s nem bocsátottunk meg. Élveztük Jézus türelmes jóságát és türelmetlenül hallgattuk az előttünk terheit letevő ember panaszát. Átéltük Jézus gyógyító hatalmát, s restek voltunk megvallani, figyelmes szeretettel továbbadni ennek erejét.

Ki az közülünk, aki Isten színe előtt tudva magát azt állíthatná, hogy mindig, mindenben betöltötte azt a hivatást, amire Jézus elhívta családban, gyülekezetben?

Jézus szava bűnbánatra indít, hiszen világító lámpások helyett sokszor füstölő mécsesnek bizonyulunk, s nem ízesítő sóként vagyunk jelen. Jézus azért szólít meg újra, mert Ő nem mond le rólunk, hanem végtelen irgalmával biztatni, felemelni, megerősíteni akar.

Biztat: ne csüggedj, ne kétségkedj, hanem engedd, hogy Ő újra kézbe vegyen, meggyújtsa pislogó hitedet, lánggra lobbantsa csaknem kialvó szeretetedet.

Ő, aki azt állítja rólad, hogy só

és világosság vagy, képes arra, hogy megcselekedje, hogy valóban azzá legyél.

„Ti vagytok a föld sója” – mondja Jézus.

Mindannyian tudjuk, hogy a só ízesít, tartósít, élvezhetővé teszi az ételt. Ritka, inyenceknek való fűszerek hiányozhatnak a háztartásból, de a só nem lehet nélkülözni. Ugyanakkor csínján kell bánni vele, egy kevésre van szükség belőle, nem uralhatja az ételt. Amilyen fontos, ugyanolyan mértéktartás szükséges vele kapcsolatban. Láthatatlanul szinte, de mégis hatása van.

Papnéi szolgálatunkat Urunk ilyen nélkülözhetetlennek látja. A gyülekezet közösségében szükség van alázatos, csendes, mégis Krisztus irgalmát továbbító szolgálatainkra. S ahogy a sóból kevés kell, úgy nekünk sem kell uralni a terepet sem a családban, sem a gyülekezetben.

A csipetnyi só-szolgalat állhat abból, hogy megértően végighallgatunk valakit s közben egy mondatnál csupán, de Jézusra irányítjuk a figyelmet, akire minden terhet vethetünk. Máskor a gyermekeink életében lehetünk ízesítővé úgy, hogy tudunk együtt örülni velük apró örömeikben, s vigasztaló simogatásunkon keresztül megérezhetik Jézus jelenlétét, aki minden élet helyzetben velünk van.

Jézus nem különleges szuperteljesítményeket követel. Amit vár tőlünk, ahhoz az erőt is megadja. Gyakori hibánk, hogy nyüzsgünk, mindenhol tevékenykedünk, mint ha Ő ezt várná, s közben a sürgősforgásunk az ellenkezőjére fordul, ezel tesszük lehetetlenné, hogy egyedül és igazán Jézus felé forduljon a tekintet.

Világosság vagytok! – jelenti ki Jézus. Lámpás, melynek nem önmagára kell fölhívni a figyelmet, odavonni a tekintetet, hanem segítségül lenni a sötétben botorkálónak. Jézus fényét, ami ránk ragyog, adhatjuk tovább, hogy elűzze a sötét gondolatokat, tisztogassa a sötét szíveket, fénylővé tessen megkopott szavakat.

Ma és mindenkor a Jézussal való közösség teszi lehetővé, hogy mi közben csendesen szolgálunk, áldássá legyünk s rajtunk keresztül is óvja és védje Urunk környezetünket. Ámen.

Deméné Smidéliusz Katalin

DUNA-MENTI ÖKUMENÉ?

Katolikusok és protestánsok ökumenikus tanácskozása Bécsben

Századunk közismerten az „ökumenizmus évszázada”. Az egyházak közeledése és egységkeresése – jelentős eredményekkel, de közben kudarcokkal és visszaesésekkel is – főleg három szinten megy végbe. „Globális ökumenizmus” formájában, az egész világ szintjén. „Regionális ökumenizmus” formájában, a kontinensek és egyes régiók vagy országok szintjén. Végül – korunkban egyre nagyobb hangsúlyt kapva – a gyülekezetek szintjén (grass-root level), a „helyi ökumenizmus” formájában.

A közvetkezőkben egy új regionális-ökumenikus kezdeményezésről szólnak. Regionális-ökumenikus szervezetek régóta és jelentős számban működnek. Így például kontinensünkön az Európai Egyházak Konferenciája, a Skandináv Egyházak Tanácsa, a Rajnamenti vagy a Dél-európai Egyházak szövetsége.

Regionális ökumenikus tanácskozás Bécsben

Ilyen új, regionális ökumenikus együttműködés kezdeti formája, lehetősége jelent meg – egyelőre még csak a reménység és tervezés szintjén – azon a találkozáson, melyet az Osztrák Katolikus – Protestáns Vegyes Bizottság hívott meg első alkalommal Bécsbe április 16-án és 17-én. Meghívást kaptak a közép-dunamenti országokból Ausztria, Csehország, Szlovákia és Magyarország római katolikus és protestáns egyházai. Csehország földrajzilag talán nem, de történelmi kapcsolatairól révén annál inkább ehhez az európai régióhoz tartozik. Hazánkat Mayer Mihály pécsi megyéspüspökkel együtt képviseltük. Jelen voltak még Ausztria római katolikus és evangélikus egyháza küldöttei. Ez alkalommal – talán az előkészületi idő rövidsége és a szervezés hibája folytán – még hiányoztak a négy ország református képviselői és a szlovák evangélikusok.

A Duna-menti egyházak ökumenikus találkozója a Wiener Wald szélén, a történelmi múltú neuwaldegg-i kastélyban, jelenleg katolikus konferenciái központban, rendezték meg katolikus és protestáns vendéglátóink. A következő kérdések álltak előtérben: Milyen a középduna-menti egyházak mai általános helyzete? Milyen az ökumenikus kapcsolat ezek között az egyházak között? Hogyan alakult legújabbban az egyházak és az állam viszonya ebben a régióban? Végül, ezek az annyi történelmi szállal, kulturális örökséggel összekötött egyházak hogyan tudnak a jövőben jobban megismerni és segíteni egymást, mind az ökumenikus közeledésben, mind népeik közös összefogásában, az új évezred küszöbén?

A Duna-régió egyházai a „vasfüggöny” leomlása után

Először részletes beszámolókat hangzottak el és kerültek megvitatásra a jelenlévő egyházak mai helyzetéről, a régió viharos gyorsasággal végbement történelmi átalakulása után.

Ausztriában mind a katolikusok, mint a protestánsok nagy reménységgel üdvözölték a mesterséges válaszfalak leomlását. Mindkét egyház széleskörű igehirdetési, diakóniai és lelkipásztorlási lehetőségekkel rendelkezik az osztrák társadalomban. Érdekes volt viszont hallanunk: ott az egyházak nem az egyházi iskolákért küzdenek elsősorban, hanem az egyházi hitoktatás teljes jogú beépüléséért az állami iskolák munkarendjébe. A lelkész-papi utánpótlás náluk is gond. Növekvő közéletet folytatnak ők is a fundamentalista és racionalista irányzatokkal és a szekta-mozgalmakkal.

Csehországban és Szlovákiában ma az egyházak radikálisan, jó irányban megváltozott helyzetének felférése, az új állami törvények megalkotása, az iskolák visszaadása és a volt egyházi tulajdonok ügyének rendezése állnak előtérben. Csehországban erősen növekszik a katolicizmus befolyása. Szlovákiában sok a feszültség a katolikusok és protestánsok viszonyában.

Az ökumenikus helyzet a Duna-medencében

A beszámolókból kiderült, hogy az ökumenikus kapcsolatok a legelőrehaladottabbak Ausztriában és Magyarországon. Ausztriában már több mint harminc éve működik a Katolikus-Protestáns Vegyes Bizottság, a két egyház közti kapcsolatok erősítésére és a vitás kérdések rendezésére. Szinte ez az igazi „ökumenikus szervezet” Ausztriában. Bécsi találkozóink ennek az ökumenikus testületnek a 75. jubileumi ülése volt. Az elmúlt évtizedekben a következő kérdéseket vitatták meg és jórészt rendezték is: a keresztség kölcsönös elismerése, a katolikus-protestáns házaspárok esketése és részvétele egyházai életében, az úrvacsorai közösség (eddig eredmény nélkül), az evangélikus és a szektás irányzatokhoz való viszonyulás, a keresztes tanúk kérdése, az ordináció jogosítványai a két egyházban, végül a „katolikus” jelző használata (Ausztriában a katolikusok elhagyják a „római” jelzőt, magukat Osztrák Katolikus Egyháznak nevezik, – ennek háttere a századeleji „ultramontan” küzdelem Romával).

Csehországban és Szlovákiában a kommunizmus évtizedeiben egyáltalán nem voltak ökumenikus kapcsolatok a protestánsok és a római katolikusok között; csak a protestánsok, ortodoxok és sza-

badegyházak ápolhatták ökumenikus kapcsolataikat. A cseh és szlovák római katolikus résztvevők viszont nagy örömmel számoltak be arról, hogy mindkét ország római katolikus egyházában éppen most alakultak meg az első hivatalos ökumenikus bizottságok. Az elzártság miatt az ökumenikus mozgalom alakulását és eredményeit alig-alig ismerik, még a II. Vaticanum vonatkozásában is. Arra kértek főleg az osztrák egyházakat, hogy tanácsaikkal és ökumenikus irodalommal segítsék őket ezen a területen.

Egyház és állam a Duna-menti országokban

Ausztriában az állam konkordátumban, illetve államszerződésben biztosítja a katolikus és protestáns egyházak jogait és jogegyenlőségét a társadalmi élet minden területén. Az állam által szedett „egyházi adó” nincsen. Viszont az állam segítséget ad az egyházaknak az általuk megállapított mértékű „egyházi járulék” (Beitrag) kivetéséhez (állami regiszterek adatai) és az egyházi járulék fizetésére hozott bírói határozatok végrehajtásában.

Mind Csehországban, mind Szlovákiában most folynak a legnagyobb viták az egyházak elvetett javainak visszaadása körül. A volt Csehszlovákiában a kommunista uralom alatt a római katolikusoktól – a templomok és parókiák kivételével – minden egyházi tulajdon elvettek; a protestánsok viszont épületeik javarészt megtarthatták. Volt egyházi iskoláikat újra indíthatják az egyházak, de ezek anyagi háttere még rendezetlen. A magyar egyházi beszámolókat nagy érdeklődéssel hallgatták a cseh és szlovák résztvevők. Ami viszont megdöbbentő volt számunkra, az a jelenlévő szlovák delegátusok meglepő történelmi tájékozatlansága volt közös múltunkról és elfogultsága, bizalmatlansága a magyarok iránt. Ezen a területen, egymás jobb és igazabb megismerése terén, ökumenikus vonatkozásban is nagyon sok a sürgős tennivalónk!

A Duna-menti egyházak történelmi feladata: a kiengesztelés szolgálata

Nagyon sokat írtak már a Duna-menti kis népek összefogásának történelmi szükségszerűségéről. A környező nagyhatalmak a történelem során a saját céljaik érdekében annyiszor fordították már szembe egymással ezeket a népeket! Ma ezek a Duna-menti országok – köztük Magyarország, Ausztria, Szlovákia és Csehország – egyedülálló történelmi helyzetben vannak. Évszázadok óta először váltak igazán függetlenekké és dönthetnek szabadon jövőjükéről. A kezdeményezések ilyen összefogásra – Visegrádi Csoport, Hexagonale stb. – nem hiányoznak. A legnagyobb akadály azonban ezeknek a népeknek a milyen gyökerező, évszázados bizalmatlansága egymás iránt.

Bécsi ökumenikus találkozásunk egyik legértékesebb tanulsága az volt, hogy a Duna-menti egyházak milyen sokat tehetnek a négy említett országban – de tágabb vonatkozásban is – a nacionalista gyűlölet, elfogultság és előítéletek végzetes veszélyeinek leküzdéséért és e népek között a kiengesztelésért, regionális összefogásért. A bécsi tanácskozás határozata nyomán a meghívó osztrák katolikus-protestáns ökumenikus szervezet ilyen értelmi javaslatokat kíván a négy Duna-menti ország egyházainak vezetői elé terjeszteni.

Déli határainkon túl nagyon is jól láthatjuk, hová vezet a népek, vallások és nemzetiségek közötti engesztelhetetlen szembenállás, előítélet és az elzárkózás egymástól. Bár csak meghallanánk egyházaink is az „idők szavát” és vállalják ennek az „ökumenikus kiengesztelési szolgálatnak” mai nagy lehetőségeit, amíg erre időnk van!

– nyg –

AZ ÖKUMENIKUS TANULMÁNYI KÖZPONT

az általa gondozott „ÖKUMENIKA” Alapítvány létesítőjének, néhai Bottyán Jánosné testvérünknek kívánsága szerint teológiai hallgatók és fiatal lelkészek (35 éves korig) számára pályázatot ír ki: „Evangélikus-Református egység-törkévek a 19. században” témáról. A pályázat beadásának határideje 1994. április 1. A benyújtott pályadatok közül a három legjobbat 20–10 és 5 ezer Ft jutalommal fogja az Alapítvány részesíteni. A pályamunkák terjedelme nem haladhatja meg az 50 oldalt, és nem lehet kevesebb 20 oldalnál. A benyújtott írások elbírálását egyháztörténe-szelektől álló bizottság fogja elvégezni.

A pályázati kiírást az evangélikus és református időszakai sajtóban is közzétesztjük.

Testvéri köszöntéssel!

Dr. Tóth Károly
elnök